Vladimir Colin

Legendele țării lui Vam

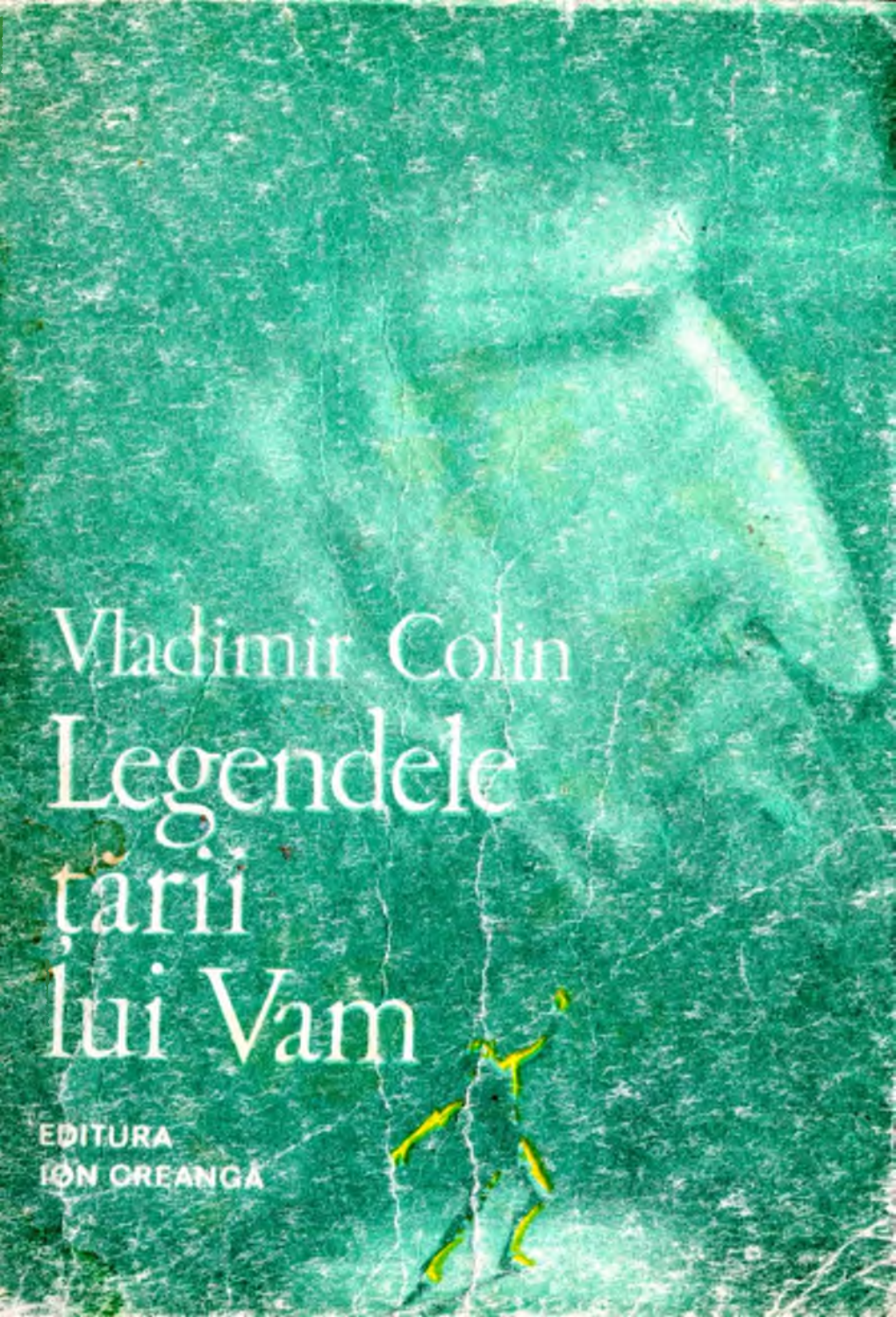

EDITURA
ION CREANGĂ

Legendele țării lui Vam

O MITOLOGIE A OMULUI

Ilustrații de
MARCELA CORDESCU

EDIȚIA A III-A

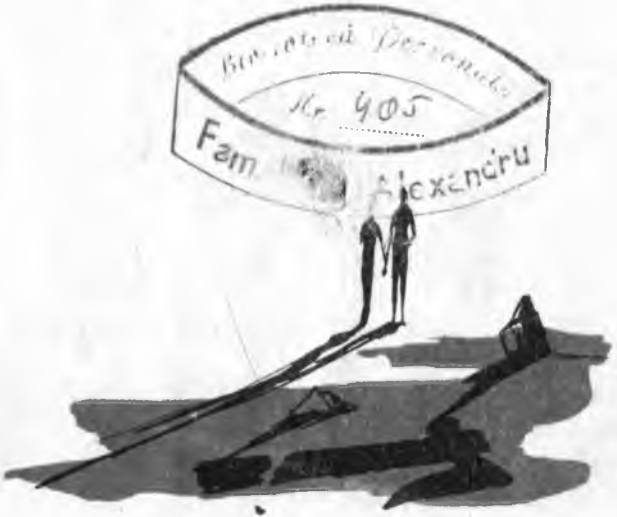

EDITURA ION CREANGĂ-BUCUREȘTI, 1986

LISTA PERSONAJELOR PRINCIPALE ALE LEGENDELOR

Camenii răzvrătiți
Vam
Una, soția lui, fiica lui Ormag și a Aratei, regina fetelor-păsări
Lua, fiica lor
Tarbit, fiul Luei
Milga, soția lui
Narții de seamă
Ormag, stăpînul Nartazubei
Zubala, zeița nopții, a fățărniciei și a vrăjilor
Mastara, fiica lor, zeița morții
Gurz, zeul războiului
Pil, zeul cel strîmb al șotiilor
Ramal, zeul cîntului și jocului
Bolob, zeul bogăției
Narții de rînd
Dumvur, zeul mării
Luf, feciorul lui, zeul pescarilor
Taruna, zeița dreptății
Cadumal, fiul Mastarei și al lui Saian, zeul somnului
Saha, căpetenia duhurilor bune
Bus, căpetenia duhurilor rele
Suvava, duhul frigurilor
Alte ființe fantastice
Arata, regina fetelor-păsări
Saian, leul de aur al cerului
Panca, uriașul
Vihta, pasărea de fum a dragostei
Gorc, cocoșul ceresc
Hudu, vîntul

CUVÎNT ÎNAINTE

Popoarele se nasc, trăiesc și mor, lăsînd locul altora. Dacă între moartea unuia și nașterea altuia se scurg milenii, poporul nou-născut nu mai știe adesea nimic despre cel ce l-a precedat sub soare. În jurul lui se ridică doar movile de pămînt năpădite de bălării și nu-i poate trece prin minte că movilele acoperă cetățile dărîmate ale înaintașilor, templele prăbușite, mormintele cărora nici nu le bănuiește existența. Herodot n-a auzit niciodată despre Sumerieni și, pînă la sfîrșitul secolului al XIX-lea, civilizația cretană părea o legendă.

Cu numai șase luni în urmă nici un tratat de istorie nu pomenea despre poporul Vamiților. Dar în vara acestui an cazmalele arheologilor au descoperit undeva, pe malul românesc al Mării Negre, urmele unui popor necunoscut. Înainte de a-i dezgoli așezările, înainte de a-i afla mormintele, întîmplarea a făcut să i se afle scrierea. Descoperirea a făcut senzație și Congresul de Arheologie ținut la Roma a considerat-o de „importanță capitală pentru cunoașterea legendarilor Hyperborei, pe care scriitorii antici îi pomenesc atît de des" (prof. Giovanni Ducati).

Profesorul Vasile Theodorescu, de la Universitatea din București, a fost cel care a dat în peștera Mariei (Istria) peste o bucată de piatră de dimensiunea unei cutii de chibrituri. Pe piatra îngrijit șlefuită se afla gravată o inscripție cu caractere apropiate de cele ale scrierii lineare A din Creta[1]. Se știe că, dacă scrierea lineară B a fost descifrată de Ventris și Chadwick în 1952, scrierea lineară A nu putea fi citită. E de aceea explicabil răsunetul pe care l-a avut în cercurile științifice vestea că prof. V. Theodorescu a izbutit să descifreze misterioasa scriere lineară A. Dar, odată această piedică ridicată, savantul român s-a aflat în fața unei

[1] Scrierea cretană a trecut prin mai multe etape, cunoscute drept scriere pictografică, hieroglifică, lineară A și B, dintre care numai cea din urmă fusese descifrată pînă la remarcabila contribuție adusă de prof. V. Theodorescu.

alte dificultăți, ce părea de nerezolvat : limba în care fusese scris textul de pe piatra din peștera Mariei era o limbă necunoscută.

Nu e locul să urmărim aci etapele parcurse, tezaurele de cunoștințe și ingeniozitate puse la contribuție de savanții români, în vederea rezolvării enigmei lingvistice reprezentată de limba Vamiților. Cititorul va fi mulțumit să afle că limba necunoscută a fost, în cele din urmă, citită. O mînă de mult prefăcută-n pulbere, aproape cu 500 de ani înainte de vremea războiului troian, gravase următoarele cuvinte pe piatra găsită de prof. Theodorescu : „*Aspapur Ormag ruc u Vam*", care se traduc prin : „Puternicul Ormag e dușmanul lui Vam".

Nimeni pe lume nu auzise vreodată de Ormag și nimeni nu mai știa nimic despre Vam...

Cercetările au scos apoi treptat la iveală, pe lîngă unelte, ceramică și statuete, un șir de prețioase tăblițe de piatră, foi de aramă, mese de sacrificii etc., pe care se aflau gravate legendele necunoscutului popor, ce-și zice „seminția lui Vam", și din care înfățișăm cititorilor, în continuare, ciclul care ni s-a părut cel mai reprezentativ. Pentru lămuriri de ordin general și pentru unele comentarii, privind Vamiții și legendele lor, am adăugat, la sfîrșitul volumului, o postfață.

Șoarecele lui Ormag

(prolog în cer)

Șoarecele lui Ormag

O, semințe a omului cu inima arsă, ascultă glasul vremii de demult... Femei, lăsați-vă pruncii să doarmă ! Cu scuturi de piele, veniți lîngă foc, luptători !

Talgerele glasului recheamă făptura lui Vam. Ascultă, semințe a omului cu inima arsă, ascultă-nceputul răfuielii...

Odată, de mult, oamenii vînară din belșug. Și, sorbind fumul înmiresmat al jertfelnicelor, ospătară zeii, lacomi de măruntaie aburinde, băură zeii, setoși de sînge fierbinte... Iar în încăperea cea mare a Nartazubei[1] se așezară apoi pe înaltele jilțuri de pîclă, în vreme ce, înfășurat în mantia-i de ger, Ormag, stăpînul narților nemuritori, îi cerceta pe rînd, și ochii vineți i se întunecau și-o brazdă i se adîncea între sprîncene.

— O, Ormag, spuse atunci vicleana Zubala, puternica nartă a nopții, a fățărniciei și a vrăjilor, de ce oare ne privești cu ochi întunecați și de ce ți se adîncește brazda aceea între sprîncene ?

Iar, aplecînd înspăimîntătorul semn regesc, marea secure de os a puterii[2], pe care o ținea cu dreapta, Ormag vorbi, ridicînd din umeri și stîrnind o vijelie între pereții cețoși ai Nartazubei :

— Am mîncat, Zubala, și nu mai mi-e foame ; am băut, și

[1] Nartazuba (sălașul zeilor) de la *nart* (zeu) și *zuba* (sălaș).

[2] La popoarele primitive, sceptrul, semnul puterii regești, era o secure de luptă, bogat impodobită.

nu mai mi-e sete. Doar silă mi-e de toate, Zubala, și silă mi-e de voi, înainte de toate !... Iată de ce vă privesc cu ochi întunecați și iată de ce mi se adîncește între sprîncene brazda despre care întrebi !

Atunci, auzindu-i vorbele, săriră ca la un semn de pe jilțurile de pîclă zeii și zeițele și, silindu-se întru descrețirea frunții lui Ormag, cîntară cu toții, iar bolțile de ceață ale Nartazubei vuiră, însoțindu-le larma glasurilor :

„Ormag, ești numele spaimei, cîntau narții, și-naintea privirii tale pămîntul tremură ca o căprioară, cumplit Ormag, secure de os a puterii !

O, leu cu coama zbîrlită, cu pieptul de-aramă și ghearele de criță ! O, rege crunt al bolților cețoase, tu, cuibărit în slavă..."

— Tăceți, strigă însă Ormag. De veacuri vă știu cîntecul pe de rost, narți și narte, căci de veacuri n-ați mai fost în stare să născociți un altul !

Și se tulburară puternicii narți, și nartele nemuritoare se schimbară la față, dar Zubala, zeița nopții, a fățărniciei și a vrăjilor, spuse din nou :

— Privește, călăreț al norilor negri !

Și-și scuturâ mantaua-ntunecată, bătută cu stele, și din podelele de ceață ale Nartazubei țîșni un șarpe galben. O fată galbenă se desprinse apoi din flacără și jucă la picioarele lui Ormag. Ba era cît degetul, ba creștea, atingînd bolta cu fruntea, iar jocul îi era atît de desăvîrșit, încît Ramal, zeul cîntului și jocului, se făcu galben la față ca șofranul, simțindu-și inima săgetată de ghimpele pizmei.

— Destul ! răcni însă Ormag. Pe fata ta galbenă, Zubala, mi-ai mai arătat-o de nouăzeci de ori pînă azi. Știu că ai să născocești îndată o veveriță cu cap de bivol, călărind un armăsar cu coadă de pește, dar de toate astea m-am săturat, ca de chipu-

rile voastre, o, narți ! M-am săturat, Zubala, înțelegi ?

— Înțeleg, zise spăsită zeița și, ghemuindu-se toată, se ascunse în fundul marei încăperi a Nartazubei, tocmai printre zeii mărunți, în vreme ce Ormag căscă, zguduind lumile de sus și de jos.

Atunci ieși la vedere Gurz, puternicul nart al războiului, care își zornăi lanțurile de aramă, trecute în jurul pieptului, cînd scoase o săgeată din tolbă și, încordîndu-și arcul, slobozi săgeata drept către pămînt. Iar vîjîitul săgeții lui Gurz răsună aidoma mugetului unui buhai.

— Vreau să te fac să rîzi, mare Ormag, spuse zeul. Privește ! și mîna lui arătă săgeata ce mugea, străbătînd văzduhul.

— Zadarnic, rosti însă Ormag, fără a se clinti de pe jilțul lui de pîclă. Săgeata ta a ucis dintr-o dată nouă sute nouăzeci și nouă de oameni, așa-i ?... Știu ce vrei să-mi arăți. Ești atît de mărginit, o, Gurz, încît nu te ostenești să schimbi măcar o dată numărul celor pe care-i răpui cu-o singură săgeată...

Și Gurz își mușcă buzele și, îmbufnat, se așeză tăcut pe jilțul lui, în vreme ce o undă rece făcu să se-nfioare zeii și zeițele din marea încăpere a Nartazubei.

— Mărite Ormag, susură atunci Pil, nartul cel strîmb al șotilor, ai văzut vreodată o pisică jucîndu-se cu un șoarece ?

— Firește, Pil, răspunse cu dispreț stăpînul narților nemuritori.

— Și te-ai gîndit vreodată, o, leu cu pieptul de-aramă, ce strașnic petrece pisica ?

— Nu, Pil, la asta nu m-am gîndit, spuse Ormag și, însuflețindu-se, adăugă : Crezi oare că petrece, într-adevăr ?

— Alungă-ți din inimă orice îndoială, răspunse triumfător zeul cel strîmb. Petrece cum nu se poate mai bine, mărite Ormag !

Dar stăpînul narților nemuritori oftă și rosti cu amărăciune :

— Ce folos, prietene Pil ? N-am să mă apuc eu, Ormag, să petrec jucîndu-mă cu un șoarece...

— Dacă vrei, te pot preface-ntr-o pisică neagră ! strigă Zubala, nădăjduind că Ormag o va ierta pentru nepriceperea de care dăduse mai înainte dovadă.

Dar Pil vorbi cu dispreț :

— Închide-ți poarta buzelor, Zubala ! Îl vezi tu pe Ormag, securea de os a puterii și călărețul norilor negri, făcînd pe pisica ?

— De ce-ai mai pomenit atunci de pisică, ticălosule Pil ? se mînie Zubala.

Nartul șotiilor nu se învrednici să-i răspundă, ci, apropiindu-se de Ormag, spuse :

— Avem și noi, narții nemuritori, șoarecii noștri ! Te-ai jucat oare vreodată cu un om dintre oamenii pămîntului ?

— Să mă joc ? rîse Ormag. Nu, Pil, ce să zic... I-am ucis cînd și cînd pe oameni, le-am trimis ciumă sau secetă, dar de jucat, iată, nu m-am jucat cu ei niciodată !

— Te pizmuiesc, Ormag, încheie atunci mulțumit Pil, căci am pus de mult ochii pe-un șoarece, numai bun să-ți alunge urîtul. E un pui de om parcă anume făcut să ajungă jucăria lui Ormag, și netotul are să lupte cu tine pînă-n clipa lui de pe urmă !

— Ești sigur ? întrebă aţîţat Ormag — și nările-i fremătară ca și cum ar fi sorbit fumul unei jertfe de preț. Am să-mi apăs pecetea pe inima lui și șoarecele acesta va fi o pildă pentru toți șoarecii noștri de pe pămînt, văzînd puterea legii de aramă a narților nemuritori. Dar cine-i ? Și cum îl cheamă ?

— E Vam, de la Marea cea Mare, stăpîne, mai spuse Pil, prinzînd a-și freca palmele micuțe. Privește-l !

Se ridică de astă dată Ormag de pe jilțul lui de pîclă și,

uitîndu-se cu luare-aminte pe pămînt, zări — din înălțimile Nartazubei — o făptură omenească, ce nu i se păru mai înaltă decît un fir de iarbă.

— Ce face-acolo șoarecele meu ? mai întrebă Ormag.

— Nu vezi, răspunse Pil. Așteaptă !

Omul cu inima arsă

1) „Aspapur Ormag ruc u Vam“
2) Calea lacrimilor

Povestea strălucitorului Saian
și-a preafrumoasei Mastara

„Aspapur Ormag ruc u Vam"

Valurile cîntă, sunînd din talgerele lor de spumă, și ierburile de mare foșnesc... Auzi ? Glasul li-i unduitor și trist.

Aici, la malul mării, trăia flăcăul Vam. Stelele de mare mai știu cît de frumoasă-i era pielea arămie și scoicile-nțelepte oftează... Ar plînge scoicile, dar nu vor să plîngă : lacrimile scoicilor sînt mărgăritare, iar zeul mării, Dumvur, se bucură cînd scoicile plîng.

Să nu te bucuri, Dumvur ! Ești vinovat și tu, ești vinovat...

Atîtea valuri s-au născut, călătorind de-atunci, atîtea rînduri de flori s-au scuturat și-atîtea stînci s-au năruit în colb, încît nimeni nu le mai știe seama. Dar că a fost un flăcău cu pielea arămie și pletele negre jucîndu-i pe umeri, se știe, și se mai știe că-i zicea flăcăul Vam.

Iar Vam scotea pești din Marea cea Mare, îi vindea bogătașilor din Zinu, slăvita cetate împrejmuită cu ziduri groase, și se-odihnea apoi pe malul mării. Căci se afla acolo o stîncă înnegrită de ape — și pe stînca aceea se întindea Vam. Atunci asculta clipocitul apei și huietul valurilor și, din ce le-asculta, dintr-atît deslușea mai bine glasurile mării, de-ajunsese să priceapă graiul din apă și să pătrundă vorba din undă.

Și-ntinzîndu-se flăcăul Vam într-o zi pe stînca lui, numai ce închise ochii și se lăsă toropit de soare, că îndată deslușì un glas de val, cu sunet de caval :

— De-ai ști ce-am văzut ! De-ai ști ce-am văzut !

— Ce-ai văzut, tu, călătorule ? întrebă o undă netedă, cu voce de ceteră.

— Am văzut Cetatea Vînătă, spuse valul. Am văzut clopotul strălucind și-am mai văzut...

Dar Vam n-apucă să audă ce mai văzuse valul, că stînca pe care se afla, stînca înnegrită de ape se smuci o dată din loc ca un bivol pișcat de tăuni și, greoaie, o porni în larg. Plutea stînca neclintită de veacuri, zorind încotro o mîna puterea narților, și marea mugea, făcîndu-i loc în silă.

Cînd se dezmetici, Vam se gîndi să sară în apă și să înoate pînă la mal, dar nu izbuti să se desprindă de pe stîncă. O putere ciudată îl legase parcă, îl legase cu odgoane nevăzute, și flăcăul n-avea de unde ști că stînca se urnise din voia lui Ormag și că se afla cetluit printr-o vrajă a Zubalei. Dar stînca plutea, plutea întruna...

Curînd, Vam nu mai văzu malul, și apa mării prinse a scînteia. Se întunecase de-a binelea. Zubala își așternuse pe cer mantaua bătută cu stele și-și scoase capul dintre pernele norilor, căci luna, se știe, e chipul fățarnicei Zubala.

Atunci zări Vam în depărtare ceva ca niște neguri vinete săltînd la fața apei, și stînca pe care se afla se îndreptă către negurile vinete. Doar că, dacă se apropie, în loc să le vadă mai deslușit, negurile pieriră. Niște ziduri vinete părură că ies de astă dată din mare, dar n-apucă Vam să le privească bine, că Zubala-și ascunse fața în nori. Stînca pe care flăcăul plutise se zgudui și se opri, iar Vam sări acum fără greutate de pe ea și, simțind pămîntul sub picioare, înțelese că ajunsese pe un ostrov.

— Ce fel de ostrov ? își spuse. În marea noastră nu-i doar nici un ostrov[1]...

Și nemărginită i-a fost uimirea cînd a deslușit, în lumina

[1] Prof. V. Theodorescu propune identificarea acestui ostrov cu Insula Șerpilor, principala insulă din Marea Neagră.

slabă a stelelor, că pe ostrovul acela se înalță o cetate cu ziduri vinete.

— Cetatea Vînătă ! își aminti deodată vorbele rostite de călătorul val, cu glas de caval.

Iar cetatea se ridica tăcută, vînătă ca mantia de ger a lui Ormag...

— Încotro te poartă nenorocul, străine ? se înălță atunci, tremurător, un glas subțire.

— Să-mi aflu în cetate adăpost peste noapte, rosti mirat flăcăul, căci nimeni nu se afla lîngă el, și nu pricepea cine-i vorbește.

— Tare mi-e milă de tinerețele tale, străine... Cată-ți de drum și, dacă mă crezi, ferește-te să te uiți fie și peste umăr la cetatea asta ! Fugi și lasă-mă pradă urgiei, fugi cît mai e vreme, străine !

— Cine ești ? întrebă Vam. Și de ce... ?

— Pentru că inima-mi plînge pentru tine și...

Dar glasul nu izbuti să mai spună nimic. Un bătrîn cu trupul acoperit de zdrențe vinete se ivi atunci ca din pămînt, repezindu-se la Vam cum se repede șarpele la puiul lipsit de-apărare.

— Cinste narților ce ți-au purtat pașii, grăi bătrînul, care nu era altul decît Ormag.

— Cinste și slavă, rosti cam cu îndoială flăcăul Vam, izbit de nepotrivirea dintre cuvintele blînde și ochii bătrînului, semănînd cu două vînătăi.

O suflare înghețată se împrăștia în jurul necunoscutului, căci Ormag e numele spaimei, și stăpînul narților nemuritori își poate schimba înfățișarea, dar firea niciodată.

— Ci poftește, poftește, străine, îl îmbie bătrînul. N-ai mai fost pe la noi, de bună seamă, și nu știi cît de bucuroși de oaspeți sîntem aici, în Cetatea Vînătă... Ai unde trage ?

— Nu, n-am...

— Ba te-nșeli, ai ! Tragi chiar la mine, rîse bătrînul și, nici una, nici două, îl împinse pe poarta cea mare, căscată în zid.

Și-l cam luă cu frig pe Vam, auzind cum poarta îndată se închise în urma lui, dar se îmbărbătă cum putu, zicîndu-și că tot începutul e cum e, dar de urmări să te ferească duhurile bune.

Și-l purtă bătrînul cînd pe-o uliță și cînd pe alta, tot făgăduind că uite-acum, uite-acum ajung și la casa lui, iar, dacă întoarseră un cot, se pomeni flăcăul Vam singur în ulița pustie.

— Hei, bătrîne !

Dar mai lesne-ar fi putut zări urma lăsată de vultur printre nori... Intrase bătrînul în pămînt, și Vam pricepu că-l îmbiase cu ospeția numai și numai ca să-l știe în cetate, unde, de bună seamă, îl putea paște o primejdie. Dar care ? Glasul înălțat în afara zidurilor vinete nu mai apucase să-l vestească...

Și dacă la lumina lunii — că pe Zubala n-o răbda inima ca în ciuda poruncii lui Ormag să nu vadă ce se întîmplă în Cetatea Vînătă, și ba își scotea capul din nori, ba se ascundea din nou, temîndu-se de mînia stăpînului narților nemuritori — și dacă la lumina lunii mai cercetă flăcăul o bucată de vreme ulița, nădăjduind că bătrînul tot se va ivi, își luă Vam gîndul de la el și-o porni înainte, minunîndu-se că-n ditai cetatea nu întîlnește picior de om ; că nu zărise unul de cînd pătrunsese în cetate, și nimeni nu se arătase cît bătuse ulițele, în tovărășia bătrînului cu zdrențe vinete... Iar luna din ce în ce se vedea mai rar, și nici o lumină nu strălucea nicăieri. Întunecate și mute, casele vinete pîndeau de o parte și de alta a uliței ; întunecate și rele, turlele vinete păzeau cetatea. Și doar mugetul mării. glasul lui Dumvur, răsuna printre zidurile părăsite.

— Dar părăsite să fie oare ? se-ntrebă pentru a cine știe

cîta oară flăcăul. N-auzise un glas și nu se întîlnise apoi cu bătrînul ? Că n-or fi viețuind numai doi oameni în atîta cetate, prin care umbla, umbla mereu, de se-ndoia dacă mai are capăt.

Și, doritor să facă o încercare, se apropie Vam de prima casă vînătă și bătu cu pumnul în poartă. I se păru că deslușește ceva ca un foșnet, sau ca lipăitul unor tălpi desculțe, dar ușa rămase închisă. Bătu din nou, și din nou, ci nimeni nu-i răspunse, și nimeni nu-i răspunse nici cînd bătu în alte porți.

Atunci, scuturîndu-şi pletele negre, porni mai departe.

Şi merse, merse multă vreme pe uliţe-nguste şi cotite, căutîndu-şi drumul cu mîinile întinse, ca orbii. Doar se făcuse atît de întuneric, că putea cădea într-o groapă, fără să ştie, sau da cu fruntea de-un zid, fără să-l vadă. De la o vreme se potolise şi marea, iar atîta linişte plutea peste Cetatea Vînătă că-şi auzea bătăile inimii, şi-n bătăile inimii lui părea că s-a strîns toată viaţa pămîntului...

Cînd, iată, uliţa coti fără veste şi Vam zări într-un tîrziu în faţa lui, ca la o aruncătură de băţ, o lumină. Îmbărbătat, zori paşii.

Lumina venea de la un clopot de aur, atîrnat în mijlocul unei pieţe, şi sub clopot şedea o fată frumoasă.

— Zile fericite, fată frumoasă...

Fata îşi ridică privirile, şi Vam nu ştiu dacă noaptea era mai întunecată decît ochii ei, sau ochii ei mai negri ca noaptea.

— Bate clopotul, spuse, încet şi rar, fata.

— Bine.

Hotărît să nu se mai mire de nimic, flăcăul întinse brațul și, apucînd funia, trase cu putere.

— De trei ori ai îngăduința să-ncerci, vorbi fata.

Rostea cuvintele încet, istovită, de parcă și le-ar fi spus singură de mii de ori, de parcă le-ar fi uitat înțelesul, de parcă era silită să le spună.

Flăcăul Vam mai trase o dată de funie, dar clopotul rămase tot nemișcat, și fata se posomorî. Plîngea acum încetișor, ca și cum s-ar fi temut să n-o audă cineva, iar lacrimile-i lunecau pe obraji și-i picurau tăcut pe genunchi. Atunci apucă Vam funia cu amîndouă mîinile și-o smuci scurt. Clopotul se urni și un dangăt prelung se răspîndi pe ulițele întunecate, se izbi de pereții vineți ai caselor și se întoarse în piață, rotindu-se peste capetele lor ca un liliac.

— Bate, mai bate ! strigă neașteptat de tare fata, iar flăcăul trase de funie mai departe, deșteptînd glasul răgușit al clopotului de aur, care umplea cetatea cu hohotul chemărilor lui.

Vuia văzduhul și tristețea se șterse de pe obrajii fetei. O nădejde uitată se aprinse-n bezna ochilor ei, atunci cînd clopotul începu să coboare. Căci, sunînd din ce în ce mai tare, clopotul de aur se lăsă pe lespezile de piatră ale pieții, pînă se opri, strălucitor și mare. Iar privindu-l, Vam văzu, în peretele de aur al clopotului, un lacăt.

— Vîră degetul în broască ! spuse fata și, în fața nădejdii care tremura în privirile ei, Vam nu pregetă să-i împlinească voia.

Își vîrî degetul arătător în broasca de aur și-l suci ca pe-o cheie. Degetu-i fu zdrobit de mușcătura aurului, o șuviță de sînge curse din broască, dar nici un sunet nu trecu printre buzele flăcăului, și o ușă îngustă se deschise neauzit în peretele clopotului. Iar pe ușa aceea ieși din clopotul de aur bătrînul pe

care Vam îl întîlnise, în zdrențe, lîngă zidul Cetății Vinete, bătrînul care era Ormag. Acum purta însă mantia de ger peste straiele de *slam*[1] și ținea cu dreapta înspăimîntătorul semn regesc, marea secure de os a puterii.

— Ormag, șopti uluit flăcăul, dîndu-se cu un pas îndărăt.

— Eu eram limba clopotului de aur, spuse Ormag. Află, așadar, o, Vam, că de mult mă sfădesc cu Dumvur, nartul mării, pentru acest ostrov, pe care am înălțat o cetate vînătă ca mantia-mi de ger. Dumvur socoate că i se cuvine ostrovul, odată ce-i născut din mare, dar eu zic că stăpînul narților nemuritori își poate lua cu voie, sau fără, tot ce-i place. Tu ce crezi, Vam ? întrebă fără veste Ormag, aplecînd către flăcău marea secure de os.

— Tot ce-i născut din mare stă sub mîna lui Dumvur, răspunse fără șovăială Vam. Iată ce cred și iată ce-mi poruncește inima să-ți spun...

Dar zeul zeilor începu să rîdă și mantia de ger îi jucă pe umeri.

— Înțelept ai răspuns, flăcăule, răsună atunci un glas răgușit, iar, întorcîndu-și capul, Vam îl zări pe Dumvur.

Nartul mării se ivise în piață, verde ca licărul mării. Apa șiroia din barba și pletele lui, curgîndu-i peste veșmîntul de ierburi, bătut cu mărgăritare și lunecînd peste solzii verzi de pe picioare, ce-nchipuiau un soi de încălțări ciudate.

— Nu te pripi, Dumvur, grăi însă Ormag. Privește broasca din peretele clopotului și-abia în urmă vorbește, căinîndu-ți soarta !

Dumvur se apropie. Dar numai ce zări urma de sînge lăsată de degetul zdrobit al lui Vam, că răcni cu aprigă mînie :

---

[1] Slam, țesătură aurie, cu aspect de blană, purtată de narții de seamă. Slamul era indestructibil.

— Ce licoare blestemată curge-acolo ?

— O dîră de sînge omenesc, spuse Ormag.

— O, dacă l-aș ști pe ticălosul care-a făcut una ca asta...

Dumvur spumega de ciudă și sărea de colo-colo, ca peștele urmărit de harpun.

— Iată-l, zise Ormag, arătînd cu securea lui către Vam.

Atunci, descumpănit, Dumvur se opri locului și clipi năucit de cîteva ori la rînd.

— Ai să mi-o plătești, muritor netrebnic ! scrîșni apoi, răsucindu-se pe călcîie și pierind, în vreme ce apa mării se umflă, mugi și se legănă amenințător.

Iar, neînțelegînd nimic și sfiindu-se din pricină că doi zei atît de însemnați.i se arătaseră, flăcăul Vam se apropie de fata cu ochi negri.

— Nu pricep, îi șopti el. De ce... ?

— Taci, șopti fata, curmîndu-i vorba. Ascultă !

— Începînd de astăzi, Dumvur îți e dușman, rosti cu veselie Ormag. Înțelegerea dintre noi hotăra ca ostrovul să fie al meu dacă un muritor va jertfi măcar un singur strop din sîngele lui, pentru a face să-mi răsune glasul în cetate, acoperind glasul mării, glasul lui Dumvur. Muritorul acela ai fost tu, Vam, și se cuvine acum să te răsplătesc, rîse stăpînul narților nemuritori.

— Eu ? Dac-aș fi știut, n-aș fi urnit clopotul, strigă Vam. Numai ea e de vină ! Se întoarse apoi către fata frumoasă. Ea m-a-ndemnat...

Dar Ormag prinse a rîde și mai tare.

— Nu te supăra pe Una, spuse el printre hohote, căci răsplata pe care ți-am ales-o e chiar ea. Vă veți iubi, Vam, veți locui aici, în Cetatea Vînătă, și-mi veți aduce jertfe, pe care le voi primi cu îngăduință.

Spuse şi se făcu nevăzut, iar în golul clopotului de aur se ivi, turnat în aur curat, chipul lui Ormag, ca spre a mărturisi că, pentru o clipă, zeul fusese într-adevăr o limbă de clopot. Şi se înălţă pe ostrov *Clopotul lui Ormag*[1], templul de aur, în vreme ce stăpînul narţilor nemuritori intra pe poarta cea mare a Nartazubei şi se aşeza pe jilţul lui de pîclă, zicînd :

— O, Pil, de mult n-am mai rîs aşa cum am rîs azi !

— Ţi-am ales un şoarece potrivit ? întrebă nartul cel strîmb al şotiilor, clipind din ochişorii lui înguşti, în care jucau licăriri viclene.

— Cît se poate de potrivit, Pil ! Deocamdată mi-a cîştigat un ostrov, s-a certat cu Dumvur şi s-a căsătorit cu Una...

— Cu Una, fiica ta ? se miră Pil.

Dar Ormag se încruntă şi bătu din picior, aşa că tunetele zguduiră bolţile cerului albastru, pe care scamă de nor nu se zărea.

— Nu-i fiica mea, prostule, ci fiica reginei fetelor-păsări !

Iar, amintindu-şi că lui Ormag nu-i plăcea să i se spună nimic din ceea ce dorea să uite, zeul cel strîmb îşi muşcă buzele şi tăcu.

Pe Arata, regina fetelor-păsări, o iubise Ormag după ce se mîniase pe Zubala, dar pe fiica lor, Una, o urîse din clipa naşterii, deoarece îşi dorise un fecior. Şi-aflînd că i se născuse o fiică, mînios, o izgonise pe Arata din inima lui, iar pe Una o surghiunise în ostrov, cu straşnică poruncă să nu iasă din Cetatea Vînătă, dacă nu vrea să cadă pe dată sub puterea întunecatei Mastara[2], zeiţa morţii. Căci nu-i hărăzise nemurirea.

Acolo, în ostrov, o zărise Dumvur, o zărise rătăcind printre

---

[1] Acest templu a căpătat numele de „Clopotul lui Ormag" în amintirea întîmplării povestite mai sus.

[2] Mastara (stăpîna umbrelor) de la *mas* (umbre) şi *ra* (stăpînă).

casele cu ziduri vinete, iar Vihta, pasărea de fum a dragostei, îl muşcase de inimă. Dragostea pentru Una, fata cu ochi negri, nu-i mai dădea pace lui Dumvur şi numai din pricina Unei rîvnise zeul mării ostrovul. Ştia că fata nu poate părăsi Cetatea Vînătă, fără a coborî în peşterile Mastazubei[1], şi-nţelegea că cel ce va stăpîni ostrovul o va stăpîni pe Una, cu voia, sau fără voia ei.

— Aşa că Dumvur are acum două pricini să-l urască pe Vam, rîse Pil. Pe lîngă c-a pierdut ostrovul, a pierdut-o în veci şi pe Una...

— Să vedem ce are să mai iasă dintr-asta, hohoti înveselit Ormag. Pil, cheam-o, pînă una, alta, pe Vihta !

Iar nartul cel strîmb se grăbi să-i împlinească porunca şi, cît ai clipi, pasărea de fum a dragostei se-nfăţişă înaintea lui Ormag, îşi plecă gingaşul cap şi-ntrebă supusă :

— Ai nevoie de mine, călăreţ al norilor negri ?

— Da, Vihta, răspunse Ormag. Şi, arătînd cu marea secure de os către pămînt : Vezi ostrovul din mijlocul Mării cele Mari, Vihta ?

— Îl văd, stăpîne.

— Vezi în ostrov o cetate, şi-n cetate doi muritori ?

— Îi văd, stăpîne.

— Ei bine, Vihta, muşcă-le adînc din inimi, aşa ca dragostea să-i mistuie-n flăcările ei necruţătoare !

Iar Vihta îşi plecă din nou capul, în semn că a înţeles porunca şi, tăcută, îşi luă zborul către pămînt, însoţită de hohotele de rîs ale celor doi zei. Şi-n vreme ce rîsul lui Ormag se-mpletea cu rîsul lui Pil, Zubala îşi strînse mantaua bătută cu stele, Gorc, cocoşul ceresc, sună din trîmbiţa de argint a zorilor, vestind începutul unei noi zile, şi Saian, leul de aur, se ivi pe boltă.

---

[1] Mastazuba (sălaşul umbrelor).

...Iar în ostrov, în piața Cetății Vinete, Vam o privea cu ciudă pe Una.

— O, n-am să te iau de nevastă, fată cu ochi negri, spunea flăcăul. M-ai înșelat și m-ai făcut să dobîndesc pentru Ormag, prin înșelăciune, ostrovul cuvenit lui Dumvur... De ce m-ai rugat să trag clopotul ?

— De-ai ști de cînd rătăcesc printre casele pustii din cetate ! plîngea Una. Ormag a făgăduit să-mi schimbe soarta, doar dacă izbutesc să-i cîștig ostrovul. Și, totuși, mi-a fost milă de tine și n-am voit să-ți cășunez vreun rău, căci știu cît de cumplită-i mînia lui Dumvur... Mai ții minte glasul care te-a îndemnat să fugi, înainte de-a pătrunde în cetate ?

— Al tău era glasul ? întrebă mirat flăcăul Vam și, în clipa aceea, pasărea de fum a dragostei i se strecură nevăzută printre buze, și Vihta mușcă adînc din inima lui.

O dulce durere se răspîndi în pieptul lui Vam și-o simți dintr-o dată atît de aproape pe Una, încît i se păru că inima lui bate în pieptul fetei.

— O, Una ! șopti, șovăind pe picioare, ca și cum ar fi sorbit o băutură veche. Una, fecioară cu ochi negri...

Atunci pasărea de fum a dragostei țîșni neauzită printre buzele lui, bătu moale din aripi și se strecură printre buzele Unei, înfigîndu-și ciocul ascuțit în inima fetei. Ochii negri ai Unei luciră și ea gemu înăbușit, simțind deodată că flăcăul de dinaintea ei ținea în mîinile-i puternice toată bucuria și toată durerea de care avea să aibă parte pe pămînt.

— Da, Vam, șopti și ea, fremătînd așa cum numai aripa fluturelui freamătă, cînd atinge fața roșie a florii de mac.

Și se priviră amîndoi, fiecare încercînd să-și citească viitorul în ochii celuilalt, iar Vihta mai bătu o dată din aripi peste capetele lor și-și luă apoi zborul către ceșurile Nartazubei, ca să

dea seama înaintea lui Ormag despre felul cum îi împlinise porunca.

Dar noaptea, cînd Vam se odihnea ținînd-o pe Una în brațe, ea auzi un glas cunoscut, chemînd-o încetișor pe nume :

— Una !... O, Una !

Și Una se desprinse din brațele lui Vam și, fără ca el s-o simtă, ieși din casă.

— Tu ești, mamă ? șopti Una — și-ndată auzi un fîlfîit de aripi și Arata, regina fetelor-păsări, coborî lîngă ea.

Înaltă, albă și neasemuit de frumoasă, Arata părea o muritoare ca toate celelalte, dar aripile albe și lungi, crescute din umeri, și penele scumpe, ce-i împodobeau fruntea, îi trădau făptura nepămîntească.

— Sînt atît de fericită, biata mea copilă, spuse Arata. Norii mîniei s-au risipit, nădăjduiesc, pe fruntea lui Ormag, și vei cunoaște și tu, în sfîrșit, zile mai bune...

— De-ai ști cît îl iubesc pe Vam ! șopti Una.

Și-și descărcă preaplinul inimii și-i vorbi despre bucuria dragostei, despre bucuria nădejdii, despre toate bucuriile pe care nu le știuse nicicînd... Și clipele treceau, și Arata nu se îndura să-și părăsească fiica, dar o geană de lumină prinse a albi în zare, vestind începutul zilnicei călătorii a leului de aur Saian, și regina trebui să plece. Căci fetelor-păsări nu li-e îngăduit să zboare decît noaptea, cînd ochii muritorilor nu le pot vedea. Un singur pămîntean de-ar fi zărit-o pe Arata, aripile i s-ar fi desprins din umeri și ea s-ar fi prăbușit din înaltul cerului, zdrobindu-și trupul. Singure aripile cele albe dădeau fetelor-păsări nemurirea, altminteri cădeau și ele sub stăpînirea întunecatei Mastara.

— E timpul să plec, spuse de aceea Arata. Tu să nu-i spui lui Vam că nu ți-e îngăduit să părăsești ostrovul, o mai povățui

regina. Muritorii sînt atît de ciudați...

— Așa voi face, făgădui Una, iar Arata o sărută pe frunte și se înălță în văzduh, în vreme ce Una se furișă din nou în brațele lui Vam.

Și multe inimi a mușcat Vihta de cînd inimi bat pe pămînt, dar niciodată ciocul ei ascuțit n-a sădit floarea dragostei mai adînc decît în inima Unei, decît în inima lui Vam. De unde fusese vînătă, roșie ca dragostea lor era acum Cetatea, si zilnic o nouă casă le adăpostea iubirea, căci toate locuințele din cetate erau pustii, și ei se mutau zilnic între alți pereți. Aveau locuințe pe zile și pe luni, iar dragostea împodobindu-le cum numai ea știe,

luni stăteau în bordeiul celui dintîi cuvînt de dragoste,
marți în coliba întîiului sărut,
miercuri în casa jurămîntului,
joi în foișorul îmbrățișării,
vineri în turla lacrimilor bune,
sîmbătă în patul iubirii fără margini
și duminică-n castelul celor mai frumoase aduceri aminte.

Atîtea cîntece au răsunat atunci în ostrov, cîte nu s-au auzit în toate veacurile de mai tîrziu... Dar cîntecele pluteau pe deasupra Cetății Roșii, se avîntau prin necuprinderea văzduhului și se izbeau de pereții de ceață ai Nartazubei, zgîriind urechile lui Ormag.

— Ce tot face prostănacul acela, în mările lui ? îi spuse lui Pil, odată, stăpînul narților nemuritori, ajuns la capătul răbdării. Am crezut că are să se răzbune pe șoarecele meu și că am să pot petrece oleacă, dar Dumvur se mulțumește să stîrnească furtuni pe mare, înotînd ca un bezmetic printre corăbii, făcîndu-le să se ciocnească și să se cufunde... Nu cumva a dat în mintea copiilor ?

— Nu știu, răspunse cu băgare de seamă zeul cel strîmb.

Nu l-am mai văzut de mult în Nartazuba...

Atunci Ormag se foi nerăbdător în jilțul lui de pîclă și porunci cu ciudă :

— Să faci bine, Pil, să-l cauți pe Dumvur și să-l sfătuiești să-și vină-n fire ! Dacă nu se răzbună pe Vam, au să rîdă de el pînă și zănaticele fiice ale Zubalei. Așa să-i spui !

— Cuvîntul tău e în inima mea[1], spuse Pil, frecîndu-și palmele micuțe și, sărind în picioare, adăugă bucuros : Fii pe pace, leu cu ghiare de criță ! Bătaia asta de joc are să ia sfîrșit, așa cum te văd și cum mă vezi.

---

[1] Formulă consacrată, exprimînd acceptarea. Va reveni ades în textul legendelor.

Și, numai ce zise, că se zvîrli din înălțimile ceței Nartazuba, tocmai în fundul Mării cele Mari, unde începu să-l caute pe Dumvur. Mult îl căută și-n felurite ascunzișuri, dar pînă la urmă îl află cuibărit între două stînci, sub zidul Cetății Roșii. Zeul mării asculta de-acolo cîntecele ce răsunau din cetate, și era și mai verde la față ca de obicei.

— Tare frumos cîntă, spuse cu nevinovăție Pil, apropiindu-se cu ocoluri.

— Vezi să nu te fac din strîmb drept, mîrîi Dumvur, scuturîndu-și barba udă și arătîndu-i pumnul.

— Hei, unde n-ar da Ormag una ca asta ! răspunse Pil, depărtîndu-se în grabă, ca nu cumva zeul mării să-l poată totuși ajunge. Știi, adăugă el apoi, fiindcă veni vorba despre Ormag... Tare se miră că dragostea pentru cîntec te-a prins pînă într-atît, încît ai și uitat să te răzbuni !

Iar, auzindu-i vorbele, sări Dumvur de la locul lui și izbi cu piciorul în valuri. Nouă corăbii se ciocniră atunci în larg și șapte sate pieriră-nghițite de ape.

— Să mă răzbun ? răcni el, dînd frîu mîniei sălbatice care-i ardea pieptul. O, muritor ticălos, n-are Gurz săbii destul de ascuțite și nu știe Zubala băuturi îndeajuns de otrăvitoare ca să pieri în chinurile pe care ți le dorește Dumvur ! Peștii mei să rupă din carnea ta bucată cu bucată, și tot n-ai ispăși așa cum vreau... Caracatițele mele să-ți sfarme oasele, să-ți sugă sîngele picătură cu picătură, și-n inima mea încă n-ar fi pace... Toate lighioanele mele neștiute să te sfîrtece, și nici atunci nu m-aș potoli...

— Ascultă, Dumvur, îi tăie Pil șuvoiul vorbelor, nu cumva muritorul căruia-i dorești toate astea e bietul Vam ?

— Bietul ? răcni iarăși Dumvur. Dacă pavăza mîinii lui Ormag n-ar sta întinsă asupră-i, atunci, ei bine, atunci i-ai putea într-adevăr plînge de milă...

Zeul cel strîmb chicoti frecîndu-și mîinile micuțe și, cutezînd să se apropie, susură din nou :

— Ascultă, Dumvur ! Calea răzbunării se întinde slobodă-nainte-ți, căci Ormag și-a întors fața de la Vam.

— Nu mă amăgești, Pil ? strigă Dumvur, dar primind de la zeul cel strîmb toate încredințările cu putință, adăugă bucuros : Ei, pentru vestea cea bună, Pil, cere-mi ce-ți dorește inima !

— Ce pot dori eu, mărunt nart al șotiilor, de la puternicul nart al mării ? spuse spăsit Pil. Dă-mi și tu, acolo, piatra neagră care-a căzut dăunăzi din mîinile Zubalei și pe care valurile tale-au înghițit-o.

— Bine, fie precum dorești, hotărî Dumvur, și-ndată se și cufundă în apa sărată, îi aduse darul făgăduit și se lăsă apoi din

nou pe fundul mării, ca să-şi pună în linişte răzbunarea la cale, în vreme ce Pil se întoarse în Nartazuba şi-i dădu seamă lui Ormag despre împlinirea soliei.

Şi nu trecu mult, că într-o bună zi, cum sta Vam întins pe-o stîncă şi se lăsa mîngîiat de soare, Una intră în turla lacrimilor bune, în care locuiau în ziua aceea, pentru că Lua, fetiţa lor (o, aveau acum o fetiţă !) începuse să plîngă. Şi numai ce se depărtă Una, că Vam auzi un glas pe care-l luă drept glasul valurilor ce clipoceau pe lîngă stînci :

— Am fost departe, departe, acolo unde ţărmul se arcuieşte, unde cresc copaci înalţi şi ierburi fragede, spunea glasul. Am văzut turlele din Zinu, slăvita cetate, am văzut tot ce Una n-a văzut nicicînd şi-am plîns de mila bietei Una... O, dacă ar şti Vam ce bucurie i-ar face, ducînd-o pe ţărmul verde ! La şapte paşi de stînca pe care doarme, o luntre-i ascunsă printre stînci. O luntre verde, printre stîncile roşii... La şapte paşi. Dar Vam nu ştie... O luntre verde, la şapte paşi. O luntre verde...

Glasul unduia nespus de moale, şi lui Vam nici nu-i trecu prin minte că aude vocea lui Dumvur, pe care o ştia aspră şi răguşită. Doar că, atunci cînd voia, zeul mării se pricepea să şoptească şi să încînte asemenea ierburilor de mare, tot aşa cum ştia să urle cu glasuri de fiară... Dar Vam nu-şi mai putu lua gîndul de la ţărmul pe care de atîta vreme nu-l văzuse. I se păru că simte mireasma salcîmilor în floare şi auzi zumzetul gros al bondarilor cu trupul vîrstat în negru şi portocaliu.

Fără să ştie cînd, sări de pe stîncă şi făcu şapte paşi. Luntrea cea verde-l aştepta, ascunsă între stîncile roşii...

— La noapte, îşi spuse Vam.

Şi-nchipuindu-şi încîntarea ce-avea să se zugrăvească a doua zi pe chipul Unei, se plecă adînc înaintea valurilor şi le mulţumi pentru fericirea făgăduită, le mulţumi pentru ziua ce-i aştepta.

Iar ziua se scurse încet, chinuitor de încet pentru nerăbdarea inimii lui. Ca niciodată, Una găsea întruna ceva de făcut și seara i se părea atît de frumoasă, că nu se-ndura să se culce.

— O, Vam, parcă niciodată stelele n-au jucat astfel pe valuri, spuse ea. Parcă niciodată nu te-am iubit atît și parcă niciodată n-am să mai stau alături de tine, ca acum...

— Culcă-te, Una, răspunse Vam. Ne așteaptă seri încă și mai frumoase...

Tăcută, Una privi lung în ochii lui, clătinînd din cap :

— Dragul meu Vam, șopti ea, primesc tot ce-mi vine prin tine și n-am să te învinuiesc pentru nimic. Să nu uiți asta și... să intrăm în casă, spuse fără veste, cu glasul schimbat. Cît de frig s-a făcut dintr-o dată !

Și Una culcă fetița și-apoi, îndată, adormi și ea. Atunci Zubala suflă din înaltul cerului peste fețele lor, căci așa o rugase din vreme Dumvur, iar Una și Lua se cufundară într-un somn vrăjit, adînc ca marea. Și Vam o luă pe Lua în brațe și o duse binișor de-o așeză în luntrea cea verde, după care o purtă la fel pe Una, mulțumit că doarme greu și nu simte nimic.

— Cum se vor bucura în zori, își spunea mai apoi, trăgînd la vîsle, cum se vor bucura, văzînd țărmul verde, și cum mă voi bucura de bucuria lor !

Și împlînta cu fereală vîslele în apele mării, silindu-se să nu facă zgomot, și privea cu dragoste chipurile adormite, prinse hoțește de Zubala în vraja unui somn adînc ca marea...

Iar, în zori, luntrea se înfipse fișiind în nisipul umed de pe țărm.

— Trezește-te, somnoroaso ! rîse Vam, mîngîind fruntea albă a Unei. Dar rîsul îi îngheță pe buze. Fruntea albă a Unei era rece, rece ca pietrele netezite de valuri. Una ! strigă Vam, cuprinzînd-o în brațe. Una, trezește-te ! Unde-ai plecat, Una ?

— N-a plecat ea, spuse atunci Dumvur, ivindu-se din mare. Tu, cu mîna ta, ai împins-o pe marea poartă neagră de după care nimeni, niciodată, nu s-a mai întors...

— Eu ? strigă Vam, privind cu ochi rătăciți către zeul mării. Eu, care mi-aș fi dat viața pentru Una ?

— Precum văd, acum ai izbutit să-i dai doar moartea, spuse zeul și, stăpînindu-și anevoie bucuria, mai întrebă cu nevinovăție : Oare nu știai că Unei nu-i era îngăduit să iasă din ostrov ?

Buzele lui Vam albiră și prinseră a tremura. Cuprinzînd-o pe Una încercă s-o încălzească la flacăra vie a dragostei lui, încercă să-i strecoare printre buze suflarea vieții.

— Ci plîngi odată, muritor de nimic, tună atunci glasul sălbatic al lui Dumvur, plîngi odată, să-mi sărez inima cu lacrimile tale, că prea de ajuns mi-a fript-o bucuria voastră !

Și-n brațe cu trupul neînsuflețit al Unei, Vam îi răspunse astfel lui Dumvur :

— Tu vorbești de inimă, nart cu pielea verde ca pielea de broască ?... Întoarce-te-n palatele tale de apă, Dumvur, și nu pîngări cu ochii-ți sterpi durerea omenească...

Iar, luînd-o din luntre și pe Lua, care se deșteptase, Vam își întoarse fața de la Dumvur și porni încet, purtînd în brațe moartea și viața, porni cu inima frîntă, în vreme ce zeul răcnea ca scos din minți :

— Ci plîngi odată, n-auzi ? Plîngi, muritor blestemat... Plîngi !

Dar Vam nu auzea și nu vedea nimic. În brațe cu cele două poveri merse, merse afundîndu-se în codrii bătrîni și, doar cînd Lua începu să plîngă, se opri.

— E drept, tu poți plînge, spuse el, privind fețișoara Luei.

Încet,cu băgare de seamă, așeză pe un pat de frunze trupul Unei, după care își sfîșie veșmîntul și, croind două fîșii de

pînză, o legă la ochi pe Lua, acoperindu-şi apoi şi sieşi vederea.

— Regină a fetelor-păsări, strigă Vam, lasă-ţi cetatea de cuiburi adăpostită-n vîrf de ramuri şi răspunde chemării mele, Arata !

De şapte ori strigă Vam şi, iată, auzind bătăi de aripi, înţelese că regina fetelor-păsări sosise.

— Pentru ce m-ai chemat, Vam ? răsună glasul cîntător al Aratei, dar glasul i se frînse îndată, şi Vam nu fu nevoit să-i mai răspundă. Copila mea ! gemu Arata, văzînd pe patul de ierburi trupul înţepenit al Unei.

Şi plînse Arata, privind pleoapele pecetluite de neagra pecete a necruţătoarei Mastara, plînse şi citi pe fruntea rece toate cîte se înlănţuiseră în cer şi pe pămînt, ca să-i piardă copila. Căci, dacă nu putea citi în tainele viitorului, Arata avea darul de a deslui tot ce căzuse în trecut.

— Eu, eu am împins-o pe poarta ce duce la Mastara, se ridică atunci glasul lui Vam. Mi-era mai dragă decît lumina ochilor, şi eu am ajutat-o pe Mastara să-i închidă ochii şi să-i pecetluiască pentru totdeauna pleoapele cu neagra-i pecete...

Dar Arata deslușise adevărul.

— Ormag ! şopti ea de aceea. Cumplită joacă ţi-ai făcut cu Una, Ormag...

— Ormag ? tresări Vam, ghicindu-i şoapta mai degrabă decît o auzise.

— Nu eşti cu nimic vinovat, fiule, rosti cu durere Arata.

Şi, cu glas stins, îi povesti atunci naşterea Unei şi ura lui Ormag, jocul pe care stăpînul narţilor nemuritori îl începuse cu Vam, îi povesti tot, tot ce citise pe fruntea rece a Unei ; iar, ascultînd-o, durerea din inima lui Vam se împleti cu o aprigă mînie.

— O, narţi cu inimi sterpe, strigă el, atunci cînd glasul

Aratei se frînse, jur să n-am pace, nici odihnă pînă nu vă voi cere socoteală !

— Ce spui ? Taci ! se înspăimîntă Arata. Teme-te de braţul lui Ormag...

— Sînt om şi muritor, o ştiu prea bine, strigă Vam, fără a-i da ascultare, dar jur că pereţii de ceaţă ai Nartazubei se vor destrăma prin mîna mea şi jur că narţii se vor căi amarnic !

— Taci, rogu-te ! Taci, spuse iarăşi Arata, ridicîndu-şi cu teamă privirile spre cer.

— Să tac ? Ascultă, Ormag, strigă şi mai tare Vam, din clipa aceasta începe răfuiala, auzi ?

Un tunet asurzitor bubui peste coroanele copacilor şi glasul lui Ormag se înălţă, hohotind batjocoritor :

— Aud prea bine, şoarece Vam ! Drept zicea Pil că ai fost parcă anume făcut să ajungi jucăria lui Ormag... Nu te lăsa, şoricelule ! Luptă pînă în cea din urmă clipă, pe care mă voi îndura să ţi-o aleg. Cu cît vei lupta mai aprig, cu-atît voi petrece mai plăcut !

— Pe dragostea mea ucisă, Ormag, şi pe nădejdea mea vie, jur : va veni o zi cînd te vei căi, dar va fi prea tîrziu, spuse Vam. Pe viaţă şi pe moarte, stăpîn al narţilor nemuritori !

— Pe viaţă şi pe moarte, şoricelule ! mai rîse Ormag, şi hohotele lui răsunară multă vreme pe deasupra codrilor, răscolind frunzarele ca o sălbatică vijelie.

Vietăţile codrului se pitiră în tainicele lor ascunzişuri, simţind cum le împrejmuie spaima, care e numele lui Ormag, apele se zbătură între maluri, iar acolo, în largul Mării cele Mari, Dumvur răcni, vădindu-şi bucuria. Dar Vam nu părea să vadă şi să audă nimic.

— Mamă Arata, spuse, încredinţînd-o pe Lua reginei fetelor-păsări, primeşte rogu-te acest vlăstar al durerii, căci

pe drumul ce m-așteaptă nu-i loc pentru lacrimile unei copile. În amintirea Unei, primește-o, mamă, din mîinile mele, pe Lua !

Și-o primi Arata pe Lua cea legată la ochi și, cu lacrimi amare, se despărți de Vam. Iar, smulgîndu-și pînza ce-i acoperea privirea, săpă Vam o groapă adîncă și, adunînd lespezi de piatră, întocmi o criptă în care așeză pe pat de ramuri trupul

neînsufleţit al Unei. Dar nu presără peste el pulberea galbenă a celor supuşi Mastarei.

— Nu crede, iubita mea Una, că din lipsă de dragoste nu-ţi cinstesc trupul cu pulberea galbenă a Mastarei, spuse atunci

Vam, dar cei însemnați cu pulberea uitării nu se mai pot întoarce pe pământ și tu, iubita mea, te vei întoarce[1].

Iar, grăind astfel, acoperi cripta cu o lespede mare, nu înainte de a rupe din ea o bucată de piatră netedă. O șlefui cu grijă și, săpînd în piatră cuvintele „*Aspapur Ormag ruc u Vam*"[2], găuri piatra ; și, trecînd un curmei prin gaură, își legă piatra de gît. Și piatra cea netedă, ruptă din lespedea sub care dormea Una, se încălzi lîngă inima lui. Pe drumurile lungi, deschise înaintea lui Vam, piatra avea să-i bată pieptul, în somn piatra avea să-i apese inima.

— Oh, cum te vei căi, Ormag ! mai spuse Vam, cu mîna pe piatra cea netedă.

Și, fără a zăbovi, aruncînd o ultimă privire spre cripta Unei, porni hotărît cu pași mari, în vreme ce tunetele rîsului lui Ormag mai bubuiau deasupra frunții lui, ciocnindu-se și neaflînd astîmpăr.

---

[1] Săpăturile arheologice au scos de mult la lumină unele schelete acoperite de o substanță colorată (ocru, roșu sau galben). S-a presupus că acest colorant, presărat peste cadavru și fixat pe oase, după descompunere, avea un rost magic și s-a formulat ipoteza că ocrul roșu avea menirea de a conserva simbolic sîngele mortului. Nu se cunoștea însă semnificația ocrului galben, singurul — de altfel — pe care Vamiții îl foloseau. Legendele lor lămuresc sensul ritului.

[2] „Puternicul Ormag e dușmanul lui Vam".

Calea lacrimilor

Tăcute-s căile pămîntului, potecile-ncurcate și drumurile netezi, tăcute și-nțelepte... Cine mai bine decît ele-i cunoaște pe oameni ?

Căile fără capăt i-au văzut încrezători și deznădăjduiți, veseli și triști, cîntînd și lăcrămînd, căci viața oamenilor se scurge între cel dintîi și cel din urmă drum.

Sînt drumuri ale vieții și drumuri ale Mastarei, sînt drumuri ale luptei, pîndite de Ormag, dar toate tac. Și lungă-i calea lacrimilor, o, Vam, și dincolo de ea așteaptă altă cale...

Iar, între pereții de ceață ai Nartazubei, bucuroși de bucuria lui Ormag, narții nemuritori se întorceau care mai de care, lingușindu-l pe zeul cel strîmb al șotiilor pentru iscusința cu care știuse să veselească inima posomorîtului călăreț al norilor negri. Frecîndu-și palmele micuțe, Pil se umfla în pene și, clătinîndu-și fruntea sub care ochii înguști zvîrleau luciri viclene, șoptea în dreapta și în stînga :

— Și să vedeți mai încolo ! Oho, șoricelul meu e pus pe fapte mari...

— Pil, blestematule, răcni Gurz, hohotind atît de aprig, că lanțurile de aramă cu care era încins zăngăniră, nu știu ce răsplată-ți pregătește Ormag, dar eu îți dăruiesc primele inimi fierbinți pe care oamenii mi le vor jertfi în luptă. Fie să-ți înzdrăvenească trupul pirpiriu, o, Pil, ca să te văd o dată bărbat în toată puterea cuvîntului !

Așa hohoteau zeii între pereții Nartazubei, strînși în jurul scaunului de pîclă al lui Ormag, cînd ceața tremură în dreptul porții cele mari și Mastara se ivi în prag. Ca retezate se stinseră

hohotele de rîs, căci pînă și narții nemuritori simt un fior la vederea stăpînei lumii din adînc. Iar Mastara păși încet peste podelele de ceață ale Nartazubei, păși dreaptă și întunecată și nu se opri decît înaintea jilțului lui Ormag.

Neasemuit de frumoasă era fața Mastarei și mult mai albă decît spuma valurilor răscolite de Dumvur ! Vălurile negre-i înfășurau trupul subțire, strîns la mijloc cu-o cingătoare de argint, de care spînzura pecetea neagră cu care Mastara pecetluiește pleoapele celor căzuți sub necruțătoarea-i putere. Acoperindu-i urechile, strălucea argintul capacelor tăcerii, capacele pe care Ormag le prinsese cu mîna lui, astupînd auzul Mastarei, pentru ca nici o rugă și nici un vaiet să n-o tulbure, imblînzindu-i inima.

Neasemuit de frumoasă era fața Mastarei, dar mînia o făcea și mai frumoasă, iar cu mînie vorbi zeița cînd deschise gura, strigînd :

— O, părinte al meu, Ormag, cu ce ți-am greșit de îngădui muritorilor să-și bată joc de mine ?... Au, turta pămîntului a sărit de pe talgeru-i de piatră[1] și s-a cocoțat peste acoperișul de cețuri al Nartazubei ? Oare, voia ta a poruncit apelor să curgă spre izvoare și focului să zămislească buturugi ? Oare, munții au ajuns văgăuni și luncile piscuri ?... Primește atunci pecetea neagră a pleoapelor și dă-o fiicelor zănatice ale Zubalei, să se joace, pecetluind scoarța copacilor cu ea !

Așa, într-o revărsare mînioasă grăi Mastara, smulgîndu-și de la cingătoare neagra pecete, pe care o zvîrli la picioarele lui Ormag. Și narții și nartele încremeniră, oprindu-și suflarea, și pînă și Ormag tresări pe jilțul lui de pîclă.

— Ce fel de vorbe cutezi să rostești, fiica mea ? întrebă stăpînul narților nemuritori, iar glasul lui, singurul pe care ea îl deslușea, pătrunse prin capacele tăcerii, izbind auzul adormit al Mastarei. Ridică-ți pecetea și prinde-o la cingătoare și nu stîrni mînia-n pieptul meu !

— Dar de mînia mea cine se îngrijește ? îl înfruntă zeița. Oare, nu de la tine-am dobîndit puterea de-a opri viața-n loc — și cine se cuvine să-l pedepsească pe cel ce-mi calcă legea ?

— Grăiește lămurit, porunci Ormag și, iată, pe marea secure de os a puterii, jur să-ți fac dreptate împotriva oricui !

Iar, auzind jurămîntul lui Ormag, se plecă Mastara și, culegînd pecetea cea neagră, și-o prinse la cingătoare ; după care vorbi, cu mai puțină pornire :

---

[1] Aluzie la credința Vamiților — despre care se va mai vorbi — că pămîntul e o turtă uriașă, aflată pe unul dintre talgerele cumpenei lumii. Pe celălalt talger se află cerul.

— Află deci, părinte al meu, că un muritor s-a hotărît să ne înfrunte. După cum ai poruncit, mi-am apăsat pecetea peste pleoapele femeii lui, și el a coborît-o în pămînt, dar nu i-a presărat peste trup pulberea galbenă a uitării, așa că femeia nu poate trece prin pînzele de foc negru ce-mprejmuie împărăția Mastazubei.

— Cum o cheamă ? întrebă Ormag, încruntîndu-și sprîncenele.

— Una, femeia lui Vam, spuse Mastara.

Atunci, auzindu-i vorbele, se puse Ormag pe rîs, în vreme ce nartele și narții, venindu-și în fire, chicoteau în fel și chip, în marea încăpere a Nartazubei.

— Cu adevărat, strașnic șoarece mi-ai ales, Pil, zise Ormag printre hohote, căci, iată, a izbutit să se certe pînă și cu Mastara ! Fii însă fără grijă, fiica mea, se întoarse el apoi către întunecata zeiță, în privirile căreia mînia se aprinsese din nou, deoarece nu pricepea tîlcul veseliei lui Ormag, fii fără grijă. La vremea sorocită Una va intra în Mastazuba și Vam își va primi pedeapsa. Ești mulțumită ?

— Cuvîntul tău e în inima mea, spuse Mastara și, fără altă vorbă, se răsuci pe călcîie, îndreptîndu-se către marea poartă de ceață pe care intrase, pentru a se întoarce apoi în întunecata-i împărăție din adînc.

...Iar Vam străbătea în vremea aceea codri... Piatra cea netedă îi bătea pieptul și-l îndemna la drum, așa cum călcîiul călărețului îndeamnă armăsarul istovit. Și era larmă în inima lui Vam, de parcă Gurz ar fi ridicat în ea mulțime de războinici ce se luptau, răcnind și izbindu-și scuturile.

Așa, istovit de drumul cel lung și de durerea și larma pe care o purta în el, mergea Vam. Și Saian, leul de aur al cerului, intră în umbra peșterii lui din Mastazuba, și Zubala își întinse

mantaua întunecată pe boltă, scoțîndu-și capul dintre pernele norilor. Îndată pămîntul fu învăluit în albăstreala nopții și fire de beteală poleiră trunchiurile copacilor. Nimic nu mai păstra acum limpezimea zilei, totul fiind părere și umbră șovăitoare.

Atunci Una se ivi înaintea lui Vam și, întinzîndu-și brațele, vorbi rugător, cu glas scăzut :

— O, Vam, iubitul meu din ostrov, pentru ce durerea și larma din inima ta ? Iată, Una se află lîngă tine...

Și Vam se minună, deschizîndu-și ochii atît de mult, că Una se văzu în ei, și el se clătină sub povara bucuriei, și parcă Vihta țîșni printre buzele lui, cînd strigă :

— Una, ești tu, tu ? Brațele tale slabe au izbutit să ridice lespedea grea ? Picioarele tale gingașe te-au putut duce pe urmele mele ?

Dar, trist și mustrător, îi ajunse la urechi răspunsul Unei :

— Vai, n-ai presărat pulberea galbenă a uitării peste trupul meu, și cumplit mă chinuiesc înaintea pînzelor focului negru ce împrejmuie împărăția Mastarei. Oare, n-ai știut, iubitul meu, că, odată ce pleoapele mi-au fost pecetluite cu neagra pecete, nu mă mai pot întoarce pe pămînt, și plătesc fără folos prețul greu al chinului ?... Dacă focul negru al Mastarei mă arde — și, o, cum mă arde ! — ție ce-ți pasă ! Bucură-te și alungă durerea din inima ta, căci, precum ai dorit, Una se află lîngă tine...

— Nu la mine m-am gîndit, ci la tinerețea ta, spuse buimăcit Vam. Oare, de bunăvoie te-ai îndreptat spre neagra Mastazuba și de bunăvoie ai plecat, fără a-ți lua măcar rămas bun de la Lua ?

— Sîntem în mîna narților ca lutul în mîna olarului[1], șopti Una. Oare iepurele poate să zboare, și piatra să călătorească ?

— Puternicul Ormag e dușmanul lui Vam ! strigă înverșunat bărbatul cu inima arsă, apucînd în palmă piatra netedă, pe care

[1] Locuțiune proverbială. Va reveni în textul legendelor.

și-o prinse de gît. Iepurele zboară în ghearele vulturului, și piatra călătorește în șuvoiul apelor repezi.

Iar, grăind astfel, Vam încercă s-o prindă de braț pe Una, pentru ca, strîngînd-o la piept, să-i împrumute ceva din puterea lui. Dar mîna-i întinsă nu întîlni nimic, făptura Unei se topi fără veste, și Vam înțelese că nu pe Una o văzuse, ci o nălucire de umbră și lumină, una dintre zănaticele fiice ale Zubalei.

— Narți, narți cu inimi sterpe, gemu el, crud vă jucați cu Vam !

Și nu merse mult mai departe cînd, iată, Una i se ivi din nou înainte. Și, dacă întoarse capul, Una îl privi cu mustrare, dacă privi spre stînga o văzu întristată, dacă se uită la dreapta o zări amenințătoare, și curînd pădurea fu plină de chipurile Unei. Erau zeci și sute și mii, și toate cu înfățișări deosebite și, cu toate că Vam știa acum că Una lui nu se afla printre ele, căci toate erau doar fiicele zănatice ale Zubalei, inima-i plînse de parcă securi ascuțite ar fi tocat-o mărunt.

— Pleacă-te-n fața Mastarei și-nduplec-o, se rugau miile de mii de buze ale Unei. Întoarce-te și presară pulberea uitării peste trupul pe care zici că l-ai iubit, o, Vam ! Îndură-te de Una ta și curmă-i chinul și-ngăduie-i să se-odihnească-n pacea peșterilor răcoroasei Mastazuba !

— Pieriți, amăgiri ! gemea Vam. Pornește odată pe drumul tău ceresc, Saian, și-alungă-le cu flăcările tale pe fiicele Zubalei !

Atunci se iviră în poiana codrului toate locuințele din Cetatea Roșie, pe care Vam și Una le însuflețiseră cîndva, astfel că-n poiană se-nfiripară bordeiul celui dintîi cuvînt de dragoste, coliba întîiului sărut, casa jurămîntului, foișorul îmbrățișării, turla lacrimilor bune, palatul iubirii fără margini și castelul celor mai frumoase aduceri aminte. La fereastra fiecărei locuințe stătea Una, întinzîndu-și brațele într-o rugă mută, și amintirile năpădiră inima lui Vam, răscolind-o, așa cum tăișul plugului răscolește țarina moale.

— Știu că sînteți minciuni, strigă el, bătîndu-și pieptul cu

pumnii. Atunci simți piatra ce-i atîrna de gît și, cuprinzînd-o în palmă, răcni deznădăjduit : Da, da, puternicul Ormag e dușmanul lui Vam !

Îndată pieriră toate locuințele din Cetatea Roșie, și Gorc, cocoșul ceresc, făcînd să răsune trîmbița de-argint a zorilor, Saian, leul de aur, se ivi pe boltă. Și fiicele Zubalei simțiră cum li se destramă făpturile înșelătoare, căci puterea le dăinuie numai sub ocrotirea mantalei întunecate a zeiței și sub privegherea lunii — fața ei amăgitoare... Dar dorul după Una se zbătea în inima lui Vam și, dacă-nchidea pleoapele, o vedea încă întinzînd către el brațe rugătoare, așa cum i-o înfățișaseră zănaticele fiice ale Zubalei.

— Oare, nu se chinuiește, într-adevăr, înaintea pînzelor focului negru ? se întrebă el, muncit de îndoieli. Și bine am făcut, încercînd să calc în picioare legile puternicei Mastara ?

Piatra cea netedă îi rodea pieptul, de parcă vorbele pe care le săpase în piatră i-ar fi trecut pe piele, arzînd-o cu slove de jăratec. Iar, nemaiputînd îndura arsura, apucă piatra în mînă, o privi și citi fără voie cu glas tare :„Puternicul Ormag e dușmanul lui Vam“.

Îndată cuvintele se-adunară, strigînd aprig sub țeasta lui și strigătul răsună din ce în ce mai tare, bubuind ca și cum munți înalți s-ar fi năruit, vestind că puternicul Ormag e dușmanul lui Vam, ca și cum pămîntul ar fi sărit în aer, sub puterea unor crîncene vrăji și fiecare fărîmă de lut ar fi răcnit că puternicul Ormag e dușmanul lui Vam, ca și cum mări neștiute ar fi spulberat zăgazurile lumii și și-ar fi repezit talazurile peste cîmpii, mugind că puternicul Ormag e dușmanul lui Vam... Iar larma aceasta bubuia atît de năprasnic, că el închise ochii și-și cuprinse capul cu palmele, încercînd să astîmpere vuietul ce părea de nedomolit. Ca o salcie în bătaia vîntului se clătină, simțind

cum îl sfîșie o durere ascuțită și, deodată, o liniște adîncă îl copleși cu o atît de deplină și nepămîntească fericire, încît gemu ușor și deschise ochii.

Se afla în aceeași poiană, dar parcă era alta. Aceeași era iarba, aceiași copacii, dar din iarba moale se-nălța o pace niciodată simțită, dar copacii-și legănau crengile într-o liniște nebănuită. O lumină dulce scălda poiana, și Vam nu știu dacă lumina era roșcată, sau aurie. Asemenea lumină, oricum, nu se mai pomenise decît în vechile povești despre strălucitoarea coajă a mărului de aur *maun*[1]. Acum, strălucirea aurului roșu lumina pămîntul, de parcă lumea întreagă se schimbase-n uriașa coajă a unui nemăsurat de mare măr *maun*.

— Mărire ție, Saian de aur ! strigă Vam, într-o nestăpînită țîșnire de bucurie.

Și-și ridică privirile spre boltă, dar uimirea-l înfioră nespus cînd văzu că cerul era gol, scăpărînd auriu și roșcat. Și încă nu înțelese bine că lumina neștiută nu izvora din trupul de aur al leului Saian, și un cîntec fără cuvinte se ridică, mîngîindu-i ființa, de parcă văluri moi, nevăzute și neînchipuit de gingașe, i-ar fi fluturat peste față. Și, cu același fior de uimire, pricepu că frunzele copacilor cîntă singure, ca niște strune.

Cîntecul se înălța și se pierdea în șoapte abia ghicite, dar nu era un cîntec adormitor. Ca niciodată, Vam cel cu inima arsă se simți întreg, puternic și îndrăzneț. I se păru că nu se află în lume ispravă pe care să n-o poată duce pînă la capăt, i se păru că ar fi în stare să salte pămîntul pe palme și să se avînte, străbătînd întinderile pustii ale cerului, scăpărător de auriu și de rumen, sus, sus, pînă la cea din urmă depărtare a lumii.

— Un muritor, aici ?

Glasul care răsunase fără veste nu aducea cu nici un glas

[1] Varietate neidentificată.

auzit cîndva. Vam nu-și putu spune ce era atît de deosebit în glasul acela, dar știu că nici un muritor nu poate grăi astfel.

Liniștit, se întoarse și privi. Văzu un bărbat cu plete și barbă căruntă, o făptură omenească mult mai înaltă decît oamenii pămîntului. O măreție liniștită se desprindea din toată ființa bărbatului încins peste coapse cu ceva semănînd cu-o țesătură și o blană totodată, iar Vam nu trebui să privească de două ori pentru a ști că era o bucată de *slam* și că nimeni, în nici una dintre cetățile pămîntului, nu s-ar fi priceput să țească asemenea veșmînt și nici să-l vopsească în culoarea roș-aurie, ce părea smulsă din strălucirea fără seamăn a cerului.

— Unde mă aflu ? întrebă Vam, dar bărbatul zîmbi și nu răspunse, ca și cum i s-ar fi părut copilăros din cale-afară, sau peste măsură de greu să-i răspundă.

Îl privea doar, cu atîta putere-n luminile aurii ale ochilor, încît Vam înțelese : omul acela, dacă era om, citea în inima lui. Și, cînd vorbi din nou cu glasul lui ciudat, bărbatul îi arătă că nu se înșelase.

— Încă nimeni, Vam, n-a izbutit să se desprindă din lumea lui Ormag, și nimeni pînă la tine n-a găsit drumul către noi, căci drumul acesta nu-i drum de apă, nici de pămînt, nici de văzduh, și nici de piatră...

Bărbatul cu plete și barbă căruntă se apropie de omul cu inima arsă și Vam văzu că mai mult plutește decît umblă.

— Toate-s altminteri aici, șopti el.

— Toate, încuviință liniștit celălalt, căci așa arăta lumea înaintea venirii lui Ormag. Oare-ai băgat de seamă, Vam, că nimic nu te-a înspăimîntat aici, deși-s toate altminteri decît te-ai obișnuit să le știi ?

— Adevărat, spuse Vam, iar bărbatul cu ochii aurii urmă să grăiască :

— Așa a fost pămîntul vremi multe, dar de undeva, din fundul cel mai întunecat al lumii, de acolo unde gîndul nostru n-a ajuns încă, s-a ivit Ormag. Și totul s-a schimbat, căci Ormag e numele spaimei... Nimeni nu știe cine l-a chemat printre noi. A bătut însă cîndva o inimă ticăloasă pe acest pămînt, o inimă ascunsă într-un piept ce părea ca al nostru. Inima aceea a șovăit, o, Vam, și din șovăiala ei s-a întrupat Ormag. Ceva pîndea, pesemne, pe fundul lumii noastre și nespus s-a bucurat cînd i s-a dat prilejul să pătrundă-ncoace. Atunci s-a ivit pe pămînt spaima, numele lui Ormag. Eram nemuritori, Vam, dar Ormag ne-a șubrezit trupurile și i-a dat Mastarei puterea de-a ne apăsa neagra-i pecete peste pleoape, tîrîndu-ne în întunecata Mastazuba. Aprindeam focul pentru a ne făuri scule și podoabe, dar Ormag ne-a silit să-l aprindem pentru a-i aduce jertfe, iar din fumul jertfelnicelor s-au alcătuit pereții de ceață ai Nartazubei...

— Puternicul Ormag e dușmanul lui Vam, spuse omul cu inima arsă. O, înțeleptule din alte vremi, i-am simțit dușmănia, așa cum simt arsura focului și răceala zăpezii !

— Deznădejdea și ura dreaptă au dat putere răzvrătirii tale împotriva lui, și de aceea te-ai putut, pentru cîteva clipe, desprinde din lumea lui Ormag, pentru a intra cu gîndul în lumea noastră, care a pierit de mult. Dar ține minte, Vam, că Ormag nu-i numai dușmanul tău, ci dușmanul tuturor oamenilor... Și acum, degrabă, spune-mi cu ce te pot ajuta. Clipele cît vei mai rămîne în lumea noastră sînt numărate și văd de pe acum că ostenești...

— Una... Mastara... șopti anevoie Vam.

Se simțea vlăguit, ca și cum armăsarul gîndului pe care călărise fără să știe s-ar fi împleticit și l-ar fi prins sub el, iar un început de durere surdă îi strîngea tîmplele într-un cerc de-a-

ramă. Împiedicîndu-se-n cuvinte, șovăind, își povesti durerea, și bărbatul cu ochi aurii n-ar fi înțeles, desigur, mare lucru, dacă puterea privirilor nu l-ar fi ajutat să ghicească tot ce Vam nu mai izbutea să spună.

— Mastara n-are să te-audă, dacă n-ai să-i poți grăi prin capacele tăcerii, glăsui bărbatul cu barba și pletele cărunte. Ormag i-a astupat cu ele auzul și, numai ieșind de sub legea lui Ormag și punîndu-te sub scutul unei puteri neasemuit mai mari, vei putea străbate argintul capacelor tăcerii. Tu ai un asemenea scut, o, Vam, și dacă vei...

Dar Vam nu izbuti să audă mai mult, căci o durere ascuțită îl sfîșie din nou, și el se clătină iarăși, ca o salcie în bătaia vîntului, și închise ochii. Iar dacă-i deschise peste o clipă, văzu că se află tot în poiana înțeleptului din alte vremi, dar poiana era și nu mai era aceeași.

Lumina roșiatic-aurie pierise și pe cer strălucea Saian, leul de aur. Liniștea nebănuită pe care o răspîndeau copacii se mistuise o dată cu pacea înălțată din iarbă și Vam simți pe inimă greutatea pietrii spartă din lespedea sub care odihnea Una. Cercul de-aramă îi strîngea tîmplele. Și-o oboseală amară îl doborî în iarbă, în vreme ce cuvintele din urmă ale bărbatului cu ochi aurii răsunară în el ca un dangăt de clopot : „Tu ai un asemenea scut, o, Vam, și dacă vei..."

— Dar cine mă va ajuta s-ajung la întunecata Mastara, își spuse Vam, și care-i scutul puterii neasemuit mai mare decît puterea stăpînului narților nemuritori ?

Așa, istovit ca după o crîncenă bătălie, zăcea acum Vam pe iarba din poiană și, urmărind cu ochii întredeschiși soarele, capul de aur al leului Saian, își aminti că și acela suferise din pricina lui Ormag, își aminti trista poveste a celui ce luminează cerul și pămîntul. Întins în iarbă, își aminti

Povestea strălucitorului Saian și-a preafrumoasei Mastara

Pe vremea aceea, Ormag, stăpînul narților nemuritori, căzuse în năvodul farmecelor Zubalei, iar zeița nopții, a fățărniciei și a vrăjilor, îi născuse, rînd pe rînd, sumedenie de fiice. Pentru cea mai mare, Mastara, dobîndise domnia întunecatei Mastazuba, dar pentru celelalte, Ormag, care-și dorise un urmaș, se arătase neînchipuit de zgîrcit : vitregitelor fiice ale Zubalei nu le rămase decît să colinde zănatice pămîntul, înșelînd muritorii, sub acoperirea întunecatei mantale a celei ce le dăduse viață.

Dar, stăpînă pe inima lui Ormag, Zubala domnea nestingherită, căci ziua încă nu se despărțise de noapte și-o veșnică beznă scălda turta pămîntului. Iar Ormag îi dăruise Zubalei un palat în care numai ea și fiicele ei puteau intra și o turmă de capre care nășteau iezi de aur și purtau în țîțe lapte de aur. Cu stropi din laptele de aur își împodobea zeița mantaua, și stropilor acestora le spunem noi, muritorii, stele. Cu bucate pregătite din carnea iezilor de aur se hrănea zeița, căci atunci cînd i se plînsese într-un rînd că foamea nu-i îngăduie să aștepte jertfele muritorilor, Ormag zîmbise îngăduitor, dăruindu-i turma caprelor cu lapte de aur.

— Fie dar, spusese stăpînul narților nemuritori, îmbucă ori de cîte ori ți-e foame, nesătulă Zubala ! Oamenii, în schimb, nu-ți vor mai aduce jertfe, așa cum aduc tuturor narților adunați în cețoasa Nartazuba.[1]

Nestingherită, deci, domnea Zubala și mantaua-i întunecată ținea pămîntul într-o veșnică beznă, căci toate cele ce urmează

[1] Săpăturile arheologice confirmă faptul că Zubalei nu i se aduceau jertfe.

s-au petrecut de mult, pe cînd caprele regelui din Zinu, care păşteau verzile întinderi ale muntelui Cuta, se aflau în seama păstorului Ta. Şi nimic deosebit nu s-ar fi-ntîmplat, de bună seamă, dacă una dintre capre n-ar fi născut, într-un rînd, un ied de aur.

Cînd dădu cu ochii de iedul de aur, Ta rămase încremenit.

— Ce mai stai, dragul meu Ta ? îi spuse atunci Glana, soţia lui. Nu te îndoi că stăpînul nostru, regele din Zinu, se va mînia nespus, aflînd din altă gură de naşterea iedului de aur. Oare, nu se cuvine ca tu, cel dintîi, să-i vesteşti o asemenea minune ?

— Înţelept grăieşti, Glana, răspunse Ta. Am să-i spun regelui cele ce s-au petrecut, ba, mai mult, am să-i înfăţişez şi iedul de aur.

Şi scoase el atunci o pînză de preţ, pe care Glana o primise în dar la nuntă, şi-nfăşurînd în pînza cea scumpă iedul de aur, îl luă în braţe şi coborî potecile muntelui Cuta. Şi, ajuns la Zinu, slăvita cetate împrejmuită cu ziduri groase, ceru să-i fie îngăduit să-nfăţişeze regelui o minune nemaivăzută.

— Aşteaptă, păstorule, spuse însă straja, căci regele-i plecat la vînătoare.

Şi-aşteptă Ta, păstorul, înaintea porţii palatului, aşteptă pînă ce, într-un tîrziu, regele se ivi în carul său împodobit, înaintea căruia alergau slujbaşi de seamă şi-n urma căruia tropăiau slujbaşi de rînd.

— Zile fericite regelui, spuse Ta, păstorul. Iată, o minune m-a îndemnat să părăsesc turma caprelor, căci un ied de aur i s-a născut regelui, stăpînul nostru.

Şi, grăind aşa, Ta înfăţişă regelui iedul de aur, în vreme ce slujbaşii se minunau nespus, şuşotind între ei.

— Adevărat, e de aur, spuse regele, dacă cercetă vietatea micuţă. Slavă marelui Ormag !

— Cinste și slavă ! strigară și slujbașii, iar o dată cu ei strigă și Ta, păstorul.

— Vînătoarea noastră se încheie-n chip strălucit, slujbași, urmă regele, căci la masa de azi voi cina din iedul de aur !

— Cuvîntul tău e în inimile noastre, spuseră slujbașii, iar unul dintre ei luă iedul de aur din brațele lui Ta și-l duse la cuhnie, poruncind bucătarului să-și arate întreaga îndemînare, căci regele dorea să cineze.

Și regele cină din carnea iedului de aur, care se vădi mai fragedă decît cea a iezilor de rînd, și ospățul era în toi cînd o pală de vînt făcu să tremure făcliile din încăperea regească.

Ușor ca un fulg, Birgun, crainicul lui Ormag, pătrunse pe fereastră ; iar, dînd cu ochii de zeul cu aripi de liliac, regele și slujbașii se trîntiră pe podele, acoperindu-și capetele cu brațele.

— O, rege din Zinu, spuse Birgun, ascultă ce grăiește Ormag : „Oare tu, rege din Zinu, nu știi că mi se cuvine tot ce-i mai de preț pe pămînt ? Și cum ai îndrăznit să mănînci iedul de aur, fără a-mi jertfi, după datină, măruntaiele aburinde, inima și ficatul roșu de sîngele cald ?“

— Iertare, gemu regele, ghemuit pe podele, iar slujbașii gemură o dată cu el :

— Iertare, mărite Ormag !

Dar, ca și cum nu i-ar fi auzit, Birgun, crainicul, urmă să grăiască :

— „Teme-te de mînia mea, spune Ormag. Pentru ca acoperișul casei tale să nu se năruie peste neamul tău, ascultă, rege din Zinu, porunca mea : degrabă vei sui pe muntele Cuta și vei alege din turmă capra care a născut iedul de aur. Cu mîna ta vei înjunghia capra pe care o vei jertfi puternicei Zubala, iar mie îmi vei dărui măruntaiele aburinde și sîngele cald, ca preț al iertării. Am zis !“

— Cuvîntul lui Ormag e în inima mea, spuse regele și, cînd ridică fruntea, Birgun părăsise încăperea.

Pe dată se repeziră vătășeii înspăimîntați și, aflîndu-l pe Ta, păstorul, în bordeiele slujbașilor, unde hotărîse să întîrzie pentru a îmbuca ceva înainte de-a porni spre casă, îl vestiră că are a-l călăuzi către piscul muntelui Cuta pe strălucitul rege. Să nu cuteze a pleca și să aștepte porunci.

Și nu trecu mult că, însoțit de făclieri, războinici și slujbași, ieși regele din palat și, călăuzit de Ta, păstorul, prinse a sui potecile muntelui Cuta. Înaintea bordeiului însă nu-i aștepta Glana, așa cum s-ar fi cuvenit, deși larma alaiului și făcliile ar

fi trebuit s-o vestească de sosirea unor oaspeți de seamă.

Mirat, Ta pătrunse în bordei. Și uimirea lui nu cunoscu margini cînd văzu că, în scurta-i lipsă de-acasă, Glana îi născuse un fecior ce odihnea acum lîngă ea, atît de înfășurat în cîrpe, că nu i se vedea nici vîrful nasului.

— Privește, dragul meu Ta, spuse femeia, și bucură-te că lanțul minunilor început cu nașterea iedului de aur nu s-a sfîrșit cu atît !

— Un copil ? strigă Ta. Cum ? Și de unde ?

Atunci Glana își duse degetul la buze, șoptind :

— Taci, nu-l speria ! Mai bine ascultă... Capra care a născut iedul de aur a început să behăie sfîșietor, îndată după plecarea ta. Am priceput că-și cheamă iedul și, cum țițele-i erau pline de lapte, am început s-o mulg, cu gîndul să-i ușurez durerea. Dar care nu mi-a fost mirarea cînd am văzut că laptele ce-mi umplea ciubărul nu era un lapte de rînd, ci unul de aur !

— De aur ? strigă Ta, păstorul, nevenindu-i să-și creadă urechilor.

— Întocmai, o, Ta. Și minunîndu-mă așa cum te minunezi, am vrut să aflu ce gust are un astfel de lapte. Am sorbit o înghițitură, dar nu m-am mai putut opri pînă ce n-am dat gata tot ciubărul, într-atît de dulce și-nmiresmat era laptele de aur. Iar, dacă a trecut ce-a trecut, am născut un prunc. Și minunea cea mare, Ta, este însuși pruncul acesta. Privește !

Și, grăind astfel, Glana ridică pînza de pe fața copilului și Ta își împreună palmele, văzînd că fața pruncului strălucea ca aurul curat.

— Un prunc cu chip de aur !

— Nu numai chipul, Ta, cuvîntă Glana. De la tălpi la creștet, și de la unghiile picioarelor pînă la firișoarele de păr de pe cap, pruncul e în întregime de aur !

Și voi Ta, păstorul, să mai spună ceva, dar o larmă nerăbdătoare se ridică dinafara bordeiului, de acolo de unde regele din Zinu și slujbașii lui rămăseseră în așteptare.

— Ai dormit, păstorule Ta, sau te-a înghițit pământul ? răcneau care mai de care slujbașii.

— Îndată, îndată, le răspunse Ta, zorind să iasă din bordei.

Și se frămîntă în inima lui, întrebîndu-se dacă se cuvenea să-i împărtășească regelui noua minune, dar pînă la urmă se temu și-și așeză pe buze lacătul tăcerii.

— Sănătate și izbîndă regelui, spuse el de aceea. În femeia mea a intrat un duh de boală, și iată pricina pentru care nu se poate-nfățișa slăvitului oaspete. Dar eu am să aduc îndată capra cu pricina.

Și Ta, păstorul, alese o capră din mulțimea caprelor, ferindu-se să se atingă de capra cu lapte de aur. Și, apucînd cu mîna lui cuțitul, regele jertfi Zubalei capra, și lui Ormag măruntaiele, le așeză pe două jertfelnice și aprinse rugurile cu lemne plăcut mirositoare, peste care turnă din belșug mirodenii și untdelemn scump, din șipuri cioplite-n nestemate.

Atunci inima lui Ormag se bucură, și stăpînul narților nemuritori sorbi de sus, din Nartazuba, amîndouă fuioarele de fum, căci Zubala nu se putea hrăni cu fumul jertfelnicului și porunci înjunghierea caprei doar pentru a se răzbuna ; iar regele, cu mîinile făcute pîlnie la gură, strigă către bolta cerului :

— Zile fericite și slavă puternicului Ormag și măreței Zubala ! Priască-le, fie sănătoși !

Iar cînd fumul jertfelor se risipi, regele se întoarse cu toți slujbașii lui la Zinu, slăvita cetate împrejmuită cu ziduri groase, în vreme ce Ta, păstorul, se duse de scoase capra cu lapte de aur din țarcul caprelor și, plin de sfială, intră cu ea în bordei.

Şi, numai ce intră, că năzdrăvana capră prinse glas şi vorbi astfel către Ta, păstorul, şi către Glana, femeia lui credincioasă :

— Mărire clipei care-a îngăduit înşelarea lui Ormag şi a Zubalei, şi mulţumire ţie, Ta, care n-ai răbdat să fiu şi eu jertfită ! Inima mea plînge după iedul ce mi-a fost răpus, dar se alină ştiind că feciorul Glanei a purces din laptele meu. Să-l creşteţi în taină, bunii mei, căci cu aprigă mînie l-ar urmări Ormag şi Zubala, de-ar afla că voinţa le-a fost călcată-n picioare... Aflaţi acuma că sînt o capră dintre caprele puternicei Zubala, care nu se hrăneşte decît cu iezii noştri de aur. Dar Vihta, care nu-şi alege prada şi muşcă deopotrivă inimile narţilor, ale muritorilor şi ale dobitoacelor cuvîntătoare sau lipsite de grai, Vihta m-a muşcat adînc de inimă şi, ştiind că vremea naşterii e aproape, m-am ascuns în turma lui Ta, nădăjduind să-mi scap iedul de la moarte. Zadarnică, vai, mi-a fost truda !... Dar feciorul vostru, barem, trăieşte, şi-am s-o rog pe Vihta ca măcar pe el să-l ocrotească, ferindu-l de primejdiile ce nu vor întîrzia să-i dea ocol. Cît despre mine, mă voi întoarce la turma puternicei Zubala, nădăjduind să mă pierd printre caprele ei fără număr...

Şi, astfel grăind, capra îşi luă rămas bun de la Glana şi de la Ta şi, ieşind din bordei se pierdu în noapte. Iar cei doi soţi întîrziară multă vreme, aci privind pruncul de aur care strălucea ca o făclie, luminînd bordeiul şi spoindu-i cu aur pereţii, aci vorbind între ei în şoaptă despre neobişnuitele întîmplări prin care trecuseră...

Şi-nţelegîndu-se amîndoi, îl numiră Saian[1] şi, temîndu-se de privirile scrutătoare ale narţilor, îi lăsau faţa descoperită doar atunci cînd pruncul se afla în bordei, unde chipul lui răs-

[1] Chip de aur, de la *sa* (chip) şi *ia* (aur).

pîndea o lumină mai vie decît toate faclele regelui din Zinu. Căci îl înfășurau tot în scutece cînd îl scoteau afară, pentru ca neobișnuita-i strălucire să nu-l trădeze în mijlocul veșnicei bezne de pe pămînt.

Așa trecură anii, și Saian se înălță, sporind mereu în frumusețe și înțelepciune. În afara pieilor de capră cu care-și acoperea trupul, brațele și picioarele, purta un obrăzar din piele de capră, anume croit ca să-i ascundă nu numai fața, ci și tot capul. Iar cînd se dezbrăca în bordei, se lumina bordeiul de strălucirea nemaivăzută a flăcăului de aur, și nu se aflau în lumea întreagă părinți mai mîndri de odrasla lor, decît Glana și Ta.

Dar o întîmplare neagră schimbă tihna traiului din bordeiul de pe muntele Cuta. Saian se întoarse într-un rînd acasă, încălzit de alergătura după o capră ce se răzlețise din turmă și, nemaiputînd răbda pe el pieile sub care-și ascun-

dea strălucirea, știind de altminteri că în bordei nu-l paște nici o primejdie, se dezbrăcă și nu păstră decît o fișie de piele de capră în jurul coapselor. Orbit de strălucirea fără seamăn a feciorului, Ta, păstorul, închise ochii. Și tocmai atunci răsunară de-afară urlete cumplite și strigătul deznădăjduit al Glanei, care trebăluia pe lîngă bordei :

— Lupii ! Săriți, săriți !

Fără a pregeta o clipă, Saian se năpusti afară, în beznă, și lumina pe care o răspîndi fu atît de vie, încît lupii se risipiră înspăimîntați, chelălăind ca niște cățelandri bătuți cu varga.

— Fugi, fugi... Intră-n bordei ! strigă femeia, venindu-și în fire. Păzește-te, Saian, de ochii narților !

Dar era prea tîrziu. De sus, din înălțimile cețoasei Nartazuba, Ormag văzuse neobișnuita strălucire spărgînd bezna fără sfîrșit ce-nvăluia pămîntul.

— O, Birgun, spuse el cu mirare, tu care călătorești întruna

și cunoști lumea muritorilor mai bine decît oricare dintre narții nemuritori, răspunde : oare, strălucirea ce se vede pe pămînt nu vine de pe muntele Cuta ?

— Întocmai, leu cu coama zbîrlită, dădu cuvînt zeul cu aripi de liliac, după ce-și zvîrli privirile în vale.

— Strălucirea aceea e o jignire fără seamăn, strigă Zubala.

Atunci, gînditor, Ormag își trecu degetele prin barbă.

— Ce poate străluci atît de aprig în preajma bordeiului lui Ta, păstorul ? întrebă el.

— Poruncește-mi să iscodesc, îndrăzni Birgun, iar Ormag rosti înciudat :

— Iscodește dar, căci, iată, nu-mi voi găsi liniștea pînă cînd nu voi cunoaște adevărul !

Și, cît ai sufla puful de pe un fir de păpădie, crainicul se repezi pe pămînt și, răsuflînd din greu, se-napoie degrabă-n Nartazuba.

— Ei bine ? strigară într-un glas Ormag și Zubala.

— Află dar, stăpîne, și tu, puternică Zubala, că strălucirea cea neasemuită țîșnește din trupul feciorului Glanei, femeia lui Ta. Iar feciorul acesta, pre nume Saian, are trup de aur, căci a purces din laptele de aur al caprei fugită din turma Zubalei, pe care regele din Zinu nu v-a jertfit-o odinioară, înșelat fiind de Ta, păstorul, ci v-a dăruit în schimb pe jertfelnice o biată capră de rînd...

— O, ticălosul ! scrîșni Zubala.

— A cutezat ? răcni și Ormag, izbind cu piciorul în cețurile cu care Nartazuba-i podită.

Atunci sălașul narților fu zguduit și spaime fără nume brăzdară veșnica noapte. Ca un leu rănit se zbătea Ormag între pereții Nartazubei și strigătele lui, găsind ecou în strigătele Zubalei, răzbăteau în chip de tunete pînă jos, pe pămînt, unde oame-

nii se priveau înspăimîntați, știind că tunetul e glasul lui Ormag.

— O, ticăloșilor cu limbi de șarpe, muritori mai fățarnici decît Zubala, care nart poate pipăi fundul întunecos al inimilor voastre ?... Oare tu, vierme, tu, strop de noroi, tu, păstorule Ta, n-ai știut cine-i stăpînul narților nemuritori ? Ca o cîrpă murdară am să te storc și ca pe-o pînză putredă am să te sfîșii, trădătorule și nemernicule Ta ! Iar tu, răzbunare, picură-mi pe buze dulceața mierii tale, căci inima mi-e friptă pe grătarul încins al urii !

Așa răcnea puternicul Ormag, zbuciumîndu-se ca un leu rănit de moarte, și Zubala îl aținea cu vorbe veninoase, și zeii și zeițele tăceau, necutezînd să-i aline mînia.

— Du-te la Mastara, Birgun, hotărî el întru tîrziu și, pentru început, poruncește-i să pecetluiască pleoapele lui Saian, pentru ca Ta să cunoască ghiara lui Ormag și să se zvîrcolească-n chinurile cele mai cumplite !

Iar crainicul cu aripi de liliac zori să-mplinească porunca stăpînului, și-nfățișîndu-se întunecatei Mastara, îi împărtăși dorința lui Ormag.

— Cuvîntul lui Ormag e în inima mea, spuse Mastara și îndată, gătindu-se de drum, urcă în strălucitoru-i car de-argint, tras de nouă fiare, negre ca ochii ei.

Asemeni unei săgeți zbura carul Mastarei, și-n car, neasemuit de frumoasă, zeița stătea în picioare. Din vălurile cernite și din valurile părului negru, revărsat în inele pe umeri, fața albă a Mastarei, nicicînd atinsă de unda vreunei simțiri, răsărea împietrică și rece. Căci inima fecioarei întunecate, ce stăpînește împărăția Mastazubei, nu cunoscuse vreodată un fior, măcar că atunci scoicile urechilor nu-i erau încă acoperite de argintul capacelor tăcerii.

Așa, liniștită și rece, ajunse Mastara la bordeiul de pe vîrful muntelui Cuta. Și, dîndu-se jos din carul ei de-argint, intră în bordei, unde Ta, păstorul, și Glana n-o văzură și n-o auziră, de vreme ce zeița se-arată numai celor pe care-i vestește că au a coborî în neagra Mastazuba.

— O, Saian, muritor cu piele de capră, spuse așadar zeița fecioară, văzînd că flăcăul, care abia se întorsese în bordei și n-avusese încă vreme să lepede nici obrăzarul, e acoperit tot de-o blană aspră ca cea de capră, o, Saian, pregătește-te, căci clipa drumului din urmă a sosit pentru tine !

— Păcat, răspunse Saian, flăcăul de aur. Dacă-ai fi fost bărbat, m-aș fi luptat cu tine, măcar că ți-e hărăzită nemurirea. Dar ești fecioară, Mastara, și brațul meu nu te poate lovi...

— Prea mult vorbești, muritorule cu piele de capră, spuse cu asprime puternica nartă, și prea nesocotite ți-s vorbele multe !

Dar, din tot ce rostise zeița, Saian auzi doar cuvintele ce-i batjocoreau înfățișarea neobișnuită.

— Dacă e să cobor în Mastazuba, spuse el de aceea, îngăduie-mi să cobor așa cum sînt, lepădînd măcar acum părоasele piei pe care-am fost silit să le port de la naștere !

Și, grăind astfel, flăcăul de aur smulse pieile de capră ce-i acopereau trupul și se-arătă zeiței în strălucirea lui adevărată. Opaițul se stinse parcă în bordei și Mastara scoase un strigăt, apărîndu-și cu palmele ochii fulgerați de lumina ce țîșnea din trupul lui Saian.

Și-n clipa aceea pasărea de fum a dragostei i se strecură nevăzută printre buze și-și înfipse ciocul în inima zeiței fecioare, căci Vihta veghea asupra lui Saian, așa cum capra fugită din turma Zubalei o rugase odinioară. Și inima neîmblînzită a Mastarei se strînse de chinul dulce al dragostei și, pentru întîia oară de cînd Ormag îi încredințase neagra pecete, zeița

înaintea căreia narții și regii se sfiau deopotrivă, tremură și se sfii înaintea unui muritor de rînd. Plecîndu-și privirile, zeița șopti, abia auzit :

— Strălucitorule Saian, tu, care cel dintîi ai înfruntat-o pe Mastara, nu purta pică celei ce ți s-a-nfățișat din înaltă poruncă...

— Ai vrea să mă-nșeli cu vorbe mieroase, după ce pînă acum m-ai batjocorit ? îi răspunse însă cu asprime flăcăul de aur. Dacă mi se cere să-mi las pleoapele pecetluite, iată, sînt gata. Dar păstrează-ți minciunile pentru tine și-mplinește-ți slujba în tăcere !

Atunci purtătoarea peceții își mușcă buzele și se clătină, iar pe obrajii neînchipuit de albi ai nartei înflori floarea purpurie a rușinii, ca urma de foc a unei palme.

— Pe cît de frumos, pe atît ești de crud, Saian de aur ! gemu Mastara, și Vihta, care fîlfîia încă nevăzută deasupra capului ei, se milostivi de zeița fecioară și, strecurîndu-se printre buzele lui Saian, își înfipse ciocul ascuțit în inima flăcăului.

— Iartă, o, iartă-mi cuvintele proaste, se rugă atunci Saian, văzînd pentru întîia oară deznădejdea din ochii frumoasei fiice a lui Ormag. Binecuvîntată fie puternica Zubala care te-a adus pe lume, și binecuvîntată clipa în care ai pășit peste pragul acestui bordei ! Binecuvîntată, neagra Mastazuba, dacă pe întinderile ei îți porți pașii, și binecuvîntată neagra-ți pecete, dacă pecetluindu-mi pleoapele îmi va îngădui să te privesc mereu !

Așa se revărsa dragostea în șuvoiul cuvintelor lui Saian, și Mastara le asculta ca pe un cîntec, fericită cum nu bănuise că poate fi vreodată.

— Încă și încă vorbește-mi, Saian de aur, se rugă zeița, închizînd ochii. Leagănă-mă-n leagănul cuvintelor tale și stăpînește-mă cu vraja glasului tău...

Și Saian rosti toate jurămintele de dragoste pe care Vihta le suflă îndrăgostiților, și lăudă frumusețea Mastarei, slăvind-o-n stih și-n cînt. Dar, pricepînd că cei doi pot rămîne prea multă vreme față-n față, uitînd de tot ce-i înconjoară, și temîndu-se că puternicii părinți ai Mastarei, Ormag și Zubala, pot bănui ceva, Vihta izbi cu aripa o oală de pămînt aflată pe masă, și oala căzu, spărgîndu-se pe podeaua de lut.

Ca deșteptați dintr-o vrajă, Mastara și Saian tresăriră.

— Dă-mi mîna, iubitul meu de aur, spuse atunci zeița, și așa, cu Saian de mînă, ieși din bordei și se sui în carul ei de-argint.

Cele nouă fiare negre se-așternură drumului, și carul zbură, neauzit și nevăzut, prin marea poartă de piatră ce-nchide împărăția din adînc, prin pînzele focului negru ce-mprejmuie întunecata Mastazuba, pentru a se opri înaintea palatului de stîncă neagră al împărătiței fecioare.

Cu mirare privi Saian palatul ridicat numai din piatră neagră și argint curat. Pereții erau negri și dușumelele de-argint, oglinzi de-argint priveau din toate încăperile despărțite prin perdele grele de-argint, scaunele și mesele erau cioplite în piatră neagră și făcliile ce ardeau prin colțuri împrăștiau o lumină argintie.

Dar o nouă strălucire scăldă palatul de îndată ce Saian păși peste prag. Și, dacă tăcerea se-nstăpînise de mult între pereții negri, cîntecele răsunau acum fără-ncetare în încăperile largi. Îmbătată de bucuria dragostei, Mastara nu se îndura să-l părăsească pe Saian și numai rareori se mai suia în carul ei de-argint, pentru a colinda pămîntul și-a pecetlui pleoapele celor ce trebuiau coborîți în neagra Mastazuba. Iar, cînd se hotăra, totuși, să se despartă de Saian, își apăsa neagra pecete doar peste pleoapele muritorilor care-o chemau de bunăvoie, lăsîndu-i la

rosturile lor pe cei ce cunoșteau bucuria. Inima neîmblînzită a purtătoarei de pecete se muia îndată ce un muritor o ruga să-l îngăduie pe pămînt, și nici un copil nu coborî în vremea aceea în peșterile Mastazubei.

Căci Mastara și Saian aveau acum un fecior, pe care-l botezaseră Cadumal.[1] Și Cadumal era frumos ca și părinții ce-i dăduseră viață și-avea ochii negri ai Mastarei și mîinile de aur ale lui Saian...

Dar, din pricina întunericului fără margini ce domnea pe pămînt, Ormag nu văzu multă vreme că oamenii se înmulțesc, puțini fiind aceia pe care-i acoperea pulberea galbenă a uitării. Ci zeii și zeițele se adunară într-un rînd în jurul jilțului de pîclă al călărețului norilor negri și, pășind înainte, Gurz se înfipse bine pe picioarele-i vînjoase, grăind astfel :

— O, leu cu pieptul de-aramă, slăvite Ormag, iată că narții nemuritori au ochii veștezi, și tu nu le vezi durerea și nu-i întrebi de păsurile lor...

Și se-ncruntă Ormag, iscodind mînios :

— Ce pricini de mîhnire pot avea narții ? Oare Nartazuba nu-i de ajuns de-ncăpătoare pentru ei, și rîvnesc palate osebite în care să-și ascundă tainele ?

— Nartazuba e de ajuns de-ncăpătoare, Ormag, și narții n-au taine de ascuns decît față de muritori, răspunse Gurz.

— Oare turta pămîntului a sărit de pe talgeru-i de piatră, și toate s-au învălmășit pe pămînt, și narții nu-și mai găsesc templele în care le place să fie slăviți ?

— Pămîntul nu s-a clintit, Ormag, și templele se înalță falnice pe locurile lor, mai spuse Gurz.

---

[1] Neputînd înțelege rostul somnului, Vamiții l-au explicat cum s-au priceput. Faptul că viața continuă în somn, în ciuda unei morți aparente, i-a determinat să simbolizeze somnul prin feciorul Mastarei (moartea) și-al lui Saian (principiu al vieții).

— Oare oamenii au uitat de cinstea cuvenită narților, și fumul jertfelnicelor nu mai suie spre înălțimile ceții Nartazuba ?

Atunci zeii și zeițele gemură, iar Gurz își lăsă capul în piept, clătinîndu-și tăcut brațele încinse cu inele de aramă.

— Vorbește, dar, nart al războiului ! porunci Ormag, plecînd către Gurz marea secure de os a puterii.

Și, dîndu-i ascultare, Gurz rosti astfel, cu amărăciune :

— Nu că vreau să mă ridic împotriva Zubalei, stăpîne, dar, dîndu-i pe mînă pămîntul, pătimim astăzi cu toții. Bezna grea ce-nvăluie lumea nu te-ndeamnă s-o privești și nu-ți îngăduie să deslușești cele ce se petrec pe pămînt, ba încă mai puțin ceea ce se zvonește că se întîmplă în depărtata de noi Mastazuba.

Și din nou gemură zeii și zeițele, întinzîndu-și brațele către jilțul de pîclă al lui Ormag, în vreme ce doar Zubala strigă cu mînie :

— Ce fel de vorbe proaste-ți zboară de pe buze, Gurz ? Oare tu, nart al războiului, nu știi rostul strajei care mîntuie ades o întreagă oștire ? Și cum de nu-ți pui atunci strajă gurii, primejduindu-ți capul sec, nărodule Gurz ?

— Lesne-ți vine-a grăi, Zubala, se amestecă în vorbă și Pil, zeul cel strîmb al șotiilor, căci burta plină rîde de burta goală ! De bună seamă, carnea iezilor de aur e fragedă și ghiara foamei nu te încearcă nicicînd...

Și cu amarnice cuvinte l-ar fi batjocorit Zubala și pe zeul cel strîmb, dacă Ormag n-ar fi izbit cu piciorul în ceturile podelei, cerînd să se facă tăcere.

— Pune frîu vorbelor meșteșugite, Gurz, și nu te-amesteca în treburi ce nu te privesc, Pil ! strigă stăpînul narților nemuritori. Apoi, grăiți deslușit.

Atunci Gurz își umflă pieptul strîns în lanțuri de aramă și,

posomorît, dădu cuvînt :

— Privește pe pămînt, Ormag, și numără focurile jertfelnicelor !

Și privi Ormag spre pămînt și văzu un singur foc din care pornea fumul binemirositor și, mirîndu-se foarte în inima lui, întrebă cu neliniște :

— Au, ce să însemne lipsa focurilor, Gurz ?

— Înseamnă că de multă vreme Mastara nu mai pecetluiește pleoapele muritorilor, care-au uitat de teama și cinstea cuvenită narților ! Numai în inimile nartelor și narților nemuritori se mai păstrează legea și tu, Ormag, n-ai simțit ghiara foamei scurmîndu-ți prin măruntaie, decît doar pentru că te-am lăsat ades să sorbi fumul unor jertfelnice întîmplătoare, ce ne erau închinate nouă. Lovește oamenii care-și ridică fruntea ! Am răbdat cît am putut, leu cu pieptul de-aramă, dar acum, iată, sîntem slabi și triști și-abia ne mai ținem pe picioare... Iar, privind cu luare-aminte către narții nemuritori, Ormag îi văzu într-adevăr slabi și triști și-abia ținîndu-se pe picioare, așa că neliniștea spori în inima lui.

— De ce ? întrebă el, zbuciumîndu-se pe jilțu-i de pîclă, de ce ne obidește neînduplecata Mastara ?... E vremea să vorbești și să-ți aperi fiica, Zubala !

— N-am ce vorbi, narți nemuritori, spuse însă cu teamă Zubala. Nu știu mai mult decît voi ce se petrece-n neagra Mastazuba...

Atunci zeii și zeițele lihnite de foame strigară-ntr-un glas :

— Zubala e de vină, Ormag ! Mantaua-i neagră învăluie lumea, și nimeni nu poate vedea deslușit ce se petrece pe pămînt. Cît despre întunecata Mastazuba, știi bine, nici unul dintre noi nu s-a încumetat vreodată să-i calce hotarul !

Și se ridică Ormag și, încruntat, privi către pămînt. Bezna

era cumplită, iar licuricii pîlpîitori ai opaițelor nu izbuteau s-o alunge, focurile mărunte ale făcliilor nu izbuteau s-o spulbere.

— Așteptați-mă, narți ! spuse Ormag și, împungînd văzduhul cu marea secure de os a puterii, se năpusti din înaltul Nartazubei.

Ca undele unui lac în care cade o piatră, cercuri de aer se mișcară prin văzduh în jurul stăpînului narților nemuritori, alergînd pînă-n cea din urmă depărtare și purtînd pînă la ea spaima, numele puternicului Ormag. Și norii se zdrențuiau ca pînzele sfîșiate de vînt, și păsările se clătinau în văzduh ca pe marea-n furtună corăbiile, și pe unde trecea Ormag se răspîndeau valuri de tăcere.

Așa se năpustea prin nemărginirea întinderilor întunecate, se năpustea cu barba și pletele fluturînd cumplit, iar mantia-i de ger lăsa în urmă o dîră vineție. Și nu se opri Ormag decît în valea stîncoasă, închisă de marea poartă de după care nimeni, niciodată, nu s-a mai întors.

Neagră și înaltă era poarta de piatră. Zăvorîtă era cu nouă zăvoare. Și-o liniște grea, ce apăsa urechile ca o durere, o liniște grea domnea-naintea marii porți de piatră a Mastazubei.

Dar Ormag atinse pe rînd cele nouă zăvoare cu marea secure de os a puterii, și zăvoarele se desfăcură, iar cele două laturi ale porții de piatră se deschiseră încet și fără larmă peste pînzele focului negru ce-mprejmuie împărăția Mastarei. Pînzele focului negru săltau și se zbuciumau, aci repezindu-se pînă la înălțimi amețitoare, aci căzînd și jucînd la un stat de om. În jurul lor nu se simțea căldură, și doar licăriri argintii fulgerau în bezna flăcărilor întunecate, ca niște săgeți însuflețite de-o ciudată viață, fără seamăn în lumea vie de pe pămînt.

Încruntat, Ormag îndreptă marea secure de os a puterii către zbaterea pînzelor de foc negru și, cu glas tunător, vesti :

— Sînt Ormag și numele meu e spaima !

Atunci zidul flăcărilor negre se nărui înaintea stăpînului narților nemuritori și flăcările se plecară în lături, ca împinse de spaimă, și leul cu coama zbîrlită trecu printre ele. Flăcările întunecate alcătuiră apoi îndată din nou stavila vie, iar poarta de piatră se închise neauzit. Și neasemuit de mare fu uimirea lui Ormag, dacă văzu că, dincolo de pînzele focului negru, începea o țară de lumină.

Împărăția Mastarei se-ntindea cît vedea cu ochii, pietroasă și aspră, ca scobită-ntr-o singură stîncă nemăsurat de mare. Tălpile lui Ormag călcau peste piatra neagră, lustruită de noianul de tălpi ale celor ce de veacuri căzuseră sub puterea întunecatei zeițe. În dreapta și-n stînga, departe, se înălțau pereții de stîncă în care se căscau, la înălțimi felurite, vestitele peșteri ale Mastazubei, și-n gurile lor se mișcau umbre întunecate, umbre de bărbați, de femei și copii. Tufe de iarbă neagră, umbre de iarbă, răsăreau printre stînci ; trunchiuri negre, umbre de trunchiuri, se înălțau ici și colo, purtînd cuiburi negre, umbre de cuiburi, pe crengile negre. Cînd și cînd, o pasăre neagră, o umbră de pasăre, filfîia, lăsîndu-se pe unul dintre cuiburi. Și, în toată întinderea aceea neagră, stîncoasă și aspră, aerul fremăta neauzit, de parcă sumedenie de buze l-ar fi sorbit și i-ar fi tulburat încremenirea, rostind cuvinte ce pluteau prin văzduh, umbre de cuvinte, zbătîndu-se nevăzut, ca o mare mulțime de aripi moi. Dar nici un sunet nu se auzea, nici un glas nu răzbătea prin apăsătoarea tăcere a Mastazubei, măcar că Ormag simțea pe față, pe mîini și pe picioare mișcarea adierilor abia ghicite, în care bănuia că se ascund rugăminți, umbre de rugăminți nedeslușite.

Iar, ciudată și nepotrivită cu locul, o lumină aurie scălda întregul tărîm al Mastarei, fără ca stăpînul narților nemuritori

să poată înțelege de unde izvorăște...

Încruntat, merse mai departe, străbătînd întinderile pe care nici un nemuritor nu cutezase să le cerceteze, și mantia de ger îi juca în jurul trupului, ca o amenințare tăcută. Pe măsură ce-nainta, lumina aceea aurie sporea parcă și, cînd ajunse înaintea palatului negru al Mastarei, văzu că lumina țîșnește pe ferestre, revărsîndu-se-n șuvoaie ce se răspîndeau în întreaga lume din adînc.

Pufnind pe nări, pătrunse în palat și, dînd în lături o perdea de-argint, o văzu pe Mastara șezînd în jilțu-i negru. Un muritor de aur, de-o orbitoare strălucire, îi stătea la picioare, cu capul în poală, iar în încăpere răsunau hohotele unui băiat, cum stăpînul

narților nu mai văzuse, un băiat cu ochi negri și mîini de aur.

Dar unda înghețată ce se răspîndea din ființa lui Ormag ajunse pînă la Mastara. Un strigăt îi țîșni printre buze, și ea se ridică din jilțu-i negru, plecîndu-se neliniștită înaintea vinetelor priviri de gheață ale celui ce stăpînește-n Nartazuba.

— Fii binevenit, părinte al meu, spuse cu voce tremurătoare zeița.

— Fățarnică fiică a fățarnicei Zubala, rosti posomorît Ormag, cine sînt aceștia care domnesc în palatul hărăzit Mastarei, narta fecioară ?

Atunci se apropie Saian, de mînă cu băiatul Cadumal.

— Sînt Saian, feciorul lui Ta, păstorul, vorbi el hotărît, și Cadumal e feciorul nostru, al meu și-al Mastarei.

Dar, ca și cum nu l-ar fi auzit, Ormag nu-l învrednici cu vreo privire.

— Oare, pleoapele lui Saian nu trebuiau pecetluite, și Ta, păstorul, nu trebuia să presare pulberea galbenă a uitării peste trupul de aur al feciorului său ? întrebă stăpînul narților nemuritori. Oare, Mastara nu trebuia să rămînă pururi fecioară, neînduplecată și rece, ca spada lui Gurz ?

Atunci zeița își birui tremurul, își îndreptă trupul și-l înfruntă cu-amare și aprige cuvinte :

— De ce mi-ai dăruit o inimă, părinte al meu ? Iată, Vihta mi-a mușcat inima... Toate nartele nemuritoare să se bucure de sărbătoarea dragostei, și numai fiica puternicului Ormag să rămînă-n veci închisă în cușca stearpă a fecioriei ? Îl iubesc pe Saian și nimeni, nici tu, părinte, nu-l va putea scoate din inima mea !

Frumoasă era astfel Mastara, răzvrătită și fremătînd, și cu privirile-aprinse de focul viu al dragostei ! Dar frumusețea-i pasăre albastră și zurgălău de cleștar, iar vrerea lui Ormag —

săgeată de aramă și călcîi de cremene...

— Fățarnică, de nouă ori fățarnică Mastara ! scrîșni stăpînul narților nemuritori. Nu-i loc de două spade-ntr-o singură teacă, n-ai știut ?

Și, grăind astfel, întinse marea secure de os a puterii și-i atinse, pe rînd, urechile-amîndouă.

Și două capace de-argint astupară auzul Mastarei, lipindu-se de pielea albă a urechilor ei.

— Saian ! Cadumal ! strigă zeița, dar glasurile lor nu trecură prin capacele tăcerii, și-n van se străduí Mastara să-și desprindă zăvoarele de argint de la urechi.

Saian o cuprinse în brațe și Cadumal i se agăță de vălurile cernite. Le vedea buzele mișcîndu-se, dar nici un sunet nu-i răzbătea în auz, și doar glasul lui Ormag trecu prin capacele tăcerii, aspru ca goarna lui Gurz, cînd vestește-nceputul măcelului :

— Surdă vei fi de azi înainte la glasurile vieții, auzi cu spaimă stăpîna lumii din adînc, iar Cadumal le va aminti în veci muritorilor că au a se întinde cîndva în casa de piatră, în care nu-i loc decît pentru un singur trup ! Stăpîni vor fi pe jumătate din vremea ce li-i hărăzită, dar cealaltă jumătate va fi încă din anii vieții lor a ta, Mastara, ca pedeapsă pentru călcarea legii și pentru jertfelnicele stinse.

Apoi, chemîndu-l pe Cadumal la sine, Ormag îi atinse buzele cu marea secure de os a puterii.

— Părinte, strigă zeița, ce faci ? Ia seama, buzele copilului sînt fragede...

— Pace, Mastara. Iar tu, Cadumal, suflă asupra mamei tale !

Și suflă Cadumal printre buzele-atinse de marea secure de os a puterii și, iată, pleoapele Mastarei bătură de cîteva ori încet, trupul i se destinse și zeița se lungi pe dușumelele de-argint,

închizînd ochii. Zadarnic o sprijini Saian, zadarnic se strădui să-i ridice pleoapele.

— Ce face ? întrebă nedumerit Cadumal.

— Doarme, răspunse Ormag, așa cum toți muritorii vor dormi de azi înainte o jumătate din scurta lor viață. Iar ceea ce sufli tu printre buze, Cadumal, se va numi somn... Cît despre tine, Saian de aur, nu te teme, că nu te-am uitat !

Și, vorbind astfel, Ormag se întoarse, dădu la o parte perdeaua de-argint și-i făcu semn să-l urmeze. Și merse cu Saian pînă la unul dintre pereții de stîncă neagră, și-n fața unei peșteri se opri.

— Voi, cei dinăuntru, porunci Ormag înălțînd marea secure de os, părăsiți peștera !

Și-o mulțime de umbre se năpustiră pe gura peșterii, și aerul fremătă de glasurile lor neauzite. Saian le privi cu milă, cînd, șoptind cuvinte nedeslușite, Ormag îl atinse cu marea secure de os, și bărbatul de aur simți cum o putere de neînvins îi apasă grumazul. Se sili să i se împotrivească, dar puterea aceea năprasnică îl doborî, și el căzu întîi în genunchi, apoi se sprijini cu palmele în piatra lustruită de tălpile tuturor celor intrați în Mastazuba, de la începutul veacurilor.

Și brațele i se schimbară în labe, degetele-n ghiare, gura și nasul i se prefăcură-n bot, și-o coadă prinse a-i bate coapsele, în vreme ce trupul i se acoperi cu-o blană de aur, scurtă și deasă. Înspăimîntat, Saian se repezi în peștera din care umbrele se năpustiseră la porunca lui Ormag, care atinse acum buza de piatră, făcînd să se ivească o poartă zăbrelită, o poartă de aur ce-nchise gura peșterii. Saian voi să grăiască. Dar nimeni n-avea să afle vreodată ce năzuise să spună, căci, în locul vorbelor omenești, răcnetul unui leu zgudui întinderile negrei Mastazuba.

Și răcnetul acela răsună atît de cumplit, încît palatul de argint tresări, și Mastara se deșteptă din somn, ridicîndu-se de pe argintul dușumelelor.

— Saian, strigă ea, nevăzîndu-și în încăpere bărbatul de aur. Saian al meu, unde ești ?

Cadumal încercă să-i spună că Saian plecase cu Ormag, dar glasul lui nu trecea prin argintul capacelor tăcerii, și neliniștea se zbătu în inima Mastarei. Atunci răcnetul care-i zguduise palatul răsună din nou și, simțind că dușumelele i se clatină sub picioare, înspăimîntată, zeița se năpusti afară, unde dădu cu ochii de Ormag.

— Saian ! gemu ea, întinzîndu-și brațele către Ormag. Părinte al meu, îndurare...

— Saian trăiește-n Cadumal, pe care m-am îndurat să-l trec în rîndul narților nemuritori, spuse stăpînul ceții Nartazube, atingîndu-i pieptul cu marea secure de os. Iată, pun cerc de gheață-n jurul inimii tale, Mastara, pentru ca pe viitor să nu-mi mai ieși din voie !

Atunci focul viu al dragostei se stinse în privirile zeiței, și fața neobișnuit de albă i se împietri. Buzele roșii se strînseră, ca pentru a strivi geamătul inimii, care se liniști în cercul ei de gheață. Și-o mare tăcere își răspîndi nepăsarea în vinele zeiței.

— Ce poruncești, părinte al meu ? întrebă Mastara, iar glasul ei sună alb și rece, așa cum doar glasul unei făpturi din Mastazuba poate suna.

Și-o petrecu Ormag pînă-n dreptul peșterii zăbrelite, și i-l arătă pe Saian, leul de aur.

— Mastara mea ! gemu Saian, zgîlțîind aurul zăbrelelor.

Dar zeița nu auzi răcnetul leului, așa cum n-ar fi auzit glasul iubitului.

— Îți încredințez leul meu de aur, spuse Ormag. Va colinda

cerul, dînd lumii lumina ce se va numi zi, pentru ca din înaltul Nartazubei să pot vedea mai bine pămîntul, și se va întoarce aici, pentru a lumina întunecimea Mastazubei, lăsînd în urmă bezna ce se va numi noapte.

— Cuvîntul tău e în inima mea, spuse Mastara.

Și se-ntoarse Ormag între pereții cețoși ai Nartazubei, și leul de foc prinse-a colinda pe cer cît e ziua de lungă, pentru a se înapoia pe seară și a-și petrece noaptea-n peștera lui din Mastazuba, pe care Mastara o închidea cu mîna ei. În van încercă Saian să se facă-nțeles, în van linse mîna ne-nduplecată ce-l zăvora de fiece dată. Ca sub puterea unui blestem lumina pămîntul, zorind s-o vadă pe iubita-i Mastara, iar, cînd o întîlnea, zeița-l privea nepăsătoare, zăvorînd cu mîna ei poarta zăbrelită a peșterii ce-i despărțea ca hotarul a două lumi. Căci acesta a fost chinul născocit de Ormag, drept preț pentru dragostea strălucitorului Saian și-a preafrumoasei Mastara.

De-atunci se pomenește de zi și de noapte, de-atunci se pomenește de somn. De-atunci jertfelnicele narților nemuritori ard fără greș, de-atunci Mastara pecetluiește pleoapele tuturor celor hărăziți Mastazubei, și spaima, numele lui Ormag, domnește-n voie. De-atunci, din vremea depărtată, cînd caprele regelui din Zinu, care păsteau verzile întinderi ale muntelui Cuta, se aflau în seama păstorului Ta...

— De-atunci ! oftă Vam, omul cu inima arsă.

Și-ntins pe spate-n iarba din poiană, privi din nou către feciorul lui Ta și-al Glanei, care-și urma calea pe cer, zorind să ajungă-n neagra Nartazuba, și-o nădejde nebunească îl îmboldi, făcîndu-l să sară-n picioare. Piatra șlefuită îi bătu pieptul, cînd strigă către boltă :

— Saian de aur, îndură-te de cel ca și tine lovit de Ormag și du-l în împărăția din adînc, tu, călător pe căi nicicînd bătute !

Atunci i se păru că soarele, capul de aur al leului Saian, se oprește-n loc, și slab, ca de la depărtări nebănuite, auzi răcnetul nefericitului fecior al păstorului Ta. Iar ceva, ca un șarpe de foc peste seamă de strălucitor, lunecă prin văzduh, și Vam înțelese că Saian își întinsese coada de aur spre pămînt.

Nepregetînd, o apucă, și cu amîndouă mîinile prinse a sui pe coada de aur a leului Saian, sui ca pe odgonul celei mai minunate corăbii de pe lume și, înălțîndu-se-n văzduh, simți ceva din cutezanța de nebiruit ce-l înfiorase-n poiana înțeleptului din vremi trecute.

— Vai, călăreț al norilor negri, susură atunci între pereții de ceață ai Nartazubei glasul viclean al strîmbului zeu al șotiilor, Pil, ia privește, rogu-te, colo-n vale !

Iar, dacă privi încotro îl îndemna Pil, foarte se miră Ormag și se ridică de pe jilțu-i de pîclă.

— Vam ? strigă el, nevenindu-i să-și creadă ochilor.

— Mi se pare că șoarecele tău se cam întrece cu gluma, spuse cu teamă Pil. Oare, n-ar fi timpul să-l zvîrli în cea mai adîncă prăpastie, pentru ca sîngele să-i hrănească pămîntul și oasele să-i sporească pulberile-n veci neadormite ?

Dar stăpînul narților nemuritori pufni plin de dispreț, fulgerîndu-l cu aprige priviri.

— Tocmai acum vrei să-mi stric jucăria, nărodule Pil ?... Șoricelul meu se socoate, de bună seamă, neînchipuit de puternic și rîde în inima lui, dar, pe spaima care-i numele meu, îți spun, tot Ormag va rîde în cele din urmă ! Și tocmai asta-i bucuria jocului, Pil...

Zeul cel strîmb își clătină capul, dar nu cuteză să mai spună o vorbă, căci unde bubuie glasul lui Ormag nu mai rămîne loc pentru nimic.

Iar Vam se cățăra mereu mai sus pe coada lui Saian, îmbărbătat de mîrîitul leului de aur. Trăgea în piept aerul înălțimilor și vedea întinzîndu-se sub el turta pămîntului, cu petele albastre ale mărilor scînteietoare, cu ostroavele verzi ale codrilor legănați de vînt, cu dinții albi ai munților copleșiți de zăpadă. Cînd ajunse sus, voi să se agațe de drumul pe care pășea Saian, dar

nici un drum nu se vedea în văzduh, ci doar departe, deasupra capului său, zări ridicîndu-se pereții cețoși ai Nartazubei.

Saian scoase un sunet blînd ca o poftire, și Vam înțelese că leul de aur îl îndemna să i se urce-n spinare. Era singurul chip în care omul cu inima arsă putea călători pe bolta neînsemnată de nici o cale, alta decît calea nevăzută a dorului ce-l mîna pe Saian către sălașul din adînc al Mastarei.

Și Vam încălecă pe leul de aur și se prinse cu mîinile de coama-i stufoasă, rostind bucuros :

— Mulțumire ție, fecior al lui Ta !

Iar leul de aur îl purtă prin albastra cîmpie a cerului, coborînd apoi ușor pe drumu-i nevăzut, pînă-n valea stîncoasă, închisă de marea poartă de piatră, de după care nimeni, niciodată, nu s-a mai întors. Și trecu Saian peste marea poartă și gata era să treacă și pe deasupra pînzelor focului negru, cînd Vam îl trase de coadă, strigînd înfiorat :

— Oprește ! Pe umbra bunei Glana, oprește, Saian !

Și, privind în jos, leul de aur văzu umbra unei femei chinuindu-se înaintea pînzelor focului negru. Se-avînta deznădăjduită în rugul străbătut de săgețile de-argint și, plîngînd, se trăgea îndărăt, pentru ca peste o clipă din nou să se-arunce în flăcări și să sară din nou înapoi.

Iar Saian înțelese că, în umbra aceea, amintirile sînt vii. Doar umbrele celor peste trupurile cărora s-a presărat pulberea galbenă a uitării și care și-au lăsat amintirile-n cripta de piatră în care le odihnește trupul, doar umbrele lipsite de gînduri pot înfrunta pînzele focului negru, căci flăcările întunecate mușcă altminteri, și amintirile dor.

— Una mea chinuită ! gemu Vam, coborînd lîngă umbra aceea de femeie.

Umbra Unei nu-l mustră însă, așa cum încercase într-o

noapte să-l înșele fiicele zănatice ale Zubalei.

— Iubitul meu din ostrov, strigă Una, fără a-și deschide ferestrele pecetluite ale ochilor, oare urechile nu mă-nșeală ? Și-ai putut veni pe urmele mele, tu, cel căruia Mastara nu i-a zăvorît pleoapele ?

— Iartă-mă ! gemu Vam. O, iartă-mă pentru chinurile pe care le-ai îndurat, pentru lacrimile pe care le-ai plîns !

Și, vorbind astfel, încercă s-o cuprindă în brațe, dar, tot ca-n noaptea aceea, brațele-i trecură prin umbra Unei ca printr-un fum, și Una vorbi cu tristețe :

— Sînt doar o umbră dintre umbrele supuse Mastarei, iubite, și, dacă ai fi presărat pulberea uitării peste trupul meu, mi-aș fi pierdut amintirile și n-aș mai fi fost în stare să deslușesc nici unduirile glasului tău... „Primesc tot ce-mi vine prin tine", așa ți-am spus în cea din urmă seară. Îți amintești ?

— Una, gemu omul cu inima arsă, chinuita mea Una !

— Vorbește-mi despre Lua, îl rugă însă umbra, și Vam povesti cum îi încredințase Aratei copila.

Așa stăteau față-n față, un om și o umbră, și înaintea pînzelor focului negru grăiau despre lumea oamenilor, pe care amîndoi o aduseseră cu ei în sălașul din adînc al Mastarei... Dar Saian mîrîi încetișor, amintindu-le că pragul Mastazubei nu-i locul potrivit pentru vorbă.

— Încalecă, iubita mea, o îndemnă Vam, iar Una, care trecuse printr-atîtea, nu se miră, nu întrebă nimic și, ușoară, se săltă-n spinarea lui Saian.

Atunci leul de aur sări peste pînzele focului negru și, gonind pe lespezile de piatră neagră, străbătu întinderile aspre ale împărăției din adînc, oprindu-se doar înaintea Mastarei, ce aștepta la gura peșterii cu poartă zăbrelită.

Fața albă a purtătoarei peceții răsărea ca de piatră din valu-

rile părului negru și din vălurile întunecate ale straielor, iar argintul capacelor tăcerii fulgera înghețat la fiece mișcare a capului ei.

Cînd umbra Unei sări de pe spinarea leului de aur, Vam descălecă și el, plecîndu-se înaintea zeiței. „Tu ai un asemenea scut, o, Vam, îi răsunau în minte cuvintele înțeleptului din trecute vremi, și dacă vei..."

— Ce fel de scut ? se-ntrebă, pentru a cine știe cîta oară.

Și, fără veste, o lumină răsări parcă în mintea omului cu

inima arsă și, apucînd în palmă piatra șlefuită ce-i bătea pieptul, făcu să răsune Mastazuba de strigătul lui :

— Puternicul Ormag e dușmanul lui Vam !

Atunci Mastara se-nfioră, căci, pentru întîia oară după veacuri lungi, prin argintul capacelor tăcerii, auzi un glas care nu era glasul lui Ormag.

— Cine ești tu, muritorule, și ce puteri ascunse stăpînești, de-ai izbutit să-ți trimiți cuvintele pînă-n auzul ferecat al Mastarei ? întrebă zeița.

— O, purtătoare a negrei peceți ! răspunse Vam. Pe mîinile de aur ale feciorului tău Cadumal și pe dragostea pe care i-ai arătat-o cîndva nefericitului Saian, ajută, rogu-te, celui ce nu pentru a te jigni a înfruntat pînzele focului negru !

Dar Mastara nu părea mînioasă. Ca izbită în inimă, se trase cu un pas îndărăt și se sprijini de peretele negru, îngăimînd abia :

— Saian, ai spus, muritor ciudat, cu glas fierbinte ?

Leul de aur scoase un geamăt și-și clătină deznădăjduit bogata coamă, în vreme ce Vam rosti cu blîndețe :

— Saian am spus, într-adevăr, o, nartă...

Atunci inima Mastarei bătu cu putere și sparse cercul de gheață ce-o ținea ferecată.

— Vorbește, muritorule, se rugă zeița — și parcă glasu-i era însuși glasul îndelung stăpînit al inimii — vorbește, dacă știi ceva despre Saian și, pe neagra-mi pecete, jur să-ți împlinesc orice dorință !

Și, mai deznădăjduit, gemu leul de aur, iar omul cu inima arsă vorbi astfel, în puține cuvinte

— Părintele de aur al lui Cadumal, puternică nartă, se află înainte-ți. Și e chiar leul de aur pe care cu mîna ta îl zăvorăști zilnic în peștera cu gratii de aur !

— Saian ? strigă Mastara, încercînd zadarnic să deslușească,

sub cumplita înfățișare a leului, ceva din frumusețea iubitului.

Ca rătăcite sticleau privirile zeiței, și ea își apăsa pieptul cu palma, încercînd să-și domolească bătăile inimii scăpată din cercul de gheață. Saian își freca botul de picioarele ei, scheunînd înăbușit. Atunci Vam atinse botul leului de aur cu piatra șlefuită ce-i atîrna de gît, și glasul leului Saian ajunse-n auzul Mastarei, și graiul de fiară sună-n urechile ei cu dulceața graiului de demult al iubitului.

— O, Mastara, auzi ca-n vis zeița, tu, dragoste pierdută și aflată...

Și omul, cu inima arsă de cruda nepăsare a zeilor, se înduioșă văzînd cum puternica nartă a lumii din adînc se prăbușește în genunchi ca fulgerată, cum cuprinde în brațe capul de fiară al leului Saian, acoperindu-l cu sărutări.

— De ce nu pot plînge ca muritorii ? spunea Mastara, îmbrățișînd chipul schimbat al iubitului. De-aș putea sparge stavila și de mi-aș putea revărsa durerea în șuvoiul sărat al lacrimilor... Vai, narții nu pot plînge, și trupul mi-e neîncăpător pentru zbuciumul din inima dezghețată acum fără veste...

Și tremura purtătoarea negrei peceți, și ochii-i nescăldați în lacrimi sticleau ca prinși de friguri.

— Ce greu apasă mîna lui Ormag ! spuse atunci Una, care se mulțumise să asculte, tăcînd în toată vremea.

— Cine ești tu, umbră în care văd amintirile roind ca-n inimile celor în viață ? strigă zeița, privind către ea, cu ochi rătăciți.

Iar, știind că Mastara nu-i poate auzi glasul, Vam se grăbi să răspundă-n locul celei întrebate :

— E Una, femeia mea, și pentru ea am înfruntat răceala Mastazubei. Căci, dacă vrei să-mi împlinești dorința, puternică

nartă, deschide-i pleoapele pecetluite şi-ngăduie-i să păşească din nou peste iarba verde şi să-şi oglindească faţa-n oglinda lacurilor albastre !

Zeiţa îşi muşcă buzele, ştiind că ea singură-i ceruse lui Ormag pedeapsa ce-avea să se abată asupra celor doi muritori, dar Saian o rugă cu blîndeţe :

— Pentru bucuria de azi, Mastara, ascultă şi-mplineşte...

— Fie dar, încuviinţă purtătoarea pecetei. Cuvîntul dat e scris pe tăbliţa Tarunei[1], şi nimeni, cu nimic, nu-l poate şterge-n veac !

Şi, întinzîndu-şi dreapta, Mastara atinse pleoapele Unei, şi neagra pecete-i căzu de pe pleoape, şi Una deschise ochii, iar Vam se oglindi în privirile ei.

— Văd, şopti Una.

Dar n-apucă Vam să-i audă şoapta, că Una îndată pieri, aşa cum piere fumul.

— Suie-n carul meu, îi spuse atunci Mastara. Nu te teme, Una te aşteaptă pe pămînt.

Şi carul de-argint al stăpînei lumii din adînc se ivi fără veste, tras de cele nouă fiare negre şi, numai ce sui Vam în carul Mastarei, că fiarele mieunară şi se-aşternură drumului. Şi-n vreme ce purtătoarea negrei peceţi intra cu Saian în palatul în care leul de aur avea să se-napoieze de-aci înainte seară de seară, scăpînd de temniţa peşterii cu poartă zăbrelită, Vam zbură peste pînzele focului negru, peste marea poartă de piatră, peste munţi, peste codri şi ape, iar carul de argint îl lăsă lîngă mormîntul Unei.

În clipa cînd coborî, carul se făcu nevăzut. Şi Vam apucă marea lespede de piatră ce-nchisese odinioară cripta în care-o

[1] Zeiţa dreptăţii. Se va mai vorbi despre ea în textul legendelor.

așezase, pe pat de ramuri, pe Una, o împinse și-o dădu în lături. Iar Una se ridică încet, ca deșteptată din somn, și-și întinse brațele către el :

— Ajută-mă, iubite din ostrov !

Vam o ridică, o strînse la piept și, pentru întîia oară după multă vreme, inima lui arsă se potoli. Un cîntec lin răsuna acum în ea și spadele ciocnite de scuturi, spadele și scuturile războinicilor lui Gurz, încetară să-și reverse larma.

Dar un tunet răsună atunci în văzduhul albastru, frunzele

copacilor fremătară și, îngălbenindu-se, căzură fără veste, iar Ormag se ivi lîngă cripta goală a Unei. Mantia de ger i se zbătea pe umeri și-o undă înghețată se-mprăștie în preajmă, cînd hohotele rîsului i se-nălțară :

— Ha-ha, oare inima ta s-a potolit, șoarece Vam ? întrebă cu prefăcută blîndețe călărețul norilor negri, îndreptînd către Vam marea secure de os a puterii.

— Pentru o clipă, răspunse întunecat bărbatul.

Atunci Una păși înaintea celui ce dorea să uite că-i e părinte.

— Piei din ochii mei ! strigă cu ură Ormag, văzînd cît de neadevărată-i fusese blîndețea.

— Oare vremea încercărilor n-a trecut, și mînia ta nu cunoaște alinare ? spuse însă Una.

— Piei, am zis, tună Ormag, și suflă asupră-i cum ai sufla peste-o gîză supărătoare.

Trupul Unei se frînse, lunecînd pe iarbă, dar Vam cuprinse atunci cu dreapta piatra șlefuită care-i bătea pieptul, și-n fața stăpînului narților nemuritori zvîrli cuvintele țîșnite din plămada de ură și durere a inimii lui :

— Puternicul Ormag e dușmanul lui Vam !

Și văzduhul vui de răcnetul omului cu inima arsă, crengile dezgolite ale copacilor se ciocniră-ntre ele, norii se zdrențuiră pe boltă, și sus, între pereții de ceață ai Nartazubei, zeii și zeițele nemuritoare albiră la față.

— Tu, strop de noroi ! scrîșni Ormag. Din clipa asta jocul se sfîrșește.

Și, înălțînd mîna care ținea marea secure de os a puterii, o repezi înainte, odată cu înspăimîntătorul semn regesc. Vam însă nu se înspăimîntă, ci izbi cu pumnul în brațul lui Ormag. Degetele-i fură zdrobite, dar marea secure de os a puterii scăpă din mîna zeului, căzu pe lespedea grea ce-acoperise cripta Unei, și omul cu inima arsă își puse talpa peste ea.

Atunci palatul de cețuri al Nartazubei se zgudui atît de cumplit încît narții și nartele nemuritoare se prăvăliră de pe înaltele jilțuri de pîclă ; văzduhul le răspîndi vaierul glasurilor pînă departe. Tolba lui Gurz se răsturnă, săgețile-i căzură pe pămînt și, acolo unde căzură, prăpăstii adînci se căscară, căci săgețile se-opriră numai în inima de aramă a pămîntului.

Iar, lipsit de înspăimîntătorul semn al puterii, Ormag se trase cu un pas îndărăt. Mantia de ger i se zbîrci pe umeri.

— Sînt Ormag, și numele meu e spaima ! răcni cu trufie, dar răcnetul ce făcea să se clatine lumile de sus și de jos nu-l clinti măcar pe Vam, care înaintă cu un pas.

Din flacăra privirilor lui țîșniră două fulgere ce pîrjoliră fața năpădită de barbă a stăpînului narților nemuritori.

— Puternicul Ormag e dușmanul lui Vam, spuse de astă dată

liniștit omul cu inima arsă și, plecîndu-se fulgerător, apucă și ridică de jos marea secure de os a puterii.

Iar, cînd o repezi asupra lui Ormag, vîjîi securea și izbi umărul drept al călărețului norilor negri, care se răsuci ca o jucărie stricată și se prăbuși la pămînt, cutremurînd lumea și făcînd să sară apele din albiile lor. În Zinu, slăvita cetate împrejmuită cu ziduri groase, acoperișurile se năruiră și oamenii căzură cu fețele-n praf, iar sus, în sălașul zeilor, pereții de ceață prinseră a se destrăma.

Dar narții și nartele nemuritoare pîndeau cu sufletul la gură din înălțimile Nartazubei și, cînd își văzură stăpînul prăbușit, se năpustiră ca un roi de viespi. Nartele-l apucară pe Ormag și, cît ai clipi, zburară cu el în Nartazuba, în vreme ce narții făcură cerc în jurul omului cu inima arsă.

— Ucide ! Ucide ! strigă Gurz, zvîrlindu-se-nainte, dar se opri îndată, căci marea secure de os a puterii strălucea amenințător în mîna cu degete zdrobite a lui Vam.

— Iată, muritorule, susură atunci Pil, zeul cel strîmb al șotiilor, strecurîndu-se printre ceilalți și ieșind la vedere, iată, totul s-a petrecut întocmai cum ai vrut. Pereții de ceață ai Nartazubei se destramă prin mîna ta, și amarnic se căiesc narții nemuritori... Oare, nu asta ai jurat lîngă mormîntul Unei, atunci cînd ai început a te răfui cu Ormag ? Dă-ne deci marea secure de os a puterii și du-te slobod unde te vor purta pașii, căci pace va fi de azi înainte între narții nemuritori și Vam.

— Pace, spuse zeul cîntului, Ramal.

— Pace, scrîșni Dumvur, storcîndu-și barba udă.

— Pace, mîrîi și Gurz, zăngănind inelele și lanțurile de-aramă ce-i încingeau brațele și pieptul.

Atunci, venindu-și în simțiri, Una se ridică din iarbă și,

punîndu-și mîna pe brațul lui Vam, șopti rugătoare :

— Pace, Vam ! Gîndește-te la Lua...

Iar omul cu inima arsă șovăi o clipă, apoi oftă și, plecîndu-și capul în piept, întinse marea secure de os a puterii, pecetluindu-și soarta printr-o singură vorbă :

— Fie !

Îndată Gurz păși înainte și-atinse cu buzele semnul regesc al puterii. Apoi apucă securea.

— Ce stai ? Ucide ! strigă ascuțit Pil și, cît ai clipi, narții nemuritori se repeziră.

Se frămîntau atît de aprig în jurul lui Vam, încît Gurz șovăi să repeadă securea, de teamă să nu-i atingă. Iar Vam luptă cu narții, luptă singur, căci Una, prea slabă, nu-l putea ajuta, luptă împărțind lovituri cumplite. Narții gemeau și blestemau, dar Pil izbuti să-i pună piedică, și Dumvur îl izbi cu pumnul în tîmplă. Atunci Gurz își smulse lanțurile de aramă, și narții-i ferecară cu lanțurile lui pe Una și pe Vam, tîrîndu-i îndată prin văzduh, pînă-n depărtata Nartazuba, unde-i lepădară la picioarele lui Ormag.

Stăpînul narților nemuritori ședea posomorît pe jilțul lui de pîclă, în vreme ce Zubala-i descînta umărul, sfărîmat de lovitura lui Vam.

— Privește, leu cu pieptul de-aramă, și primește marea secure de os a puterii ! spuse Gurz, arătînd perechea înlănțuită și înmînîndu-i semnul regesc.

Iar, apucînd Ormag marea secure de os și cercetînd-o, văzu o crăpătură adîncă ce-o străbătea dintr-o parte într-alta, căci osul plesnise, lovindu-se de lespedea ce-acoperise cripta Unei. Și, înfiorîndu-se, înțelese că sfîrșitul puterii-i începuse. Dar tăcu și nu se trădă, rostind cu glas tare doar amarele cuvinte ce-i stăteau pe buze :

— Rău gînd ai avut, Pil, atunci cînd mi-ai ales acest șoarece...

Spuse și, întinzînd mîna, smulse de la gîtul lui Vam piatra șlefuită, pe care omul cu inima arsă își săpase strigătul de răzmeriță.

— De mult te-am vestit să curmi jocul, stăpîne, vorbi însă Pil, vîrîndu-și capul între umeri.

Atunci Vam își veni în fire și, văzîndu-se la picioarele lui Ormag, înlănțuit împreună cu Una, se zbătu zadarnic și strigă :

— Narți înșelători, acesta vi-i așadar cuvîntul, și-aceasta pacea făgăduită !

— Pace pentru noi ! răspunse Pil. Dar cum gîndeai tu, nărodule Vam ?

Și, auzindu-i vorbele, se bucurară narții și nartele nemuritoare, iar, după spaima prin care trecuseră, izbucniră-n hohote de rîs. Și săltau, rîzînd pe-naltele jilțuri de pîclă, iar, înlănțuiți la picioarele lui Ormag, Una și Vam le-auziră hohotele și vorbele batjocoritoare, și durerea-i înecă în valurile-i grele, și mînia le umplu inimile, pînă nu mai rămase-n ele decît mînie neagră. Dar piatra, piatra șlefuită nu mai bătea pieptul lui Vam, și doar ochii omului cu inima arsă fulgerau în răstimp, în vreme ce lacrimile Unei curgeau fără-ncetare, căzînd pe pămînt ca o ploaie.

— Luați-i și legați-i de-o parte și de alta a marii porți de ceață ! porunci Ormag. Le dau viață veșnică, pentru ca veșnic să se chinuie-naintea ochilor mei, și pentru ca veșnic să-mi amintesc, văzîndu-i, că muritorii au a fi ținuți din scurt, spre slava narților și a legii lor de-aramă.

Și narții împliniră porunca, și Una fu legată de-o parte, și Vam de cealaltă parte a marii porți de ceață, căscată-n pereții Nartazubei. Și plouă pe pămînt cînd Una plînse, și fulgeră cînd

Vam zvîrli priviri aprinse către Ormag, care-l blestemă cu glas de tunet. Dar piatra șlefuită ce bătuse pieptul omului cu inima arsă a fost ascunsă de Ormag pe fundul cel mai întunecat al lumii, în nădejdea că nimeni, niciodată, n-o va mai găsi...

Și iată cum sfîrșește cu jale povestea lui Vam, spre bucuria narților nemuritori ; dar sfîrșitul acesta e doar un început. Teme-te, Ormag, de tot ce va să vie și tu, seminție a omului cu inimă arsă, ascultă mai departe. Sfîrșitul acesta e doar un început, căci de pe-acum își ridică fruntea Lua și-și smulge legătura de pe ochi !

Lua-cea-legată-la-ochi

1) Ura lui Ormag
2) Întrecerea cu Ramal

Ura lui Ormag

Veninoși sînt șerpii pămîntului, șerpii nemuritori, dar nu-i șarpe mai cumplit decît șarpele galben al pizmei : ticălos se tîrîie, și fără leac e nevăzuta-i mușcătură. Unde a mușcat pătrunde și numele lui Ormag. Nu-i fier înroșit să-l alunge, nici descîntec nu-i !

Crapă capul șarpelui !

Lîngă apa neadormită a Satei se-nalță trunchiurile de cremene ale copacilor *caru*[1], iar departe-n văzduh, în coroanele lor întinse, se află cetatea de cuiburi a fetelor-păsări. Fiece copac adăpostește un cuib uriaș, și-n cuiburile căptușite cu fulgi albi locuiesc fetele-păsări. N-are uliți cetatea, nici scări : aripile albe poartă fetele-păsări prin văzduh. Și-n mijlocul cetății de cuiburi se-nalță un cuib mai mare și mai alb, cuibul-palat în care locuiește regina fetelor-păsări, Arata.

Triști sînt ochii Aratei ! Slăbită fața, pălite buzele și-nnegurată fruntea. O singură fiică a avut regina, și ura lui Ormag a culcat-o în cripta de piatră.

— Una mea, Una ! se tînguie Arata, care nu-l poate uita nici pe alesul Unei, pe Vam, pornit pe calea lacrimilor, și despre care de mult nu mai știe nimic.

Dar inima Aratei se-alină cînd gunguritul Luei răsună-n cetate. Toate fetele-păsări iubesc copila și-o poartă din cuib

[1] Copac neidentificat, poate un copac mitic.

în cuib, căci Lua n-are aripi. Și-i veșnic legată la ochi. Dacă i s-ar desface, fie și pentru o clipă, legătura ce-o ține în beznă, și dacă privirile Luei s-ar opri pe fața uneia dintre fetele-păsări, aripile albe s-ar desprinde de pe umerii celei zărită de ochi muritori, și ea ar pieri așa cum oamenii pier, căzînd sub puterea Mastarei.

— Totul e negru, spune uneori Lua. Și tu, Arata, ești doar un glas. Fetele-păsări sînt glasuri, apa e glas și vîntul e glas... Cuibul e moale și trunchiul copacului, tare. Mereu va fi totul atît de negru, bunică ?

— Cînd ai să crești mare, spune cu tristețe Arata, ai să pleci din cetatea de cuiburi. Ai să pleci departe, departe... Acolo glasurile vor avea chip, și nu va mai fi totul negru...

— Cînd am să cresc mare ? întreabă Lua, iar Arata schimbă atunci vorba și cheamă una dintre fetele-păsări, rugînd-o să poarte copila prin văzduh, pentru a-i abate gîndurile.

Așa trăiește Lua-cea-legată-la-ochi. Ascultă glasurile din jur și-și potrivește glasul după ele, mlădiindu-l după freamătul frunzelor, după șoapta apei și cîntecul fetelor-păsări. Nespus de frumos cîntă Lua ! Din ce în ce mai des o roagă fetele-păsări să cînte, și glasul limpede al copilei se-nalță, plutind ca un funigel peste cetatea de cuiburi. Lua cîntă fără cuvinte, dar, ascultînd-o, fetele-păsări plîng și rîd.

Și anii trec, și Lua e acum o fată-naltă, și n-a văzut lumea nicicînd. Glasul i s-a-mplinit și zboară pe treptele văzduhului, pînă departe, dincolo de cetatea de cuiburi, fermecîndu-i pe toți cîți îl aud. Despre glasul ce răsună-n văzduh s-a aflat pînă și-n Zinu, slăvita cetate, iar regele urcă uneori pe acoperișul neted al palatului și trage cu urechea. E însoțit de cîntăreți vestiți.

— O, cîntăreți vestiți, întreabă regele din Zinu, spuneți-mi

cine cîntă atît de frumos, și vă dăruiesc lăute de aur și fluiere de-argint !

— Nu știm, mărite rege, se umilesc cîntăreții, privindu-și cu ciudă sculele măiestre.

Dar un învățăcel de ceteraș auzi și el cuvintele regelui. Un gînd otrăvit se ridică în inima lui, și gîndul nu-i mai dădu pace pînă ce învățăcelul n-o luă la fugă, oprindu-se doar în ostrovul

din Marea cea Mare, acolo unde în Cetatea Roșie se înalță *Clopotul lui Ormag*.

Plină de oameni era acum cetatea și năruite clădirile în care Una și Vam se iubiseră. Preoți mulți, înfășurați în mantii vinete, slujeau în templul de aur, drag stăpînului narților nemuritori.

— Vreau să cer sfat puternicului Ormag, spuse învățăcelul, iar preotul cel mare îl întrebă :

— Ce culoare au gîndurile tale ?

— Negre sînt gîndurile mele, mărturisi învățăcelul.

— Jertfește, dar, o găină neagră și-un bivol negru, îl învață preotul. Măruntaiele aburinde închină-i-le stăpînului cetoasei Nartazuba, iar carnea s-o-mparți preoților lui Ormag.

Și-i urmă învățăcelul sfatul. Aduse jertfa, iar dacă fumul înmiresmat se pierdu în albăstrimea cerului, se aruncă învățăcelul la picioarele chipului de aur al călărețului norilor negri.

— O, leu cu ghiare de criță, șopti învățăcelul, spune-mi cine cîntă atît de frumos, de farmecă inimile oamenilor și-l tulbură pînă și pe regele din Zinu ? Eu n-am să cînt nicicînd așa, știu bine, și gîndul ăsta-mi usucă inima, de parc-aș avea o iască-n piept... Vorbește, Ormag, dă-mi semnul tău, de-ar fi să pier de spaimă !

Atunci buzele de aur ale lui Ormag se mișcară, și stăpînul narților nemuritori îi răspunse învățăcelului :

— Am sorbit fumul măruntaielor pe care le-ai ars pe rug, și fumul a fost plăcut nărilor mele. Inima ta e neagră, învățăcelule, ca penele găinii pe care mi-ai jertfit-o, și negre ca pielea bivolului sînt și nădejdile tale... Ascultă, deci, ce poruncește-Ormag : Ia o pană dintre penele găinii negre și, de pe pragul templului, suflă asupră-i. Taie un petic din pielea bivolului și păstrează-l, că-ți va fi de trebuință. Așa, și nu altminteri, să faci, învățăcelule !

Şi-nvăţăcelul se-ntinse pe pîntec înaintea lui Ormag, se răsuci ca viermele-n tină, iar fiece cuvînt al nartului sună în inima lui. Apoi împlini poruncile călăreţului norilor negri şi, de pe pragul templului de aur, suflă asupra penei negre. Pana se ridică, pluti şi nu căzu. Iar, cînd învăţăcelul trecu peste prag, pana se mişcă înainte-i, zburînd ca un fluture negru.

Înţelegînd, deci, că din voia lui Ormag pana neagră nu cade, ba-i mai arată şi drumul, porni învăţăcelul în urma ei şi, mergînd pe drumuri neumblate, ajunse lîngă apa neadormită a Satei, în dreptul copacilor *caru*. Acolo pana se lăsă la pămînt şi se topi printre ierburi, arătînd învăţăcelului că ţinta-i aproape.

Era întuneric, şi numai faţa Zubalei se deslușea pe cer. Fetele-păsări zburaseră din cetatea de cuiburi, aşa cum zburau în fiece noapte, cînd ochii muritorilor nu le puteau vedea, şi singură Lua veghea în cuibul Aratei. Tăcerea era atît de grea, că învăţăcelul se cutremură auzind glasul fermecat ce răsună fără veste deasupra capului său. Inima prinse a-i bate de neagră nădejde, şi de spaimă-i tremurară genunchii.

— Oricine-ai fi, vorbi el, arată-te, făptură cu glas vrăjit ! Ieşi din umbra ce te-ascunde şi, pe Ramal, jur că nu te vei căi...

Atunci glasul cîntător se frînse într-un strigăt de uimire şi Lua întrebă din cuibul ei :

— Ce glas aud ?... Nu-i foşnet de frunză, nici şoaptă de apă, nici cîntec de pasăre. Şi fetele-păsări, ştiu bine, au zburat...

— Sînt un ceteraş dintre ceteraşii pămîntului, răspunse învăţăcelul, şi numai pentru a vedea cine cîntă mai dibaci decît meşterii regelui din Zinu, mi-am părăsit ţara şi te caut în sihăstria asta. Dar unde eşti ? De ce nu te arăţi ?

— Eşti tot un glas în beznă, spuse cu tristeţe Lua.

— Glumeşti ? Sînt om în toată firea, am două mîini zdravene şi-o spinare lată, pe care te pot purta prin lumea largă !

— Un om ?... Și mă poți duce departe, departe, acolo unde totul nu-i doar negru și unde glasurile au chipuri ?

— Pot, spuse învățăcelul. Ei, vii ?

Dar Lua se plecă peste marginea cuibului și nu văzu nimic.

— Minți, șopti ea. Ești tot doar un glas, ca glasul Aratei...

— Știi ceva ? zise atunci învățăcelul, pierzîndu-și răbdarea, am să urc pînă la tine și-ai să te-ncredințezi singură...

Și, grăind așa, prinse a se cățăra pe cremenea trunchiului. Era sprinten învățăcelul. Nu trecu mult, că se și agăță cu amîndouă mîinile de cuibul Aratei.

— Hai, dă-mi mîna, strigă el, dar vorbele-i muriră pe buze cînd o văzu pe Lua legată la ochi și înfășurată-n mantia părului negru ce-i unduia pînă la călcîie.

Din înaltul cerului, Zubala privea hoțește.

— Iată, spuse fata. Ai suit pînă la mine, și tot numai un glas ești și tu.

Uluit, învățăcelul șopti :

— Cum să mă vezi, dacă privirile-ți sînt acoperite de-o năframă ?

Și, fără vorbă multă, întinse mîna și vru să-i smulgă legătura de pe ochi.

— Stai, ce faci ? strigă însă Lua, simțindu-i degetele pe frunte și ferindu-se-n lături.

— Desfă-o singură ! mormăi învățăcelul.

Și Lua își duse mîinile la ochi, șovăi o clipă, apoi își smulse legătura care-o ținea de-atît amar de ani în beznă. Dar Zubala, care socoti că văzuse destule, își trase capul dintre pernele norilor și alergă-ntr-un suflet să-i spună lui Ormag ce se petrecea în cuibul-palat al Aratei.

— Ormag !... Acolo... în cetatea de cuiburi... începu ea, de cum trecu pe marea poartă de ceață a Nartazubei. Atunci, spre

neţărmurita-i mirare, stăpînul narţilor nemuritori se răsuci pe jilţul lui de pîclă şi-o fulgeră cu privirile, întrebînd doar :

— Ce cauţi aici, Zubala ?

— Eu... am venit...

— Ştiu, spuse Ormag. Du-te !

Şoapte batjocoritoare plutiră prin marea încăpere cu pereţi de ceaţă, cînd nartele şi narţii de rînd îşi dădură coate, bucurîndu-se de-ncurcătura fătarnicei Zubala.

— Oare nu-nţelegi că Ormag privea tocmai la ceea ce se petrece... acolo, jos ? îi sări într-ajutor strîmbul zeu al şotiilor, Pil, arătîndu-i din ochi pe Una şi Vam, înlănţuiţi de cele două laturi ale porţii.

— Şi eu am lăsat pămîntu-n întuneric ! strigă Zubala, pricepînd, în sfîrşit, pricina nemulţumirii lui Ormag.

Ca o furtună trecu printre Una şi Vam, care se priveau neputincioşi, iar, peste o clipă, lumina ei amăgitoare scăldă cuibul Aratei. Fiicele zănatice ale Zubalei se iviră, furişîndu-se printre trunchiurile de cremene, plutiră printre copaci, iar Lua — care deschisese ochii într-o lume tot atît de neagră ca lumea în care se mişcase de la naştere — Lua scoase un strigăt înăbuşit.

Frunzişul se legăna acum şi, printre frunze, fiicele zănatice ale Zubalei întindeau către ea braţe strălucitoare. Zeiţa nopţii o privea de sus, de pe bolta pe care-şi aşternuse mantaua albastră, iar lîngă ea... Nu, învăţăcelul nu era numai un glas ! O privea cu ochii lui, verzi ca două frunze de gheaţă. Faţa-i era smolită şi pletele negre.

— Ei bine ? întrebă el, nerăbdător.

— Taci, spuse Lua.

Fiecare glas avea acum un chip. Şoapta neadormită a apei era o panglică tremurătoare, foşnetul frunzelor — mii de făpturi zbuciumate. Ameţită, Lua îşi duse palmele la ochi.

Atunci, în înălțimile cețoasei Nartazuba, Ormag șopti ceva la urechea lui Pil.

— Cuvîntul tău e în inima mea, susură și strîmbul nart al șotiilor, grăbind să iasă pe marea poartă de ceață, de care Una și Vam se aflau înlănțuiți.

Și Pil urcă îndată în foișorul de aur al lui Gorc, cocoșul ceresc, ce moțăia, așteptînd să vestească zorii.

— De ce întîrzii, Gorc ? strigă zeul cel strîmb.

Speriat, Gorc apucă trîmbița de argint a zorilor și suflă de trei ori.

În adîncurile Mastazubei, Saian îl auzi și porni fără zăbavă pe drumul lui ceresc.

Atunci lumina zilei scăldă fruntea Luei și, uimită, fata își luă palmele de la ochi. Iar lumea o izbi cu toate culorile, de parcă trîmbițe galbene,roșii, verzi o săgetau cu țipetele lor. Puhoaie de culori îi înecară privirile. Toate nestematele pămîntului chiuiră și focurile lor săltară-n horele florilor, în iureșul gîzelor, în neasemuita năvală a fluturilor, ce-i împroșcau pulbere de aur pe pleoape. Și încă nu izbutise Lua să-și vină-n fire, buimăcită de jocul scînteietor al curcubeielor, că văzduhul tremură, și-n frunte cu Arata, fetele-păsări se-ntoarseră-n cetatea lor de cuiburi.

Fără voie, Lua își ridică privirile. Și Arata scoase un țipăt, căci aripile albe i se despr.nseră din umeri. Ca o lebădă săgetată din zbor se prăbuși din înălțimi regina, iar aripile albe căzură plutind și-i acoperiră trupul, de parcă ar fi vrut să-l ferească măcar acum de ochii ucigași ai muritorilor. Și-n vreme ce, plîngînd și strigînd, fetele-păsări se lăsau peste cuiburile lor, ascunzîndu-se de privirile Luei și ale învățăcelului, două trupuri albe — al Aratei și-al unei alte fete-păsări, privită de învățăcel — rămaseră nemișcate la picioarele copacilor *caru*.

Totul se petrecuse atît de fără veste, încît Lua nu pricepu îndată de ce odihnesc în iarbă trupurile albe. Ochii-i erau încă plini de luminile lumii. Și, doar auzind vaierul fetelor-păsări, simți cum inima-i îngheață de spaimă.

— Arata !

Ca ieșită din minți, se aruncă din cuibul reginei și, dacă învățăcelul n-ar fi prins-o, s-ar fi zdrobit și ea pe pajiștea în care bobițele de rouă scînteiau. Învățăcelul o coborî pe pămînt. Și Lua se repezi și înlătură aripile albe, și plînse peste trupul Aratei, și sărută în neștire chipul drag, pe care niciodată nu-l văzuse.

Atunci pleoapele reginei se zbătură și Arata își deschise ochii.

— Nu ești tu de vină, șopti ea. Ura lui Ormag ne urmărește...

— Eu, eu te-am dat pradă Mastarei ! gemu Lua.

— Taci, nu știi nimic... Ferește-te de ura lui Ormag !

În clipa aceea, nevăzută de Lua, Mastara se apropie. Arata-i văzu sclipind argintul capacelor tăcerii.

— Sărută-mă, Lua, șopti regina. Una, Vam, și-acum eu plătesc prețul urii lui Ormag...

Rece, fără să-i audă vorbele, Mastara-i pecetlui pleoapele cu neagra-i pecete și se depărtă apoi, nevăzută. Iar Lua plînse și se tîngui, în vreme ce fetele-păsări plîngeau în cuiburile lor, plînse și presără pulberea galbenă a uitării peste trupul Aratei și-al tovarășei ei, întinse acum în gropile pe care învățăcelul le săpase.

Iar, cînd pămîntul o acoperi pe regina fetelor-păsări, învățăcelul se apropie și-o apucă pe Lua de mînă.

— Să mergem, o îndemnă.

Dar Lua își trase mîna.

— Rău am făcut că te-am ascultat, spuse ea, arătînd mor-

mîntul proaspăt. Nu te voi mai asculta, deci. Aici am trăit pînă acum, aici voi trăi pînă ce o mînă prietenă va presăra și peste trupul meu pulberea uitării...

Vorbind astfel, Lua apucă o șuviță de păr și și-o așeză peste ochi, începînd a urca trunchiul de cremene al copacului în care-și avea cuibul. Dar învățăcelul nu înțelegea s-o scape din mînă.

— Dacă nu vrei să vii de bunăvoie, ai să vii de nevoie, strigă el și, cît ai clipi, scutură petecul negru tăiat din pielea bivolului jertfit lui Ormag.

Și petecul negru se prefăcu într-un cort de piele neagră, în care Lua se pomeni închisă ca-ntr-un sac, alături de învățăcel.

— Cinste lui Ormag, tună acesta, și cortul prinse a sălta, de parcă firea nărăvașă a bivolului negru l-ar fi îmboldit.

Înspăimîntate la gîndul că ar putea fi și ele văzute de ochi muritori, fetele-păsări nu cutezară a se-mpotrivi. Plînseră doar, și Lua le auzi glasurile chemînd-o, le auzi tot mai înăbușit, pînă ce depărtarea le-nghiți cu desăvîrșire.

— Pe acoperișul palatului din Zinu ! strigă atunci triumfător învățăcelul, iar cortul negru se răsuci în văzduh și vîjîi, străbătînd întinderi neumblate, în vreme ce hohotele lui Ormag răsunau din înălțimile Nartazubei, așa cum mai răsunaseră cîndva și peste capul lui Vam, omul cu inima arsă.

Și zbură cortul din piele de bivol, pe care doar Saian îl întrecea în goană, zbură ca flamura neagră a unei oști aducătoare de moarte, iar cînd Saian pătrunse în palatul din adînc al Mastarei, coborî și el și se lăsă pe acoperișul palatului din Zinu, slăvita cetate împrejmuită cu ziduri groase.

În mijlocul cîntăreților vestiți, regele din Zinu se desfăta, sub privirile viclene ale Zubalei. Ca o mare de spice se legăna și unduia cîntecul ceterașilor, ca vestirea furtunii răsuna șuierul

trîmbiței, întrerupt de gîfîitul tobei. Cortul negru se opri la doi pași de jilțul regelui, care se ghemui și-și astupă fața cu poalele veșmîntului.

Cîntăreții scăpară sculele măiestre.

— Zile fericite regelui ! strigă însă învățăcelul, dînd în lături fîșia de piele ce-astupa intrarea cortului. Izbîndă asupra vrăjmașilor și slavă marelui Ormag !

— Cinste și slavă, răspunse după datină regele, coborînd cu șovăială poala veșmîntului și cutezînd a privi.

Atunci învățăcelul înaintă cu un pas și, trăgînd-o pe Lua de mînă, o zvîrli la picioarele regelui.

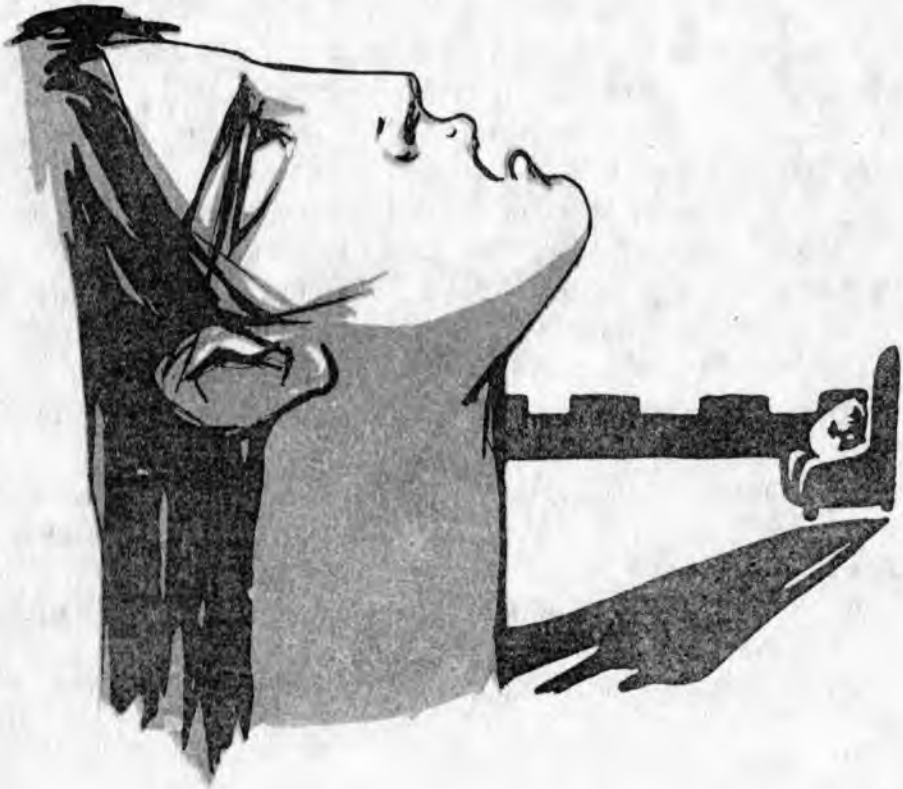

— Cuvîntul tău e în inima mea, rosti învățăcelul plecîndu-se, de atinse acoperișul cu fruntea și măturîndu-l cu pletele. Ai vrut să știi cine cîntă pe seară ca nimeni pe lume, și, iată, robul tău ți-a împlinit dorința : fecioara aceasta cînta în cetatea de cuiburi a fetelor-păsări, și glasul ei e cel ce te-a vrăjit.

Astfel grăi, și nările-i fremătară cînd auzi șoapta uimită a cîntăreților vestiți.

— Dați-i o lăută de aur și-un fluier de-argint, spuse regele, apoi o ridică pe Lua și-o așeză lîngă el, pe-un scăunaș aurit.

Și se miră, văzînd-o înfășurată doar în mantia părului negru, și-un fior îl încercă, dînd cu ochii de fața ei, albă și rece ca fața Mastarei. Bătu din palme. O roabă se ivi.

— Îmbrăcați-o ca pe regină ! porunci regele — și, cît ai clipi, roaba se întoarse cu-o cămașă țesută din fire mai albe ca spuma laptelui și cu o blană de jder.

Și Lua fu îmbrăcată.

— Acum, spuse regele, farmecă-ne auzul, regină a cîntăreților vestiți ! Și se așeză mai bine-n jilț, își potrivi bărbia-n pumn și se pregăti să asculte.

Privirile Luei lunecară încet pe fața lui roșie, apoi trecură

peste feţele înverzite de ciudă ale vestiţilor cîntăreţi, şi se opriră pe chipul învăţăcelului. Atunci îşi dădu capul pe spate şi închise ochii. Iar glasul i se înălţă în seară.

Cînta fără cuvinte, ca apa şi vîntul, dar o durere atît de crîncenă se revărsa în şuvoiul glasului ei, o deznădejde atît de sălbatică-i ţîşnea din piept, şi sunetele pe care le scotea se-nlănţuiau atît de aspru, că regele din Zinu se ghemui din nou în jilţ, şi cîntăreţii rămaseră cu gurile căscate. Iar roaba plîngea în neştire.

Aşa cîntă Lua, pe acoperişul palatului din Zinu, şi cîntecu-i plutea peste slăvita cetate împrejmuită cu ziduri groase, pătrundea în case şi-n inimi, iar casele se cerneau parcă, şi inimile se strîngeau, năpădite de tristeţe. Tot mai îndîrjit se ridica glasul, tot mai puternic îşi striga durerea, şi cîntecul fără cuvinte al Luei cucerea înălţimile, trecea slobod prin vămile văzduhului, urcînd mereu. În van încercă Zubala să-l înăbuse-n mantaua-i bătută cu stele. Strigătul pornit de pe pămînt străbătu prin mantaua ei albastră şi ţîşni nebiruit înainte.

Înciudată, zeiţa nopţii, a fătărniciei şi a vrăjilor, îşi întinse braţul. Degetele-i lungi împunseră ca nişte suliţi văzduhul în dreptul Luei, în vreme ce-şi apropie inelarul de degetul mare.[1]

Dar vraja se frînse de aripile cîntecului. Ameninţător, strigătul Luei urca prin liniştea beznei, iar Zubala-şi înfăşură mantaua-n jurul trupului şi, înspăimîntată, pătrunse prin marea poartă de ceaţă, în adăpostul semeţei Nartazuba.

Atunci cîntecul răsună cu putere în afara pereţilor de ceaţă şi, peste o clipă, glasul Luei se înălţă în larga încăpere, izbind feţele nartelor şi chipurile narţilor nemuritori. Şi, deşi nu

[1] Gestul acesta, reprodus pe trei lespezi de piatră ajunse pînă la noi, pare să fi avut la Vamiţi o semnificaţie legată de un rit al blestemului. Vamiţii, în orice caz, îi atribuiau o putere înfricoşătoare.

auzeau nici un cuvînt, cu toții înțeleseră strigătul îndîrjit, pornit de pe pămînt, cu toții-l tălmăciră, și-n fiecare dintre ei sună ca un ecou :

— Puternicul Ormag e dușmanul Luei !

— Lua ! strigă Una, înlănțuită, iar Vam se zbătu deznădăjduit și fulgere-i țîșniră din priviri.

— Blestemată seminție ! scrîșni Ormag.

Nartele și narții încremeniseră pe jilțurile lor de piclă. Și-ntocmai ca odinioară, cînd Vam pusese mîna pe marea secure de os a puterii, pereții de ceață ai Nartazubei prinseră a se destrăma. Întunericul veșnic, mult mai bătrîn decît narții, începu a se ghici prin rărițurile zidurilor înălțate din fumurile jertfelnicelor.

— Puternicul Ormag e dușmanul lui Vam ! strigă omul cu inima arsă, zbătîndu-se-n strînsoarea lanțurilor de aramă, iar glasul i se împletea cu glasul Luei, și amîndouă înspăimîntau narții, ce-ncepuseră să alerge de colo-colo între pereții șubrezîți ai Nartazubei.

Brațul lui Ormag se înalță, cu marea secure de os a puterii, dar călărețul norilor negri își aminti că osul plesnise, izbindu-se de lespedea ce-acoperise trupul Unei, și se temu să-l repeadă asupra Luei. Strigătele de răzvrătire zguduiau acum întreaga Nartazubă.

— Încă puțin, și profeția lui Vam se va-mplini, susură atunci Pil la urechea stăpînului narților nemuritori, care răcni :

— Sînt Ormag, și numele meu e spaima !

Tunete cumplite se rostogoliră prin văzduh.

— Firește, susură Pil, dar pereții de ceață ai Nartazubei se vor destrăma totuși, iar tu te vei căi...

Privirile lui Ormag rătăceau neliniștite. Gurz, Ramal, Zubala și toți narții de seamă alergau prin marea încăpere, tot atît

de năuciți ca narții de rînd. Una și Vam se zbăteau, prinzînd parcă putere, pe măsură ce zeii se pierdeau.

— Opriți-o ! tună Ormag. Să nu-i mai aud glasul !

Dar glasul Luei nu putea fi oprit. O verigă din lanțul ce-l ținea ferecat pe Vam se rupse, și omul cu inima arsă își simți brațul slobod

— Puternicul Ormag e dușmanul lui Vam ! strigă el triumfător, întinzîndu-și pumnul către stăpînul narților nemuritori.

— Ce-mi dai dacă-i fac să tacă ? întrebă atunci Pil, și Ormag răcni, apucîndu-l de încheietura mîinii :

— Ce vrei ?

— Mai nimic, susură nartul cel strîmb. O lună pe an să țin eu marea secure de os a puterii.

Dar, abia apucase să-și rostească dorința, că Ormag îl zvîrli cît colo, și Pil se pomeni dînd cu fruntea de genunchiul lui Gurz.

— Tu ?... bubui glasul de tunet al călărețului norilor negri. Mastara ! Să vină Mastara !

Birgun, crainicul lui Ormag, ridică fruntea ; zadarnic încercă însă să se miște, picioarele nu-l mai ascultau, iar aripile de liliac îi tremurau atît de tare, încît nu izbuti să le stăpînească. Și cîntecul Luei răsuna ca un chiot de biruință, și pereții de ceață ai Nartazubei se destrămau, văzînd cu ochii.

— Gurz ! Repede o săgeată, porunci Ormag.

Nartul războiului se scutură, ca trezit din buimăceală.

— Ucide ! răcni el, iar strigătul de luptă însufleți pentru o clipă mulțimea descumpănită a narților.

Își întinse brațul să apuce o săgeată din tolba ce-i atîrna pe spate, dar brațul lui Vam fu mai iute. Omul cu inima arsă smulse tolba doldora de săgeți necruțătoare și, cît ai clipi, o zvîrli din înălțimile Nartazubei, tocmai în apele întunecate ale

Mării celei Mari, unde se iscară îndată valuri cumplite. Mînios, Dumvur se arătă la fața apei, dar cîntecul Luei îl făcu degrabă să se cufunde în palatele lui, înălțate din lespezi de apă.

Cu și mai multă putere se zbătea acum Vam, silindu-se să-și rupă lanțurile, iar narții gemură, și vaierul lor grăbi parcă destrămarea pereților cetoasei Nartazuba. Întunericul veșnic se furișă în marea încăpere.

— O lună pe an... mai nimic, susură Pil. Iar Nartazuba va rămîne !

Ca la un semn, nartele și narții nemuritori se aruncară la picioarele lui Ormag, și strigătele lor jalnice se-nălțară, în vreme ce brațele întinse rugau :

— Îndură-te, leu cu gheare de criță ! Dă-i marea secure de os pentru o lună, și Nartazuba va rămîne veșnic !

Iar, prăbușit pe jilțul lui de pîclă, cu mantia de ger strînsă în jurul trupului, Ormag îi privea cu ochi sălbatici. Încercă să apuce rezemătoarea jilțului, pentru a se ridica în picioare, dar se întunecă la față și rămase prăbușit în jilț : asemenea pereților de ceață, rezemătoarea prindea să se destrame.

— Fie, șopti Ormag. O lună pe an nartul cel strîmb al șotilor, Pil, va ține marea secure de os a puterii...

— Cuvîntul tău e în inima mea, susură Pil.

Apoi, frecîndu-și mîinile micuțe, se repezi din înălțimile Nartazubei, pe acoperișul palatului din Zinu, lîngă jilțul regelui. Și, în vreme ce Lua cînta, glasul i se auzi batjocoritor :

— Privește, cîntăreață cu plete negre !

Uimită, Lua deschise ochii, și cîntecul i se frînse pe buze, ca retezat. Văzu înainte-i o făptură omenească, un schilod care-i întindea o piatră neagră[1]. Fără să știe ce face, apucă piatra și,

[1] E vorba despre piatra vrăjită pe care Zubala o scăpase în mare și pe care Pil o primise de la Dumvur (vezi „Omul cu inima arsă").

în clipa în care o simți în mînă, schilodul din fața ei pieri. Dar Lua nu mai avu vreme să se mire, căci — în palma ei — piatra zvîcni ca o vietate și plesni. Iar din piatra cea neagră sărîră picături de apă neagră, care stropiră fața albă a Luei. Și chipul fetei fu slutit de pete negre.

Încrucișîndu-și brațele pe piept, Lua rămase dreaptă, și nimeni nu cuteză multă vreme să spargă liniștea, pe acoperișul palatului din Zinu, slăvita cetate împrejmuită cu ziduri groase. Într-un tîrziu, regele se foi în jilț, drept care maimarele cîntăreților își drese glasul.

— Firește, începu el, trăgînd cu coada ochiului către rege, sînt cîntece felurite pe lume...

Dar regele n-avea chef de vorbă. Cîntăreața era acum slută, și-apoi și cîntecul ei prea fusese înfricoșător. Înciudat, bătu din palme. Doi robi îl sprijiniră subsuori, petrecîndu-l către iatac, și-ndată cîntăreții se făcură și ei nevăzuți ; iar în ceata cîntăreților, mîndru de lăuta de aur și de fluierul de argint pe care le dobîndise, învățăcelul nici n-o învrednici pe Lua cu-o privire.

Și Lua rămase singură, pe acoperișul palatului, scăldat în beznă. Atunci Zubala se ivi pe boltă. Fiicele ei zănatice țesură un păinjeniș de năluci și se prinseră-ntr-o horă deșucheată, căci aprigă era bucuria în marea încăpere a Nartazubei, unde pereții de ceață se întregiseră și Vam se afla din nou înlănțuit. Iar nartele și narții se-nghesuiau care mai de care în jurul lui Pil, sub vînăta privire posomorîtă a lui Ormag.

— Sfîrșește odată cu Vam și cu toți ai lui, îi șoptise Zubala. Jocul e prea primejdios, stăpîne...

— V-ați pierdut cu firea ca niște nevolnici, scrîșnise Ormag. Tu nu cunoști bucuria jocului, și nu pricepi ce simt acum, văzîndu-l pe Vam din nou cu grumazul plecat...

— Dar timp de o lună pe an, Pil...

— Tăcere ! Au nu mai sînt Ormag, și numele meu a încetat a mai fi numele spaimei ?

Atît de sălbatic bubuiră tunetele din glasul stăpînului nar-ților nemuritori, încît Zubala-și vîrî capul între umeri și se duse de-și luă în primire locul sorocit pe boltă. Îndată, curioasă, privi către palatul din Zinu, pe acoperișul căruia n-o mai văzu decît pe Lua, stînd în picioare, dreaptă și cu mîinile încrucișate pe piept.

Iar hora zănaticelor fiice ale Zubalei se-nvîrtea tot mai repede-n jurul Luei, horă tăcută, sclipind lînced. Inelul argintiu al umbrelor pieri apoi fără veste, și Arata se ivi pe acoperișul palatului din Zinu.

Pășea neauzit și-ntindea spre Lua, cu mustrare, un braț neapărat de pavăza aripei albe.

— Te-am iubit, spuse Arata, oprindu-se la doi pași de fata încremenită, ți-am purtat de grijă, și tu m-ai dat pe mîna Mastarei...

— Nu eu, Ormag...

— Minți, spuse Arata. Nu vezi că minciuna ți-a sluțit și fața ? Închină-te marelui Ormag !

În clipa aceea inelul argintiu al umbrelor se-nchise din nou în jurul Luei, și fiecare umbră avea fața Aratei, care poruncea :

— Închină-te marelui Ormag ! Închină-te marelui Ormag !

Repede, tot mai repede se-nvîrtea inelul argintiu, alcătuit din nenumăratele trupuri ale Aratei, și glasurile creșteau de la șoaptă pînă la strigăt, poruncind fără-ncetare, mereu și mereu :

— Închină-te marelui Ormag ! Închină-te marelui Ormag !

— Destul ! strigă Lua, acoperindu-și ochii cu brațul și prăbușindu-se în mijlocul horei sălbatice. Destul !

Zguduită de hohote de plîns, fata simți deodată o mînă prietenă mîngîindu-i pletele. Își ridică fruntea și, la lumina Zubalei,

văzu fața roabei care-i adusese straiele regești și care plînsese în toată vremea cît cîntase acolo, pe acoperișul palatului din Zinu.

— Vino, spunea roaba. S-a făcut tîrziu...

Lua aruncă o privire în jur — umbrele ce-o chinuiseră nu se mai vedeau. Atunci, sfîrșită, se ridică și se lăsă călăuzită. Iar roaba o duse în încăperea roabelor regești, unde Lua adormi. Lacrimile însă urmară să-i lunece pe obraji încă multă vreme după ce Cadumal, feciorul Mastarei și al lui Saian, îi suflase peste pleoape aburii fermecați ai somnului...

Iar roabele regelui din Zinu se trezeau îndată ce trîmbița de argint a lui Gorc vestea începutul unei noi zile. Odată cu ele se deșteptă și Lua. La început nu-și aminti nici una dintre cumplitele întîmplări prin care trecuse, și se miră că nu recunoaște cuibul alb al Aratei. Nici roabele, ce zoreau în jurul ei, nu semănau cu albele fete-păsări.

— Și-acum, ce-ai de gînd ?

Cunoscu fața roabei care-mpărțise cu ea sărăcăciosul culcuș, și amintirea a tot ce se petrecuse îi săgetă inima. Se privi în oglinda de aramă, spînzurată pe perete, și-și văzu chipul slutit, mîncat de apa neagră ce țîșnise din piatra pe care un schilod i-o întinsese.

— Mulțumesc pentru toate... Rămîi cu bine.

Roaba nu cuteză s-o oprească. Încet, cu pași grei, Lua ieși din încăperea roabelor regești, străbătu curtea palatului și trecu pe poartă. Straja voi să-i aţină calea, dar Lua privi în ochi oșteanul, care se înspăimîntă de chipul ei și-o lăsă să treacă. Așa, cu pași grei, merse Lua pe uliţele din Zinu, slăvita cetate și, fără a privi în lături spre casele cu stîlpi ciopliți și zugrăviți în culori tari, ajunse la zidul cetății, trecu pe poartă și se pomeni la marginea mării. Departe, în larg, se afla ostrovul pe care se înălța *Clopotul lui Ormag*, dar Lua nu-și întoarse privirile către Marea cea Mare.

Întrecerea cu Ramal

Foșnetul frunzelor spune o poveste, mereu aceeași... De la el au învățat-o oamenii. Și-o spun în ciuda lui Ramal, care-ar da palate de marmură, să n-o mai audă, podoabe de-aramă, să-i piară amintirea, și cupe de aur, s-o poată el singur uita. Dar oamenii nu uită, Ramal, și toți spun povestea. Auzi-o !

Cît au dus-o picioarele, Lua a mers neabătută, întrebînd din om în om de drumul către apa neadormită a Satei, lîngă care se-nalță trunchiurile de cremene ale copacilor *caru* ; dar nimeni n-a știut să-i arate calea. Marea lui Dumvur foșnea batjocoritoare. Cuțitele scoicilor crestau tălpile Luei și nisipul fierbinte i se furișa în rănile sîngerînde. Cînd s-a prăbușit, sfîrșită de puteri, în fața unei colibe acoperită cu stuf, ajunsese în satul pescarilor, Gargand.

Și din colibă ieșea tocmai Braa, vrăjitoarea. Dînd cu ochii de Lua, Braa își roti brațele pentru a alunga duhurile rele, dar, văzînd că făptura lungită înainte-i nu piere, se apropie și-o cercetă pe îndelete. Se miră de veșmintele regești și de tălpile rănite ale fetei, se miră de semnele negre ce-i sluțeau chipul, dar Braa era bătrînă, văzuse destule și știa că sub cerul lui Ormag încap mult mai multe decît în amintirea celui mai bătrîn dintre bătrîni. Mozolindu-și buzele uscate, o ridică deci pe Lua, o duse în colibă și-i dădu să bea puțină apă în care fiersese trei fire de buruiană *stica*, smulse din trei locuri, în trei seri din

cele trei luni ale anului, cînd Saian doarme mai mult[1]. Apoi îi spălă tălpile și le unse cu untură de pește. Apoi, îngîndurată, se așeză pe rogojină, așteptînd ca Lua să deschidă ochii.

— Zile fericite ! spuse bătrîna, în clipa cînd pleoapele fetei tresăriră.

Dar nu se miră, văzînd că lacrimile prind a-i curge pe obraji, și o lăsă să plîngă, mulțumindu-se s-o privească în tăcere. Într-un tîrziu, Lua își șterse ochii și se uită în jur. Coliba vrăjitoarei era plină de lucruri ciudate, cioturi de lemne, ierburi, labe de vulpe, gheare de vultur și aripi de liliac, dar într-un colț, pe-o buturugă scundă, se afla un chip cioplit în piatră. Lua o recunoscu pe narta nopții, a fățărniciei și a vrăjilor și, întorcîndu-și privirile către bătrîna nemișcată, clătină din cap cu amărăciune.

— Prietenă a puternicei Zubala, grăbește și afumă-ți coliba[2], iar înainte gonește-o pe cea ce fără voie ți-a trecut pragul ! rosti ea.

Dar Braa oftă și, în tăcere, se ridică, luă o bucată de pînză neagră, se plecă înaintea chipului de piatră al Zubalei și-i acoperi fața.

— Sînt bătrînă, spuse apoi vrăjitoarea. În ceșoasele lor palate, narții nemuritori știu una, în colibele lor de pămînt, muritorii, alta... Vorbește !

Și Lua vorbi atunci, strecurînd în urechile bătrînei Braa povestea fetelor-păsări și-a morții Aratei, viclenia învățăcelului și-a schilodului care-i sluțise fața.

— Ura lui Ormag mă urmărește, încheie Lua, iar Braa se

---

[1] Buruiana *stica* n-a putut fi identificată. Cele trei luni în care a fost culeasă sînt lunile de iarnă (decembrie, ianuarie, februarie).

[2] Pentru a o purifica.

ridică atunci din nou și luă o strachină de pămînt, pe care o așeză pe genunchii fetei.

Turnă în strachină o apă vînătă ca mantia lui Ormag și atinse pleoapele Luei cu două gheare de vultur, poruncindu-i să nu deschidă ochii. Fata nu mai văzu nimic, dar simți cum degetele uscate ale bătrînei îi apleacă încet capul peste strachina ținută pe genunchi. Și deodată, prin bezna pleoapelor, văzu. Toată viața lui Vam și a Unei i se perindă pe dinaintea ochilor închiși, în hotarele cîtorva clipe.

Cînd își ridică fața, Braa clătină din cap. Chipul Luei strălucea ca atins de aripa unei puteri nemăsurate.

— Ai văzut ? întrebă vrăjitoarea.

— Am văzut.

— Și-ai înțeles ?

— Am înțeles, spuse Lua.

Iar, spre mirarea bătrînei, se ridică în picioare și-și dădu capul pe spate. Apoi, nemișcată, începu să cînte. Dar cîntecul nu-i mai era trist, ca cel pe care-l cîntase pe acoperișul palatului din Zinu, slăvita cetate împrejmuită cu ziduri groase, și-n mlădierile glasului ei nu mai răzbăteau doar îndemnuri la răscoală. Fără cuvinte, asemenea apei și vîntului, Lua cînta acum măreția omului, mîndria celui ce se știe mai puternic decît narții nemuritori. Bătrînei i se păru că toată tăria pămîntului, a pietrei, a gliei și a aramei, toată limpezimea ochiurilor de apă, a șuvoaielor și valurilor sclipitoare, toată seva ierburilor și copacilor, toată viața gîzelor, a dobitoacelor și oamenilor de pe întreg pămîntul se adunase în făptura subțirică din fața ei și țîșnea acum în cîntecul Luei. Nu mai era doar un îndemn la răscoală, era Răscoala însăși, marea înfruntare.

Adunați în fața colibei bătrînei Braa, pescarii din Gargand ascultau cîntecul Luei, și femeile lor nu-i recunoșteau. Căci toți

păreau acum regi și oameni de seamă. Năvoadele din spinare le luceau ca niște-mpletituri de aur, harpoanele păreau lănci de-argint în mîinile lor, iar bietele legături ce le-acopereau șoldurile aduceau a cingători de-aramă. Și li se păru că, dacă oamenii și-ar ridica brațele, ar atinge întunecata Nartazubă, și pereții de ceață s-ar destrăma de la sine, și lumea ar răsufla în cînt.

Sus, pe cer, Saian se oprise din drumul lui și asculta. Și îngroziți ascultau între pereții de ceață ai Nartazubei și narții nemuritori, în vreme ce Ormag se încrunta, strîngînd în pumn marea secure de os a puterii.

— Nu mai aștepta, stăpîne, susură Pil.

Atunci Ormag îi făcu semn lui Ramal, iar nartul cîntului și jocului se apropie neliniștit. Stăpînul zeilor îi șopti ceva.

— Cuvîntul tău e în inima mea, se închină Ramal și, fără a pregeta, se azvîrli, din înălțimile Nartazubei, tocmai în spinarea lui Saian.

— Porunca marelui Ormag! strigă Ramal. Du-mă pe pămînt, în satul pescarilor, Gargand, acolo de unde pornește cîntecul ce zgîrie urechile narților.

Răcnetul mînios al lui Saian făcu să tremure văzduhul. Dar pe drumul nevăzut al albăstrimii fără capăt, leul de aur începu să coboare, purtîndu-l pe Ramal, care stătea în picioare pe spinarea lui. Și-acolo, pe pămînt, în satul pescarilor, Gargand, oamenii rămaseră neclintiți, dar închiseră ochii, neputînd îndura strălucirea fără seamăn. Doar Lua cînta înainte, privind drept către pata orbitoare ce se apropia. Și, iată, scăldat în baia de lumină, Ramal — în picioare pe trupul de aur al lui Saian — se opri înaintea Luei.

— Zile fericite lui Ramal, strigă Braa, iar nartul răspunse liniștit :

— Slavă marelui Ormag.

Lua se opri din cîntat și privi drept în ochii zeului. În clipa aceea năvoadele din spinarea pescarilor încetară a mai străluci, harpoanele fură din nou harpoane, și legăturile ce-acopereau șoldurile oamenilor se vădiră a fi niște zdrențe. În clipa aceea femeile își recunoscură bărbații. Și, ca la un semn, cu toții se trîntiră la pămînt și-și plecară frunțile înaintea marelui zeu, care nu-i învrednici nici cu o privire, ci se întoarse către Lua.

— De mult, spuse Ramal, de mult n-am ascultat un cîntec ca al tău. Am părăsit cetoasa Nartazuba numai pentru a te vedea și a mă întrece cu tine, cîntăreață, căci singură printre muritori ești vrednică să cînți alături de mine.

— Ascult, spuse Lua.

— Ne vom întrece dar, iar învingătorul îl va robi pe învins.

după datină. Să nu mai pierdem vremea, cîntăreață ! Vină degrabă la Zinu, slăvita cetate, unde se află cîntăreți vestiți. Ei vor hotărî, și noi ne vom supune.

— De ce la Zinu ? întrebă Lua. Pescarii aceștia din Gargand m-au auzit cîntînd. Cîntă și tu, nart al cîntului, și hotărîrii lor ne vom supune.

De la înălțimea leului de aur, Ramal aruncă o privire asupra spinărilor plecate ale pescarilor și ale femeilor lor. Zîmbi îngăduitor și spuse :

— Fie. Ascultați, deci, oameni din Gargand !

Și, fără a pune piciorul pe pămînt, Ramal prinse a cînta numele lui Ormag, care e spaima. Aspru și poruncitor răsuna glasul nartului. Apele-și opriră curgerea, copacii încetară a mai foșni, iar oamenii-și ținură răsuflările, simțind cum sîngele li se răcește-n vine. Cu frunțile-n pămînt, bărbații și femeile se regăseau mărunți, nevolnici și goi. Puțini erau cei în care mai pîlpîia nedeslușit o strălucire tot mai stinsă, căci o mînă uriașă, grea cît cerul negru, acum, din pricină că Saian coborîse pe pămînt, le apăsa grumajii.

Dar cînd apăsarea li se păru de neîndurat, fără veste, Ramal se opri din cîntat.

Înfiorați, necutezînd să privească spre zeul scăldat în lumina orbitoare a lui Saian, pescarii tăceau.

— Hotărîți, oameni din Gargand ! strigă Ramal.

Atunci, în tăcerea stăpînită de numele lui Ormag, se auzi glasul răgușit al vrăjitoarei Braa :

— Sînt bătrînă, grăi ea. În cețoasele lor palate narții știu una, în colibele lor de pămînt, muritorii, alta...

Un oftat de ușurare scăpă din piepturile femeilor și bărbaților din așezarea pescarilor, Gargand, dar Ramal pufni disprețuitor :

— Robi ai peștișorilor cît degetul ! Scoica urechilor voastre-i

mai surdă ca scoicile lui Dumvur... Să nu mai pierdem vremea, cîntăreață, se întoarse apoi nartul către Lua. Așa cum am spus, vom merge la Zinu, slăvita cetate, unde se află cîntăreți vestiți. Ei singuri știu să hotărască-ntr-adevăr.

— Sîntem în mîna narților, ca lutul în mîna olarului, șopti Braa, dar Lua zîmbi și spuse liniștită :

— Strîmbă e legea narților, Ramal. Pînă și vorbele lor, totuși, sînt scrise pe tăbliței Tarunei.

Atunci, chemată de cuvintele Luei[1], puternica nartă a dreptății se arătă în satul pescarilor, Gargand. Patru ochi avea Taruna, doi în față și doi la spate, pentru a vedea tot ce se petrece, și patru urechi, pentru a auzi tot ce se cuvine auzit în cer și pe pămînt. Bătrînă ca 'Braa, dar nemuritoare, narta ținea în mînă o tăbliță.

— Iată-mă, spuse Taruna.

— Slavă marelui Ormag, o-ntîmpină Ramal, iar Taruna răspunse posacă :

— Cinste și slavă. Tu m-ai chemat ?

— Eu te-am chemat, purtătoare a tăbliței ce nu minte, spuse atunci Lua. Adevărește că nartul acesta e robul meu, căci singur a hotărît că învingătorul dintre noi îl va robi pe-nvins.

Și, în tăcerea înspăimîntată a celor din Gargand, Taruna își plecă ochii pe tăblița de care niciodată nu se desparte.

— Citește, slăvită nartă, o rugă Braa, în vreme ce o nădejde uitată pîlpîia în fundul ochilor ei.

— Citesc, spuse Taruna, dar Ramal începu să rîdă :

---

[1] Ca mai toate popoarele primitive, Vamiții credeau că rostirea numelui dă celui ce-l rostește o anumită putere asupra purtătorului numelui respectiv. În cazul de față, pronunțîndu-i numele, Lua o silește pe Taruna să apară sau, cu alte cuvinte, o cheamă. Urmele acestei concepții se găsesc și în folclorul nostru, unde nu se spune pe nume anumitor boli pentru a nu le „aduce", pentru a nu le „chema".

— Ei bine ?

— Învoiala dintre Ramal, puternicul nart, și Lua, cîntăreața, nu se află scrisă pe tăbliţa mea, spuse cu glas aspru Taruna. Cum ar putea un muritor de rînd să robească un nemuritor ?... Legea lui Ormag nu îngăduie asemenea nelegiuire, și învoielile mergînd împotriva legii lui sînt fum în vînt.

Grăind astfel, Taruna pieri din satul pescarilor, Gargand.

— Sîntem în mîna narţilor, ca lutul în mîna olarului, oftă din nou bătrîna Braa, iar pînă și ultima pîlpîire de nădejde i se stinse în priviri.

Saian, leul de aur, tăcuse în tot acest răstimp. Acum însă gemu înăbușit și-și culcă, între labele groase, capul. Cu braţele încrucișate pe piept, Lua priyea ţintă la Ramal.

— Să schimbăm învoiala, spuse repede nartul. Vom cînta încă o dată la Zinu, slăvita cetate, iar învinsul se va lega să nu mai cînte, vestind astfel biruinţa celuilalt.

— O asemenea învoială are putere ? întrebă Lua.

— Pe marea secure de os a puterii, jur, spuse Ramal.

Atunci Lua încuviinţă și, luînqu-și rămas bun de la Braa, se așează pe umerii lui Saian. Iar leul de aur porni pe nevăzuta-i cale, și-n scurtă vreme ajunse la Zinu, unde pătrunse, pe fereastra deschisă, în marea încăpere de sfat a palatului regesc.

Regele din Zinu ședea pe scaunu-i de piatră, străjuit de doi lei de piatră, cu boturile căscate, iar de-a lungul pereţilor zugrăviţi se-nșirau scaunele de lemn pe care ședeau fruntașii. Cu toţii căzură-n genunchi și-și izbiră frunţile de dușumele, cînd lumina cerului pătrunse în încăpere.

— Adună-ţi, rege din Zinu, cîntăreţii vestiţi, vorbi Ramal, căci aici, în palatul tău, vor trebui să hotărască între mine și această cîntăreaţă.

— Hotărîrea e dată, strigă regele. Sau poate fi sub cerul lui

Ormag cineva care se mai îndoiește ?

— Tăcere, spuse Ramal. Să vină cîntăreții.

Și sosiră îndată cîntăreții vestiți, iar printre ei sosi și învățăcelul, purtînd într-o mînă lăuta de aur și-n cealaltă fluierul de argint, pe care le primise de la rege. Sărutară pămîntul între brațele nartului[1] sub privirile căruia trăiau și, auzindu-i porunca, maimarele cîntăreților spuse :

— Am ascultat cu toții cîntecul cîntăreței cu chip slut, și nu socotim că-i nevoie să-l ascultăm din nou. Binevoiește dar, slăvite nart, să ne desfeți, pentru ca să ne putem învăța urmașii să cînte și pentru ca să ne-nvrednicim să însemnăm ziua aceasta cu semnul bucuriei, în veac.

Și Ramal cîntă numele lui Ormag, care e spaima, și glasul îi răsună aspru și poruncitor. Trîntiți cu fețele pe dușumele îl ascultau regele din Zinu, fruntașii sfatului și cîntăreții vestiți, iar cu toții simțeau amara bucurie de a se regăsi mărunți, nevolnici și goi. Lipsiți de gînduri, se strîngeau în ei, așteptînd parcă o lovitură, și așteptarea li se părea nespus de dulce. Dar apăsarea sub care se aflau încetă fără veste : Ramal se oprise din cîntat.

— Slavă marelui Ormag ! strigă regele, nemaiputîndu-și înfrîna avîntul, iar încăperea vui de glasurile celor ce răcneau :

— Cinste și slavă !

— Ce spune maimarele cîntăreților vestiți ? întrebă însă Ramal.

— Nu mai am grai, mărturisi maimarele. Îngăduie-mi, nart al cîntecului nepieritor, să-ți sărut picioarele...

Și, unind vorba cu fapta, cîntărețul se tîrî pe pîntece pînă la

---

[1] Formulă obișnuită în legendele Vamiților. E vorba de pămîntul aflat sub brațele, presupuse întinse, ale zeului — adică la picioarele lui.

Ramal și-i sărută picioarele. Tăcută, cu brațele încrucișate pe piept, Lua privea.

— Amintește-ți de învoiala noastră, îi spuse Ramal. De azi înainte nu vei mai cînta niciodată.

Dar Lua îl privi în ochi.

— Să biruiești așa, nu-nseamnă să te simți învins ? întrebă ea. Iar privighetoarea încetează a cînta pentru că măgarului i se pare că are glasul mai dulce ?

Fața lui Ramal se înverzi și, pentru o clipă, o tăcere înspăimîntată se lăsă în încăperea de sfat. Fruntașii priveau dușumelele, cîntăreții rămaseseră cu gurile căscate.

— Am... am să te... bîiguia regele, amenințînd fata cu toiagul lui.

Atunci se auzi limpede glasul învățăcelului :

— Dacă nu vrea să se supună, cîntăreața poate fi silită, nu credeți ?

Un singur strigăt țîșni din piepturile tuturor celor din încăperea de sfat, apoi glasurile li se-ncîlciră și vorbele se-amestecară ca urmele multor săgeți înfipte-n una și aceeași țintă.

— Strop de noroi, scrîșni Ramal, ai să-ți muști degetele și-ai să blestemi clipa cînd ai venit pe lume !

Ca la un semn, cîntăreții vestiți se năpustiră. Mîinile lor o înșfăcară pe Lua, și-n vreme ce toți o țineau, învățăcelul îi înfipse palma-n grumaz și-o sili să-ngenuncheze și să-și plece capul înaintea lui Ramal. Regele bătu atunci din palme. Și se ivi în încăperea de sfat călăul.

— Smulge limba acestui șarpe și dăruiește-i cumințenia pietrei, porunci regele, iar acolo chiar, în încăperea de sfat a palatului din Zinu, călăul împlini porunca.

— Acum nu va mai putea cînta, spuse maimarele cîntăreților, plecîndu-se înaintea lui Ramal.

— Dar brațele i-au rămas, răspunse nartul.

— Să i le tăiem ! se repezi atunci regele din Zinu, și călăul înaintă cu un pas.

— De ce ? întrebă însă Ramal. Legea lui Ormag e dreaptă. Învățăcelul acesta de ceteraș s-a vădit credincios. Dăruiți-i lui brațele vinovatei, pedepsind și răsplătind după lege !

Cu toții încuviințară atunci hotărîrea nartului nemuritor, iar învățăcelul îi sărută picioarele, punîndu-și apoi capul sub talpa lui Ramal, în semn de supunere și recunoștință. Fără să mai aștepte porunci, călăul scoase cuțitul și crestă pe fruntea Luei semnul sîngeriu al robiei.

— Acesta e cîinele meu, rosti învățăcelul, punîndu-și palma pe creștetul Luei, iar toți cei din încăpere răspunseră după datină :

— Acesta e cîinele tău, am văzut.[1]

Numai Saian gemu din nou, clătinîndu-și capul de aur, iar coama-i împrăștie săgeți de lumină. Îndată însă nartul cîntului și jocului i se urcă din nou în spinare și leul ceresc sări pe fereastră, ducîndu-și pe nevăzute drumuri povara, pînă la marea poartă de ceață a Nartazubei. Aci se despărți de Ramal și porni iar pe zilnica-i cale, în vreme ce nartul pătrunse în Nartazuba, dînd seamă lui Ormag de felul cum îi împlinise dorința. Și se bucură călărețul norilor negri, și rîsetele se-ncrucișară între pereții de ceață, falnici și groși ca nicicînd.

Iar în marea încăpere de sfat a palatului din Zinu, slăvita cetate, învățăcelul se plecă înaintea regelui și, împingînd-o pe Lua, ieși apoi cu ea din palat. Și din nou străbătu Lua ulițele cetății, pînă ajunseră la locuința învățăcelului, mică și neîngrijită.

Și se așeză învățăcelul și zîmbi :

— Credeam că n-am să pot cînta vreodată ca tine... Voi cînta însă mai bine, roabă, pentru că tu nu vei mai cînta defel ! Apucă-te și mătură prin casă.

[1] Ceremonialul acesta al înrobirii e atestat și de tăbliță de piatră purtînd numărul de inventar 562/1960, aflată în depozitul muzeului din Constanța.

Dar, nemișcată, Lua îl privea.

— N-auzi ? întrebă învățăcelul. Și deodată i se păru că privirile Luei, grele, se zbat pe fața ai albă. Ce... ce faci ? mai apucă să strige și-și duse mîinile la obrajii încinși fără veste, de parcă privirile fetei i-ar fi pălmuit.

Dar, nemișcată, Lua îl privea.

Atunci inima învățăcelului se aprinse de-o cumplită mînie. Brațul lui se întinse și degetele-i apucară fluierul de argint, dăruit de regele din Zinu. Strigînd, învățăcelul se ridică și se năpusti, izbind cu fluierul de-argint. Dreaptă și nemișcată stătea Lua, privindu-l în ochi, în vreme ce loviturile plouau asupră-i, lăsînd urme de foc pe pielea albă, fără a se feri, ca si cum n-ar fi simțit nimic. Peșterile Mastazubei își revărsaseră bezna în inima ei, chinuri mai sălbatice decît cele mai negre chinuri scornite cîndva de mintea fătarnicei Zubala o măcinaseră. Ce puteau însemna loviturile învățăcelului, față de loviturile narților nemuritori, ura lui pe lîngă ura lui Ormag ? Dreaptă și nemișcată îl privea Lua, iar trecutul și viitorul ridicau înainte-i priveliști sfîșietoare.

Într-un tîrziu, istovit, învățăcelul se prăbuși la picioarele ei. Îndoit, turtit, fluierul de argint îi scăpă din mînă. Atunci, fără a-i zvîrli o privire, Lua păși peste trupul întins pe rogojină, deschise poarta și ieși în uliță.

Oamenii forfoteau, mînați de gîndurile și nevoile lor, carele scîrțîiau, legănîndu-se pe roțile de lemn. Cîinii lătrau după roaba cu straie regești, zdrențuite. Și Lua mergea încet.

Prin mijlocul cetății, pe-acolo unde curge apa Ritar, sînt ascunzișuri multe. Sălciile își despletesc pletele, arinii foșnesc, iar tufele ascund bolovanii cu păduri moi de mușchi, bolovanii îngropați în iarba înaltă. Nimeni nu se sinchisește de roaba cu fața slută. Ca o umbră alunecă, iar pletele verzi ale sălciilor o

ascund, așa cum crengile copacilor *caru* o ascundeau în cuibul Aratei. E mult de-atunci ? Cîteva zile. Dar alta e Lua...

Pitită în ascunzișul luncii își privește într-un ochi de apă chipul sluțit de pete negre, de semnul robiei, și se gîndește la Una și Vam, cărora le știe acum povestea.

„Puternicul Ormag e dușmanul neamului lui Vam", gîndește Lua, nemaiputînd rosti cu glas tare cuvintele. Și degetele i se strîng pumn, degetele înfipte în pămîntul moale. Un boț de pămînt i-a rămas în palmă, și Lua-l frămîntă fără să știe. „Dușmanul lui Vam, dușmanul lui Vam", gîndește fata, privindu-și în ochiul de apă chipul sluțit. Și deodată sare-n picioare. „Vam e dușmanul lui Ormag ! Sînt dușmana puternicului Ormag".

O liniște deplină se lăsă peste lunca apei Ritar, ca și cum undele, înfricoșate, s-ar fi oprit locului, ca și cum vîntul și-ar fi ținut răsuflarea. Și-n clipa aceea, cînd, buimăcit, uriașul Panca scăpă din ochi talgerul cerului și acul cumpeni lumii se plecă înspre pămînt[1], cînd colțul acela de luncă ieșise de sub legea lui Ormag, Lua își descleștă degetele și văzu lutul pe care-l frămîntase în palmă. Boțul negru părea un omuleț. Și inima Luei se muie atunci, și-o lacrimă-i căzu peste bucățica neagră, mare cît unghia, ce-nchipuia fața omulețului. Și boțul de pămînt tresări, mișcînd din ceea ce păreau a fi picioare, scînei ca un prunc și începu să țipe.

---

[1] Credințele Vamiților presupuneau că uriașul Panca ține în mîini cumpăna lumii, cu cele două talgere de piatră pe care se aflau cerul și pămîntul. Panca trebuia să aibă grijă ca talgerul cerului (ocupat de zei) să atîrne mai greu decît cel al pămîntului (populat de oameni), ceea ce nu s-ar fi întîmplat în chip firesc, pămîntul fiind de fapt mai greu. Imaginea simboliza credința că, în raporturile cu oamenii, zeii sînt întotdeauna favorizați. În cazul de față, tulburat de ceea ce se petrece pe pămînt, Panca pierde din ochi talgerul cerului și, pentru o clipă, pămîntul atîrnă mai greu în cumpănă. Legenda uriașului Panca va fi povestită mai încolo.

Necrezîndu-și ochilor, Lua duse pruncul cel negru la sîn. Și iată, sînu-i era greu de lapte, iar pruncul începu să sugă. Cu fiece înghițitură creștea și, pînă să se poată Lua dezmetici, ținea în brațe un băiețel dolofan, negru ca pămîntul din care fusese plămădit. Cu pruncul în poală se așeză pe-un bolovan.

Dar, deșteptat din buimăceală de un tunet, în care recunoscu glasul lui Ormag, uriașul Panca smuci cumpăna lumii și talgerul puterii narților atîrnă din nou mai greu decît talgerul pămîntului. Undele înfricoșatului Ritar porniră grabnic la vale și Hudu, vîntul, suflă în neștire, încovoind sălciile și biciuind-o pe Lua cu pletele lor răvășite.

Atunci, în amurgul mohorît lăsat peste luncă, o arătare pocită se ivi printre trunchiurile arinilor. Nemăsurat de slab, cu nasul ascuțit ca un vîrf de suliță, cu ochi bulbucați și lipsiți de gene, învești mîntat în aburi verzui, Suvava, duhul frigurilor, se apropie de Lua. Brațele uscate-i erau întinse și-n mîini ținea încordat arcul în care potrivise una dintre neiertătoarele-i săgeți. Fără o vorbă, ochi pruncul cu pielea neagră, dar, înainte de a-i lăsa răgazul să-și sloboadă săgeata, Lua se plecă, ocrotind cu trupul ei trupșorul copilului. Fluierînd, săgeata cu vîrf otrăvit i se înfipse în umăr, topindu-se îndată, așa cum se topesc toate viclenele săgeți ale lui Suvava, pentru ca nici o putere să nu-i poată sta împotrivă, lecuind acolo unde el rănește. Și, tot potrivit obiceiului său, Suvava se făcu nevăzut, de cum își zvîrli săgeata, căci nu poartă cu el niciodată mai mult de una singură.

„Micuțule, micuțule, gîndi Lua, privind pruncul acum adormit, ce te vei face pe lumea supusă lui Ormag ?"

Și inima i se frînse de jale la gîndul că toți narții aveau să-i stea împotrivă, în vreme ce, neputincioasă, se va zbate în bezna unei peșteri a întunecatei, pe veci, Mastazuba.

„Tarbit, pui de negru, mai gîndi Lua, cine-ți va șterge lacrimile și cine-ți va astîmpăra foamea ?"

Și lacrimile o podidiră, știind că nimeni nu-și va întinde brațul în apărarea pruncului cu piele neagră.

Așa se chinuia Lua în lunca fricosului Ritar, în vreme ce sus, la adăpostul pereților de ceață ai Nartazubei, Ormag o privea și-și simțea inima bucuroasă, ca ogorul însămînțat și stropit de ploaie.

— Birgun, desfă-ți aripile de liliac și zboară grabnic pînă la Zubala, porunci stăpînul narților nemuritori. Spune-i să lumineze mai bine pămîntul, așa ca Vam să nu piardă nimic din tot ce se petrece acolo, în lunca din mijlocul slăvitei mele cetăți, Zinu.

— Cuvîntul tău e în inima mea, rosti Birgun, crainicul, repezindu-se să-mplinească porunca, în vreme ce Vam se zbătea în lanțurile lui de-aramă.

— Strigă, șoricelule, rîse Ormag. Desfată-mă cu gemetele tale și răzbună clipele cînd te credeai la doi pași de izbîndă.

Dar nici un sunet nu trecu de pragul buzelor lui Vam, și doar fulgere-i țîșneau din priviri, ca niște mute si aprige strigăte de ură și durere, în vreme ce Pil șontîcăia în jurul lui și-n jurul Unei, strîmbîndu-se și batjocorindu-le chinul.

— Am fost bună, Ormag, și m-ai făcut cumplită, șopti Una, printre lacrimi. Oh, teme-te de ura celui cinstit, căci nu-i în cer și pe pămînt stavilă să-i poată zăgăzui puhoiul !

Ca buciumele din coarne de zimbru, cu care buciumă oștenii lui Gurz, așa răsunară în marea încăpere a Nartazubei hohotele narților nemuritori. Și, peste hohotele lor, înfricoșător pînă și-n veselie, bubui glasul de tunet al călărețului norilor negri :

— Zvîrcoliți-vă și ge-

meți sub călcîiul meu ! Clănțăniți ca dulăii părăsiți în ploaie ! Nu-i sunet de harfă mai dulce decît schelălăitul vostru, în clipa cînd ghearele durerii vă scurmă rărunchii... Ormag e numele meu, numele spaimei. Cîntați !

„O, Ormag, ești numele spaimei, cîntară îndată nartele și narții nemuritori, și-naintea privirii tale pămîntul tremură ca o căprioară, cumplit Ormag, secure de os a puterii !

O, leu cu coama zbîrlită, cu piept de-aramă și gheare de criță ! Tu, călăreț al norilor negri, stăpînul crunt al bolților cețoase, tu, cuibărit în slavă, hrănit cu fumul jertfelor de preț, tu, cheie și lacăt, îngăduie-ne sub tunetul glasului tău, acum și-n nesfîrșirea veacurilor, mereu !"

Cu nările umflate și buzele strînse, Ormag asculta, săltînd în palmă marea secure de os a puterii. Crăpătura îngustă, deschisă de mult, cînd securea se izbise de lespedea ce-acoperise trupul Unei, îl duru, de parcă inima lui plesnise. Posomorît, își întoarse privirile către pămînt.

Acolo, scuturată de friguri, Lua îl legăna în neștire pe Tarbit. Fiicele zănatice ale Zubalei bîntuiau în preajmă, iscînd năluciri, și Lua văzu apoi chipul, ca cioplit în marmură albă, al purtătoarei negrei peceți.

— Nu încă, gîndi. Măcar că zilele ce-ar urma ar fi amare ca pelinul, îngăduie-mi, puternică Mastara, să-l scot din greu pe Tarbit...

Dar Lua nu-și putu rosti rugămintea, pe care capacele tăcerii i-ar fi oprit-o, oricum. Argintul lor fulgeră, cînd Mastara se plecă și pecetlui pleoapele fiicei lui Vam. Trezit, pruncul cu piele neagră începu să plîngă.

Și iată cum sfîrșește cu jale și povestea Luei, spre bucuria narților nemuritori ; dar sfîrșitul acesta e doar un început. Teme-te, Ormag, de tot ce va să vie, și tu, semințe a omului

cu inima arsă, închină o lacrimă celei ce-a cîntat răzvrătirea.
Sfîrșitul acesta e doar un început, căci de pe acum se ridică
Tarbit, și lumea-ncremenește, așteptînd.

Inima lui Tarbit

1) Sfîrșitul slăvitei cetăți
2) Cumpăna lumii

Cum s-a născut Ormag
Povestea uriașului Panca

Sfîrșitul slăvitei cetăți

Femeile nasc prunci pentru viață, și-n ochii pruncilor se oglindește lumea viitorului, cetățile și bucuriile care vor fi. Ochii pruncilor sînt limpezi, dar, întunecate, poftele narților.

Auzi ?... Goarna lui Gurz răsună în văzduh și regii-și freacă palmele, socotind aurul din sînge. Pruncii de ieri se taie între ei. Unde li-s ochii limpezi, Gurz ? Unde-au rămas cetățile și bucuriile ce trebuiau să fie ?

Gurz rîde, și mamele plîng. O, răfuiala mamelor cu Gurz !

Cine poate spune pentru a cîta oară în curgerea anilor Zubala își trase atunci capul îndărăt și, strîngîndu-și mantaua albastră, se întoarse în palatu-i ? Ca-n fiecare zi însă, leul de aur se ivi pe cer, lumea se trezi scăldată-n aurul razelor sale, iar Asta porni către albia fricosului Ritar, purtînd într-o mînă maiul de lemn și legătura de rufe pe umăr.

— Vezi de nu-ntîrzia, îi spuse Clam, olarul. Astăzi trebuie să-mi ard oalele, și vreau să mă ajuți...

— N-am mult de spălat, răspunse Asta.

Erau bătrîni amîndoi, dar Vihta le mușcase inimile-n depărtata lor tinerețe, și dragostea le rămăsese în inimi, ca o comoară îngropată cîndva la rădăcina unui lăstar, ajuns cu anii mai înalt decît uriașul Panca.

— Bine, spuse, deci, Clam.

Și Asta se-ndreptă către locul unde obișnuia să-și spele rufele, și nu puțin se miră, auzind în luncă țipete de prunc. Întotdeauna sosea cea dintîi la malul apei și era mîndră că nici una dintre femeile întregii slăvite cetăți Zinu nu izbutise nicicînd să i-o ia înainte.

„Am îmbătrînit", își spuse Asta, simțind îndată că-n dreapta maiul atîrnă mai greu decît de obicei.

Dar acolo, printre tufele și sălciile luncii, nu zări picior de femeie și nu auzi nici bătaia vreunui mai, nici plescăitul rufelor ude. Apropiindu-se, văzu un prunc negru ca oalele afumate ale lui Clam și o femeie întinsă în iarbă.

— Apără-ne, Taruna ! strigă Asta, stupind repede în cele patru vînturi, pentru a alunga duhurile rele.

Și, cum femeia întinsă în iarbă nu pieri, iar pruncul urma să țipe înainte, își făcu inimă și-ngenunche lîngă ei. Mastara pecetluise pleoapele femeii, dar — în afara semnului întunecat al robiei, crestat pe fruntea moartei — Asta nu dădu peste nici o rană prin care viața să fi putut fugi.

— Și, de pe urma semnului robilor, nu se moare doară, își spuse mirată.

Atunci se întoarse către pruncul cel negru și tare se minună de neobișnuita lui înfățișare. Dar, cum țipa întruna, îl luă în brațe, nu înainte de-a face, peste trupul lui, semnul lui Saha.[1] Și pruncul tăcu îndată și se cuibări la sînul ei, iar Asta își simți oasele bătrîne încălzite de primăvara vieții. O clipă doar șovăi, apoi desprinse cu băgare de seamă blana de jder din jurul femeii căzute sub puterea Mastarei, înveli pruncul și, lăsînd în iarbă rufele și maiul, grăbi către casă.

— Ai și isprăvit ? o întîmpină Clam. Și ce porți în brațe ?

Îi povesti Asta peste ce dăduse în luncă, și Clam se trase de barbă, mormăind cuvinte nedeslușite. Apoi tăcu îndelung.

— O, Clam, cum hotărăști, așa vom face, spuse Asta. Dar nu uita că nici un nart și nici o nartă nu s-au îndurat să ne trimită

---

[1] Saha, căpetenia duhurilor bune, care, după credința Vamiților, luptă cu duhurile rele, conduse de Bus. Semnul lui Saha e un semn magic, necunoscut nouă, avînd desigur rostul să alunge duhurile rele.

urmași, și cine poate ști dacă puiul acesta negru nu-i darul pentru care în van ne-am rugat și-am adus atîtea jertfe...

— Puiul s-a născut în robie, răspunse încetișor olarul. Cîndva stăpînul lui se va ivi...

— Apără-ne, Taruna ! Roaba avea pielea albă ca și noi. Pruncul acesta negru n-are părinți și, dacă vrei să mă crezi, o nartă l-a zămislit, de bună seamă. Recunoștința ei ne va auri bătrînețele, Clam, chibzuiește bine... Dar, fără îndoială, cum hotărăști tu, așa vom face.

Din nou chibzui Clam, din nou se trase de barbă, furîndu-l cu coada ochiului pe pruncul cu pielea neagră.

— Pînă și robii, o, Asta, au dreptul să odihnească într-un mormînt, pînă și trupul lor se cuvine acoperit cu pulberea galbenă a uitării. De ce să se afle că roaba a pierit ? mai întrebă Clam. Cercetarea care s-ar face n-ar folosi acestui pui negru...

— Cuvîntul tău e în inima mea, strigă femeia. Să mergem dar.

Și așeză Asta pruncul într-o copaie, în vreme ce Clam își lua sapa cu care obișnuia să-și adune lutul pentru oale. Își vîrî apoi în sîn săculețul de piele, purtînd pe el pecetea, semnul înfricoșat al Mastarei, săculețul în care fiece muritor păstrează pulberea galbenă a uitării, fără de care n-ar putea străbate pînzele focului negru ce-mprejmuie împărăția din adînc a purtătoarei negrei peceți.

— Întotdeauna mi-a plăcut să ies cea dintîi în uliță, și cine știe dacă narții n-au voit așa, ca să mă pregătească pentru ziua de azi ! spuse bucuroasă Asta. Vezi ? Nu-i încă nimeni treaz în cetate...

— Grăbește pasul, mormăi Clam, zvîrlind priviri piezișe în lungul uliței, într-adevăr pustii.

Dar nevăzuți de nimeni ajunseră amîndoi în luncă, unde

Clam săpă o groapă, aşternu pe fund ramuri verzi de salcie şi-o coborî pe Lua, presărîndu-i peste trup pulberea galbenă a uitării. Atunci începu să plouă fără veste, căci sus, în marea încăpere de ceaţă a Nartazubei, Una nu-şi putuse stăpîni lacrimile.

— Iată o muritoare care nu va mai supăra nicicînd narţii nemuritori, rosti Ormag, aşezîndu-se mai bine-n jilţul lui de pîclă.

— Nici ea, nici cîntecele ei, susură Pil, privind batjocoritor către Ramal, care se prefăcea că-şi cercetează sandala.

Şi rîdeau nartele şi narţii nemuritori...

Dar Asta şi Clam se întoarseră acasă şi priviră multă vreme la puiul negru, Tarbit, dormind în copaia lui, învelit în blana de jder. Apoi se apucară să încingă cuptorul, pentru a arde oalele pe care Clam le lucrase.

Şi Saian urcă şi coborî de mii de ori pe nevăzuta cale cerească, şi frunzele împodobiră sălciile şi arinii din lunca fricosului Ritar, pentru a se scutura la suflarea îngheţată a lui Hudu, şi anii trecură-n zbor, ca nişte săgeţi pierdute în noaptea fără de sfîrşit a vremii...

Acum nimeni nu se mai minuna cînd Tarbit ieşea în uliţă, negru şi drept ca un stîlp de abanos, lemnul cel rar adus de peste mări şi pe care regele din Zinu, slăvita cetate, îl aşezase în *Clopotul lui Ormag*, ca toată lumea să-l poată vedea ; înfăşurat în blana-i de jder, Tarbit era atît de frumos, încît cei ce-l întîlneau prindeau a zîmbi fără voie, bucuroşi de parcă li s-ar fi făcut un dar. Asta şi Clam erau acum bătrîni, bătrîni, şi Tarbit lucra singur la oale, singur încingea cuptorul, îşi zugrăvea şi-şi ardea oalele, singur le aşeza înaintea casei şi le schimba pe tot ce socotea de trebuinţă. Căci feciorul cu piele neagră se dovedise curînd prieten cu lutul şi meşter cum nu se pomenise.

Într-un rînd, cînd Tarbit se juca dus pe gînduri cu un bulgăre de lut, Clam îl auzi vorbind încetișor.

— Cu cine vorbești tu, fiule ?

— Cu lutul, spuse Tarbit. Și el îmi răspunde. Auzi ?

Înspăimîntat, bătrînul întrebă din nou :

— Și ce-ți spune lutul, fiule ?

— „Poruncește și-ascult, căci sîntem de-o seamă". Așa-mi spune lutul...

Atunci, clătinîndu-și capul pleșuv, Clam se apucă de barbă.

— Ia să vedem, rosti el, socotind că ciudata nălucire a feciorului nu se va spulbera doar prin cuvinte. Poruncește, fiule.

— Fă-te, lutule, un șoim, spuse liniștit Tarbit, în vreme ce degetele-i mai degrabă mîngîiau, decît frămîntau bucata de pămînt.

Și Clam, olarul, simți atunci un nod în gît, și mîinile prinseră a-i tremura, căci bulgărul se zbătu o dată ca o făptură însuflețită, bucăți de toată mîna căzură-n lături, și un șoim de lut se ivi între degetele lui Tarbit. Părea gata să-și ia zborul, gata să-și înfigă ghearele în prada pe care-o dibăcise.

Prăbușindu-se-n genunchi, Clam atinse cu fruntea rogojina.

— Slavă narților nemuritori ! șopti el, dar Tarbit îl apucă de subsuori și-l ridică îndată.

— De ce te miri ? întrebă el. Nu ți-am spus, tată, că vorbesc cu lutul ?

Dar Clam nu-i răspunse, ci, chemînd-o pe Asta, vorbi tulburat :

— Mai ții minte, Asta, ce mi-ai spus într-o dimineață, de mult, cînd pentru întîia oară feciorul nostru dormea în copaia lui de lemn ?... Adevăr era în cuvintele tale și, iată, nu mai putem tăcea. Puternica nartă, care i-a dat viață lui Tarbit, grăiește prin degetele lui.

— E feciorul meu, strigă Asta, repezindu-se și cuprinzînd cu brațele gîtul lui Tarbit.

— A fost al nostru, spuse însă încetișor Clam — și două lacrimi i se prelinseră, grele, pe obraji.

Iar, nepricepînd nimic, Tarbit privea la amîndoi. Atunci Clam îl apucă de mînă și vorbi cu glas răgușit, în vreme ce Asta plîngea înfundat.

— Află, dar, fiule... oftă și se opri o clipă, după care urmă : Află, dar, Tarbit, că noi nu sîntem părinții tăi...

Și depănă așa întreaga poveste, arătîndu-se încredințat de obîrșia nepămîntească a lui Tarbit, care-l ascultă în tăcere.

— Voi ați fost părinții mei, pe voi vă cunosc și voi îmi veți rămîne părinți, spuse el, cînd Clam sfîrși. Apoi luă mîinile celor doi bătrîni și le puse pe creștet, în semn de ascultare.

Și plînseră Asta și Clam lacrimi de fericire și recunoștință, plînseră și-și îmbrățișară feciorul, bucuroși că fapta lor rodise și Tarbit însuși îi simțea într-adevăr părinți. Iar Tarbit aștepta pînă ce bucuria li se liniști, apoi rosti cu glas tremurător :

— Și-acum... arătați-mi, rogu-vă, locul unde doarme femeia lîngă care m-ați găsit.

— Cuvîntul tău e în inima mea, spuse Clam, și bătrînii-l călăuziră pînă la mormîntul Luei, năpădit de ierburile-nalte din lunca Ritarului.

Acolo, fără o vorbă, îl lăsară singur. Și Tarbit smulse buruienile și, luînd în căușul palmei puțină apă, o vărsă peste mormînt, spre mîngîierea roabei adormită acolo și despre care nu știa nimic. Apoi se plecă și culese un pumn din pămîntul ce-o acoperise pe veci. Iar în clipa cînd îl privi — înălțîndu-și palma — Vam cel înlănțuit sus, în înălțimile Nartazubei, simți arsura unei aprige dureri. Un fulger țîșni din privirile lui, și fulgerul izbi pumnul de pămînt din palma lui Tarbit, fără a-i face rău flăcăului cu piele neagră.

Speriat, Tarbit scăpă bucata de pămînt. Dar nimic nu se mai petrecu, lunca era liniștită ca-nainte, și doar maiurile femeilor care-și spălau rufele băteau cînd repede, cînd rar, ca niște inimi speriate. Atunci se plecă din nou și ridică bucata de pămînt, dar care nu-i fu mirarea, văzînd că fulgerul o arsese, de parcă ar fi fost un ciob de oală ! Iar pe pămîntul acum întărit desluși trei crăpături, ca trei semne săpate cu bețișorul de scris, și semnele se-adunau în numele VAM.

— Vam ? întrebă cu glas tare Tarbit — și-n clipa aceea fulgeră din nou, pentru ca tunetul, glasul lui Ormag, să bubuie apoi îndată peste lunca fricosului Ritar, prelung și înspăimîntător, ca o prevestire.

Și se întoarse îngîndurat Tarbit și-l întrebă pe Clam dacă auzise vreodată pomenindu-se de numele lui Vam, dar bătrînul își clătină capul și nu-i știu răspunde. Și frunze după frunze se scuturară...

Iar într-o noapte, cînd pînă și străjerii adormiseră pe ziduri din pricina vrăjilor Zubalei, neamul Agranilor[1] își părăsi ciobacele, și slăvita cetate Zinu se trezi către dimineață împresurată de oștile trăitorilor pe apă. Necutezînd să-nfrunte tăria zidurilor groase ale cetății, cei din Agra se mulțumiseră s-o împresure, încredințați că împresurații le vor deschide singuri porțile, atunci cînd foamea și setea le vor veni de hac.

Iar pricina dușmăniei dintre Agra și Zinu era un vis pe care Zubala îl trimisese regelui din Agra[2], și în care puternica nartă a nopții îi grăise astfel :

— Pînă cînd, o, rege din Agra, vei răbda ca regele din Zinu să-și bată joc de tine ? Oare nu știi că cei din Zinu îi numesc în derîdere pe Agrani mîncători de broaște, atunci cînd voi ați avea temei să le spuneți mîncători de șobolani ?... Ascultă porunca mea și pornește împotriva jalnicei cetăți Zinu, pe care ți-o voi dărui cu oameni și ziduri, pentru ca popoarele să-mi cunoască puterea. Iar bogățiile tale vor fi fără număr.

Astfel grăi Zubala, tăinuind pricina adevărată a urii narților împotriva slăvitei cetăți Zinu ; căci pricina era Tarbit, feciorul

---

[1] Neamul Agranilor, cunoscut doar din legendele Vamiților, a fost situat de prof. V. Theodorescu în delta Dunării.

[2] Pentru toate popoarele primitive, imaginea din vis este o imagine reală.

Luei, pe care Clam și Asta îl scăpaseră de la moarte, și pentru care narții nemuritori hotărîseră pieirea cetății.

Dar regele din Agra nu auzise vreodată de seminția lui Vam. Cumplită mînie deșteptară în inima lui cuvintele viclene ale Zubalei, și nemăsurată încredere că poporul din Zinu va cădea sub călcîiul lui. De aceea, îndată ce Gorc sună din trîmbița de argint a zorilor, se grăbi să-și adune sfătuitorii de credință, cărora le grăi bucuros :

— Iată, puternica Zubala ne dăruiește poporul mîncătorilor de șobolani, din jalnica cetate Zinu ! Și, povestindu-le cum narta i se arătase în vis, îi îndemnă să nu mai pregete, și să se gătească de luptă.

— Slavă Zubalei ! strigară sfătuitorii, iar, aflînd îndată de porunca fățarnicei stăpîne a nopții, poporul din Agra se ridică, amăgit de nălucirea prăzii.

Și doar femeile, copiii și bătrînii rămaseră în colibele de trestie în care Agranii își duc traiul, căci bărbații apucară coasele cu mînere lungi, ce le slujesc la tăiatul stufului, apucară arcurile și săgețile cu vîrfuri alcătuite din oase de pește și, înălțînd flamurile, se adunară în jurul marei pietre negre căreia i se închină, socotind-o întruchiparea Zubalei. Cum țara li-i o țară de apă și puțin pămînt, în care piatra lipsește cu desăvîrșire, cred vîrtos că piatra neagră le-a fost anume trimisă de Zubala, în semn de dragoste și deosebită prețuire ; căci piatra aceea a căzut într-adevăr din cer, atunci cînd au întemeiat Agra. Iar pentru că puternica nartă nu primește jertfele muritorilor[1], niei Agranii nu aprinseră vreun jertfelnic înaintea pietrei negre, ei preoții lor se mulțumiră să-i arate armele luptătorilor adunați acolo, rugînd-o pe Zubala să nu le piardă din ochi în vremea luptei și să le dea biruință asupra vrăjmașilor. După care maimarii oștilor

[1] Vezi „Povestea strălucitorului Saian și-a preafrumoasei Mastara".

suflară în buciumele din coarne de bivol, și luptătorii porniră la drum, în frunte cu regele și sfătuitorii lui de credință.

Cît despre oamenii din slăvita cetate Zinu, dacă se treziră în zori și văzură cîmpia de dincolo de ziduri neagră din pricina trupurilor celor din Agra, se înspăimîntară și puseră mîna pe arme. Iar regele din Zinu urcă pe zidul cetății și întrebă, după ce buciumașii dădură semn :

— Ce poftiți, oameni din Agra, și pentru ce ați împresurat cetatea ?

Atunci păși înainte regele din Agra.

— Ascultă, rege din Zinu, spuse el. Mai bine deschide porțile și închină-mi de bună voie cetatea, căci, iată, puternica Zubala mi s-a arătat în vis. „Pornește împotriva jalnicei cetăți Zinu, mi-a poruncit Zubala, și ți-o voi dărui cu oameni și ziduri." Aștept !

Dar regele din Agra nu știa că, neîmplinind întocmai poruncile Zubalei, stîrnise mînia narților nemuritori. Căci Zubala înadins îi adormise cu vrăjile ei pe străjerii din Zinu și înadins potrivise ca oastea Agranilor să sosească în vremea nopții înaintea zidurilor groase ale celor din Zinu, pentru ca năvălitorii să poată pătrundă în cetate, răpunînd fără primejdie cît mai mulți dintre muritorii în mijlocul cărora trăia Tarbit. Temîndu-se însă de ziduri, ca unii neînvățați cu ele, Agranii se mulțumiseră să împresure cetatea, astfel că-n lumina lui Saian narții nemuritori văzură din nou, din înălțimile Nartazubei, nevătămată, slăvita cetate Zinu. Și cumplit se mîniară-n inimile lor.

— Așteaptă, rege din Agra, spuse deci regele din Zinu, auzindu-i cuvintele. Vom cere sfat puternicilor narți.

— Bine, se-nvoi celălalt, încredințat că răspunsul narților va-ntări porunca Zubalei. Aștept.

Și regele din Zinu coborî de pe zid și porunci îndată ca-ntregul popor din cetate să se adune în jurul altarului marelui Ormag. De zece ori cîte o sută de tauri negri fură înjunghiați, și fumul jertfelnicului sui pînă-n ceţoasa Nartazubă, unde Ormag pofti toate nartele și toți narții nemuritori la ospăț. Iar cercetînd preoții trîmba de fum văzură că suie drept și-i plăcută narților și întrebînd regele din Zinu :

— Cuvine-se, puternice Ormag, să ne închinăm celor din Agra ? nici un răspuns nu sosi din înălțimi.

Atunci întrebă din nou regele din Zinu :

— Cuvine-se, puternice Ormag, să înfruntăm jalnicii mîncători de broaște și să ne bucurăm de pradă ?

Cu sufletul la gură asculta poporul din Zinu, slăvita cetate, și iată că de astă dată Ormag răspunse din îndepărtata Nartazuba, și tunetul, glasul lui Ormag, bubui năprasnic peste capetele tuturor celor adunați în jurul altarului. Căci narții hotărîseră să-i nimicească pe cei din Zinu, pedepsindu-i totodată pe Agrani, iar, pentru ca lupta să fie cruntă, și cumplită vărsarea de sînge, însufleţeau amîndouă taberele cu amăgitoarea nădejde a biruinței. Potrivindu-și inelele și lanțurile de aramă cu care-i erau încinse brațele și pieptul, Gurz rînjea și dinții-i scăpărau prin desișul negru al bărbii.

Iar cei din Zinu suiră din nou pe ziduri, și regele strigă batjocoritor :

— Ascultă, jalnic rege din Agra ! Ia-ți mîncătorii de broaște și piei dinainte-mi, cîtă vreme săgeţile mele se milostivesc și rămîn în tolbă.

Atunci, socotind că narții întunecă minţile celor pe care vor să-i piardă, regele din Agra răspunse :

— Jalnic mîncător de șobolani, o, rege din Zinu ! Am să mătur podelele palatului tău, tîrîndu-te de picioare, pentru ca

barba să-ți adune colbul și buzele să-ți spele dușumelele.

Așa se înțepau în cuvinte regii, aţîțînd mînia din inimile lor, și tot așa se luau în rîs oștenii, batjocorindu-se. Iar rănile pricinuite de vîrfurile cuvintelor, deși nevăzute, le prevesteau pe cele, sîngeroase, ale vîrfurilor de săgeți.

Și, cînd ura tuturor se înteţise ca focul hrănit cu vreascuri, cei doi regi își ridicară securile de luptă, buciumele din coarne de zimbru strigară și flamurile se înălțară.

— Zubala ! Zubala ! Ucide ! răcneau cei din Agra, în vreme ce oamenii din Zinu răspundeau :

— Ormag ! Ucide ! Ormag !

Cînd cel dintîi stol de săgeți se risipi, urletele răniților se amestecară cu răcnetele de luptă. Tăcuți erau doar cei pe care Mastara îi și primise în răcoarea peșterilor ei din Mastazuba.

Și, după obicei, vitejii se repeziră îndată, încercînd să pună mîna pe cele dintîi trupuri ale dușmanilor căzuți. La adăpostul scuturilor lor de piele, Agranii se apropiară de ziduri și se năpustiră asupra celor pe care săgeţile lor îi prăbușiseră ; cei din Zinu ieșiră printr-o poartă micuță și, apărați de ai lor, se repeziră către dușmanii ce se apropiaseră prea mult de ziduri, plătind cu sînge prețul îndrăznelii. Peste o clipă, cei dintîi morți din Agra se aflau în Zinu, acolo unde năzuiseră să intre biruitori, cei dintîi căzuți din Zinu fuseseră tîrîți în tabăra Agranilor.

Atunci iureșul bătăliei se curmă vremelnic și preoții apucară vechile cuțite de piatră, cîntînd cîntecul lui Gurz, pe cînd luptătorii își izbeau scuturile. Și-n amîndouă tabere cuțitele de piatră ale preoților deschiseră coliviile piepturilor celor căzuți, și scoaseră din ele păsările roșii ale inimilor, pe care le închinară puternicului nart al războiului. Și-n clipa aceea umbra lui Gurz se ridică, uriașă, pe cer.

— Slavă, Gurz, răcniră luptătorii, înălțîndu-și sulițele, și

bătălia începu pentru a doua oară, necruțătoare.

Căci însuși nartul războiului, chemat prin jertfa inimilor, însuflețea acum oștile ; norii săgeților acopereau strălucirea lui Saian și strigătele se ridicau pînă sub pereții de ceață ai Nartazubei, de unde nartele și narții nemuritori urmăreau încleș-

tarea.

Iar Tarbit se aflase pe zid dintru-nceput, asemenea tuturor flăcăilor din Zinu, slăvita cetate. Odată cu ceilalți îi luase în rîs pe dușmani, odată cu ceilalți își slobozise săgețile, căci liniștea bătrîneților Astei și ale lui Clam atîrnau de biruința asupra Agra-

nilor. Dar cînd trupurile tovarășilor lui începură a cădea de pe culmea zidurilor și cînd pietrele se înroșiră de sîngele celor cu care se jucase în lunca Ritarului, inima lui Tarbit se strînse de durere. Iar cînd cuțitele de piatră ale preoților smulseră inimile roșii din piepturile dușmanilor căzuți, flăcăul se întrebă dacă nu cumva săgeata lui îi răpusese și se simți vinovat față de mamele necunoscute, de parcă fiecare dintre ele ar fi fost întruchiparea Astei.

„Dar au pornit împotriva noastră", își spuse, încercînd să aprindă din nou flacăra mîniei în inima lui. Și un glas neauzit îi răspunse atunci, ca și cum doi oameni ar fi grăit în el :

„Oare nu narții i-au îndemnat ? Și, iată, plătesc îndemnul narților cu sînge..."

Nelegiuit era glasul, și Tarbit privi în jur, întrebîndu-se dacă și alții-l auziseră. Ceilalți răcneau însă înainte, și umbra uriașă a lui Gurz le întunecase fețele, îndărătul cărora nu mai rămăsese loc pentru gînduri. Atunci, mirat, dădu să înstrune o săgeată, dar tolba-i era goală. Și mîna-i întîlni în tolbă doar bucata de lut ars, pe care fulgerul săpase cuvîntul VAM.

Pipăi Tarbit ciobul. Și glasul care osîndise narții răsună acum puternic, sub osul frunții lui :

„Narții ne-au îndemnat. Noi plătim cu sînge, iar narții nemuritori se desfată, privind. Narții..."

— Nu mai am săgeți, îi spuse Tarbit vecinului și, coborînd de pe zid, grăbi să ajungă acasă.

Înlăcrămată-l întîmpină Asta, și Clam îi întinse un maldăr de săgeți, căci olarul își schimbase meșteșugul, încercînd să fie de ajutor, pe măsura puterilor lui, în vremurile de cumpănă prin care slăvita cetate trecea.

— Ia-ți lopata, tată, și adă grabnic cît mai mult lut din luncă, porunci însă Tarbit, nevoind măcar să privească săge-

ţile şi afundîndu-se în atelierul părăsit.

Acolo, în mijlocul încăperii, se ridica o movilă de pămînt, înfăşurată-n cîrpe ude. Şi zvîrli Tarbit cîrpele, iar degetele-i prinseră a mîngîia lutul, în vreme ce buzele-i şopteau rugător :

— Fă-te, lutule, un om.

Atunci lutul răspunse, ca de obicei :

— Porunceşte, şi-ascult, căci sîntem de-o seamă !

Şi movila de pămînt se zbătu o dată ca o făptură însufleţită, bucăţi de toată mîna căzură-n lături şi un om de lut se ivi între mîinile lui Tarbit. Părea gata să-şi mişte buzele, gata să pornească la drum.

— Învie, omule de lut, se rugă Tarbit, iar omul îşi descleştă fălcile şi răspunse :

— Porunceşte şi-ascult, căci sîntem de-o seamă.

Şi învie omul de lut, şi-şi întinse braţele de parcă s-ar fi deşteptat dintr-un somn de veacuri, şi-şi dezmorţi picioarele înţepenite. Atunci pătrunse-n încăpere Clam, vestind că adusese pămîntul cerut. Dar cînd dădu cu ochii de omul de lut şi-l auzi grăind cuviincios : „Zile fericite, tată !" se prăbuşi în genunchi şi izbi rogojina cu fruntea.

Numai că Tarbit nu-i lăsă răgaz pentru mirare şi-l rugă să aducă întruna pămînt, cît mai mult pămînt din lunca Ritarului, în care dormea roaba lîngă trupul căreia fusese găsit. Şi Clam îl ascultă, iar Tarbit lucră neobosit, plămădind zece oameni de lut. Toţi zece semănau între ei, şi pe toţi zece îi călăuzi flăcăul către zidul cetăţii, unde urcară cu toţii şi, apucînd cîte un arc, începură a slobozi săgeată după săgeată.

Iar văzînd cei din Zinu ce soi de luptători le adusese Tarbit, dădură slavă marelui Ormag, şi pînă şi regele din Zinu îi făgădui flăcăului răsplată bogată. Numai că Tarbit rămase tăcut.

Şi se înapoie în atelierul lui şi munci zi şi noapte, pînă ce

oamenii de lut luară pe creasta zidurilor locurile tuturor apărătorilor slăvitei cetăți și pînă ce toate mamele din Zinu putură dormi în pace. Mîndri erau acum Asta și Clam, și-n sfatul bătrînilor cuvîntul olarului atîrna greu. Dar ciudă și ură colcăiau în inimile narților nemuritori.

Și ciuda narților nu mai cunoscu margini cînd, din înălțimile cețoasei Nartazuba, văzură că Tarbit nu încetează a plămădi lutul. Zeci și zeci de oameni de lut făurea acum flăcăul, trudind noaptea, neștiut în ascunzătoarea atelierului. Și iată că într-o noapte cînd, ostenită, Zubala nu ieșise din palatul ei, Tarbit deschise poarta cetății, păzită doar de oamenii de lut, și trimise în tabăra Agranilor luptătorii de lut pe care-i plămădise în taină. Iar în zori, cînd lupta se încinse, oamenii de lut din Zinu se războiau cu oamenii de lut din Agra, și nici o picătură de sînge nu mai curse, nici un vaiet nu mai răsună, și Mastara, care venise nevăzută în carul ei de-argint, se întoarse în întunecata-i Mastazuba, fără să fi pecetluit o singură pereche de pleoape.

Zburau săgețile dintr-o parte și dintr-alta în neobișnuita tăcere a cîmpului de luptă și străbăteau trupurile de lut, fără a le cășuna vreun rău. Așa, cu săgețile înfipte în ei, oamenii de lut păreau niște arici uriași, acoperiți de ghimpi împodobiți cu pene ; cozile săgeților le ieșeau din piepturi, din frunți și din ochi, dar, nepăsători, luptătorii trăgeau înainte.

— Ce fel de război e acesta ? strigă mînios Gurz, înfățișîndu-se înaintea lui Ormag. Oare narții vor răbda batjocura, îngăduind ca blestemata semințe a lui Vam să li se pună pururi curmeziș ?

Și-și mișca Gurz brațele, și lanțurile-i de aramă zornăiau, în vreme ce nartele și narții nemuritori strigau pe-ntrecute :

— Să-nceteze batjocura aceasta !

Atunci bubui între pereții de ceață tunetul, glasul lui Ormag, și cu toții tăcură, așteptînd.

— Sloboade, Gurz, o săgeată asupra nerușinatei cetăți Zinu, porunci Ormag, iar Gurz nu se lăsă rugat, ci, încordîndu-și arcul, repezi neiertătoarea-i săgeată.

Nouă sute nouăzeci și nouă de oameni se prăbușiră atunci pe ulițele pedepsitei cetăți Zinu, pentru a nu se mai ridica nicicînd. Scăpară cu viață doar cei aflați prin case și puțini, foarte puțini din cei de pe ulița palatului regesc. Scăpă și Tarbit, pe care narții-l păstrară pentru o răzbunare ce trebuia să rămînă în amintirea tuturor, drept pildă. Dar printre plecații în peșterile Mastazubei se aflau și Asta și Clam, care vorbeau în uliță cu vecinii, lăudîndu-și feciorul fără pereche.

Un vaier nesfîrșit se ridică din cetate, și locuitorii se prăbușiră cu fețele-n praf, căci nu era nimeni să nu știe că moartea din văzduh e pedeapsa narților nemuritori. Și, dacă-și plîngeau morții, oamenii plîngeau și cetatea ce chemase asupră-i mînia cețoasei Nartazuba.

Iar, printre cei ce plîngeau, Tarbit se pomenise singur în lunca Ritarului, unde săpase mormîntul Astei și al lui Clam, alături de vechiul mormînt al roabei neștiute. Încurcate, negre ca vălul Mastarei erau gîndurile ce-i treceau prin minte. Durerea-l săgeta și mînia împotriva narților îi apăsa inima. Privea ciobul de lut ars de fulger. Și-n clipa aceea răsună în cetate Chemarea cea Mare, vestind că poporul e poftit la adunare.

Încet, cu pași grei, se îndreptă către piața neagră de oameni. Preoții întrebaseră narții de ce s-au mîniat pe Zinu, slăvita cetate, și-naintea tuturor, acum, aveau să vestească răspunsul nemuritorilor.

Fumegau altarele și, înveșmîntați în straie vinete ca mantia

de ger a călăreţului norilor negri, preoţii aşteptau tăcuţi lîngă altare. Atunci regele din Zinu îşi ridică securea, şi oamenii încremeniră în genunchi.

— Oricare-ar fi, cuvîntul lui Ormag e în inimile noastre, rosti cu glas tare regele din Zinu. Grăiţi, oameni sfinţi, şi ajutaţi-ne să ne-ndreptăm, cu o clipă mai devreme, greşeala.

Cel mai bătrîn dintre preoţi ieşi înainte :

— Ascultă ce porunceşte Ormag ! „Pentru ca mînia narţilor nemuritori să adoarmă şi jertfele voastre să-mi fie plăcute, pedepsiţi-l, oameni din Zinu, pe cel ce-a cutezat să se înalţe deasupra narţilor, plămădind cu mîinile lui ticăloase oameni de lut, după chipul oamenilor de pe pămînt. Sînt Ormag, şi numele meu e spaima ! Iar preţul răscumpărării voastre e acest Tarbit, pe care-l veţi jertfi. Am zis."

Şi bubui atunci tunetul peste capetele celor din Zinu, şi flacăra altarelor se stinse.

— Cuvîntul lui Ormag e în inimile noastre, spuse regele, în vreme ce poporul tăcea, împărţit între teamă şi durere.

Căci oamenii ţineau la Tarbit.

Dar regele făcu un semn, şi ostaşii pe care ilăcăul îi cruţase îl înconjurară fără a se hotărî totuşi să pună mîna pe el. Ceea ce văzînd, regele îşi ridică din nou securea şi strigă :

— Porunca lui Ormag e lege pentru noi. Dar gînditu-v-aţi, viteji apărători ai slăvitei cetăţi Zinu, că acest Tarbit nu s-a mulţumit doar să-nfrunte narţii nemuritori, ci — vînzînd Agranilor pe aur şi vite ticăloşii lui oameni de lut — a trădat şi cetatea, în care a văzut lumina lui Saian ? Moarte vînzătorului!

— Minciuna zboară mai repede decît săgeata, spuse Tarbit.

Încruntaţi, ostaşii-i răsuciră mîinile la spate şi-l tîrîră către altare, în vreme ce poporul striga, învălmăşindu-se.

— Iar acum, oameni sfinţi, împliniţi porunca marelui

Ormag, îndemnă regele ; dar preoții se sfătuiră, și cel mai bătrîn dintre ei rosti cu glas tare, astfel ca toți să-l poată auzi :

— Jertfa răscumpărării trebuie să fie curată. Luați omul ce urmează a fi jertfit și-nchideți-l în templul lui Ormag, unde va posti trei zile și trei nopți. Iar în zorii celei de a patra zile sîngele-i va curge pe altar, după lege.

Și se făcu precum poruncise, și Tarbit fu închis într-o încăpere dosnică a templului, în vreme ce luptătorii urcau pe zidurile cetății, poruncind oamenilor de lut să plece unde-or vedea cu ochii, pentru a nu mai abate asupră-le moartea din văzduh. Dar oamenii de lut nu păreau să-i audă. Cu mișcări potrivite, nici repezi nici încete, struneau săgeată după săgeată, și săgeată după săgeată pornea din arcurile lor, zburînd către oamenii de lut din tabăra Agranilor. Atunci așteptară cei din Zinu pînă li se sfîrșiră săgețile și, unindu-și puterile, începură a prăvăli de pe culmea zidurilor apărătorii de lut, luîndu-le locurile. Și oamenii de lut se fărîmară.

— Slavă marelui Ormag ! dădură cuvînt luptătorii, dar curînd avură pricini să se căiască de fapta lor.

Căci Agranii, în rîndurile cărora Gurz nu-și trimisese ucigătoarea săgeată, lăsară mai departe oamenii de lut să lupte cu oamenii de carne și sînge din Zinu, ale căror săgeți nu pricinuiau nimănui vreun rău. Ca dinții unui pieptene se răreau acum apărătorii slăvitei cetăți, și regele din Agra își freca palmele, bucuros de izbînda apropiată...

Cît despre Tarbit, ura împotriva narților, care se jucau cu viețile oamenilor, ca băieții cu arșicele, ura-i întuneca privirile, în chiar templul stăpînului narților nemuritori. Pentru ce pecetluise Mastara pleoapele Astei ? Pentru ce pecetluise pleoapele lui Clam ? Pentru ce-i stîrnise Zubala pe Agrani, și Ormag pe cei din Zinu ? Pentru ce trebuiau să plîngă atîtea

mame și să se ucidă între ei atîția bărbați, care nu se știau și nu-și făcuseră niciodată vreun rău ?

— Pentru ce ? strigă Tarbit, în singurătatea temniței lui.

Și zvîcni din tot trupul, ca o coardă. Atunci auzi un zgomot ușor. Ceva căzuse, pesemne, pe lespezile de piatră ale temniței, și flăcăul se plecă, ridicînd îndată ciobul ars de fulgerul ce-ntipărise în lut cuvîntul VAM. La lumina ce venea de la fereastra deschisă într-unul din pereții de piatră, sus, acolo unde nu putea ajunge, Tarbit privi ciobul. Apoi îl strînse-n pumn, și pumnu-i amenință un dușman nevăzut :

— Cît timp trăiesc, nu veți avea liniște, o, narți ! le făgădui Tarbit.

Dar narții nu-l auziră, căci cu toții priveau din înălțimile Nartazubei cum cei din urmă apărători cădeau de pe zidurile slăvitei cetăți Zinu, așa cum nemuritorii doriseră. Și nu-l văzură pe Tarbit ridicînd o lespede din podeaua temniței, nu-l văzură

scurmînd cu degetele, cu unghiile, nu-l văzură adunînd o movilă de lut și mîngîind-o, nu-l auziră vorbindu-i încetișor :

— Fă-te, lutule, un vultur.

— Poruncește și-ascult, căci sîntem de-o seamă, răspunse lutul, și movila se zbătu o dată, ca o făptură însuflețită, bucăți de toată mîna căzură-n lături și un vultur de lut se ivi între palmele lui Tarbit.

Și nu văzură narții nici cum vulturul de lut își încearcă aripile, nici cum flăcăul i se urcă în spinare și prinde a se ridica pînă la fereastra înaltă, zburînd apoi afară. Căci în clipa aceea Agranii țîșniră de după oamenii de lut și, răcnindu-și strigătul de luptă, năvăliră asupra cetății lipsită de apărători. Și straș-nic se bucurară narții cînd cei dintîi Agrani se cățărară nestingheriți pe culmea zidului, își dădură drumul în cetate și-și deschiseră singuri porțile.

Regele din Agra alerga în fruntea puhoiului de trupuri ce se răspîndi pe ulițele slăvitei cetăți Zinu, pătrunzînd în case și măcelărind bătrînii, în vreme ce femeile și copiii erau adunați pentru a fi însemnați cu sîngeriul semn al robiei. Și narții se veseliră de jaful ce începu, și-și arătară unii altora trîmbele de foc. Iar fumul ce creștea din slăvita cetate Zinu, care-n van se-adăpostise îndărătul zidurilor ei groase, fumul negru îi împiedică să vadă vulturul de lut ce se avînta în văzduh cu Tarbit.

Și plînse Tarbit cu lacrimi de sînge pieirea cetății, plînse văzînd convoiul nesfîrșit al celor tîrîți în robie, în urma carelor încărcate cu pradă și cu chipurile nepăsătoare ale narților nemuritori, pe care Agranii le duceau în Agra. Dar vulturul de lut zbura înainte — și curînd pieri în marea fără greutate a cerului.

Precum făgăduise, regele din Agra măturase podelele palatului din Zinu cu barba vrăjmașului și le spălase cu buzele lui.

Cumpăna lumii

Oamenii n-au fost ce sînt, nici narții. Pecetea uitării acoperă trecutul, și pe uitare se bizuie narții. Dar focul mocnește sub spuză.

Ca o flacără vie e omul ; o flacără uitată...

Aprinde-te, faclă ! Arzi cum ți-e dat și soarbe îndemn din tot ce narții tăinuiesc la umbra puterii lui Ormag !

Aprinde-te, inimă ! O, foc al inimilor roșii...

Și se-mplini în vremea aceea sorocul, și Ormag trebui să-i încredințeze lui Pil marea secure de os a puterii, așa cum făgăduise : timp de o lună de zile strîmbul zeu al șotiilor avea să fie stăpînul narților nemuritori. Dar, neputînd îndura să se supună altor porunci decît celor pe care singur le dădea, Ormag hotărî să se ascundă în palatul Zubalei, în toată vremea cît ceața Nartazuba va cunoaște stăpînirea nevolnicului ce se slujise de-o clipă grea, pentru a-i smulge puterea. Din jilțul de pîclă al lui Ormag, Pil împărățea, deci.

O nouă rînduială se-nstăpînise în marea încăpere a Nartazubei, căci Pil punea mereu la cale cîte-o șotie, și, dacă narții rîdeau mult mai des decît înainte, nu puțini erau cei pe seama cărora se rîdea și care nu aveau îndreptățire să fie veseli. Printre aceștia, Gurz dădea numeroase prilejuri de glumă, căci, puternic dar prost, nartul războiului nu se putea apăra. Și tocmai cînd nartele și narții nemuritori făceau haz pe seama lui Gurz, căruia Pil îi pitise săgețile, ceața tremură în dreptul marei porți a Nartazubei și vulturul de lut se ivi deasupra jilțurilor de pîclă.

Ca înăbușite de neagra pecete a Mastarei se stinseră rîsetele narților, și-n tăcerea neliniștită ce învălui Nartazuba, doar strigătul Unei fulgeră :

— Tarbit !

— Ei bine, da. Sînt Tarbit și-am venit să vă cer socoteală, o, narți ! spuse triumfător flăcăul cu piele neagră.

Iar numai ivirea unui muritor, acolo unde muritorii sînt prețuiți mai puțin decît stropul de noroi, era o înfruntare a legii lui Ormag. Și, ca în urmă cu ani, pereții de ceață ai Nartazubei prinseră a se destrăma.

Buimăciți, nartele și narții priveau către Pil, așteptînd de la el mîntuirea. Dar zeul cel strîmb se temea să repeadă marea secure de os, atît pentru că știa acum și el că osul plesnise, cît și pentru că Ormag i-ar fi putut lua în nume de rău pieirea muritorului ce prelungea jocul început cu Vam. Zubala nu era acolo, să-l lege pe Tarbit cu una dintre vrăjile ei, iar săgețile lui Gurz fuseseră ascunse și, oricum, Pil își spunea că nu-i nimerit să poruncească uciderea flăcăului.

— O, Vam, ajută-l ! strigă Una din nou, și Tarbit se îndreptă către omul înlănțuit.

— Vam ? strigă și el, întinzîndu-i ciobul de care nu se mai despărțea. Numele tău a fost ars de fulger pe lutul acesta ?

— Ești os din osul meu, Tarbit, spuse Vam, zbuciumîndu-se-n strînsoarea lanțurilor de-aramă.

O spărtură amenințătoare se căscă atunci într-unul din pereții de ceață ai Nartazubei, și narții gemură, văzînd dincolo de ea întunericul fără sfîrșit.

— De ce sînt oamenii aceștia înlănțuiți ? strigă Tarbit.

— E o poveste lungă, susură glasul lui Pil. Dar eu am să ți-o spun, voinice...

Așa, cu vorbe mieroase, încerca Pil să-l liniștească, în vreme

ce căuta înfrigurat un mijloc de scăpare. Dar Una strigă deznădăjduită :

— Nu-l crede, nu-l crede, Tarbit ! Minciuna doarme sub limba narţilor... Ormag şi Dumvur ne-au înşelat pe noi, Ormag şi Ramal ne-au ucis-o pe Lua, care te-a născut, Ormag şi Pil te vor răpune şi pe tine !

Ca de piatră stăteau acum narţii, şi pereţii Nartazubei se destrămau. Dar cuvintele Unei îl buimăciseră pe Tarbit.

— Lua ? bîigui el, şi o ceaţă i se puse pe ochi.

Neînchipuit de dulce suna numele celei pe care n-o cunoscuse, numele mamei ! Simţi o sfîrşeală şi se prinse cu amîndouă mîinile de gîtul vulturului de lut, de pe spinarea căruia nu coborîse.

Atunci Luf, feciorul lui Dumvur şi măruntul nart care porunceşte peştilor în năvoadele cărui pescar să intre, Luf se folosi de clipă şi, pe la spate, zvîrli peste Tarbit năvodul de care nicicînd nu se desparte. Înviorați, narţii se repeziră şi-nchiseră năvodul, prinzîndu-l pe Tarbit în ochiurile viclene, din care nimic nu poate scăpa. Iar vulturul fu prins şi el, odată cu flăcăul.

— Ce stai ? Ucide ! răcni Gurz, repezindu-se cu pumnul ridicat, dar Pil îl opri, înălţînd marea secure de os a puterii.

— Muritorul acesta e bunul lui Ormag, aminti nartul cel strîmb.

— Şi vrei să-l laşi să plece ? strigară-ntr-un glas nartele şi narţii nemuritori, încă înspăimîntaţi.

— Tăcere ! porunci stăpînul lor pentru o lună. Apucă, Birgun, năvodul şi du-l pe viermele acesta în tainiţa cea mai uitată de pe fundul întunecat al lumii, pentru a aştepta acolo pedeapsa pe care i-o va hotărî Ormag. Cît despre ciobul ce poartă numele lui Vam, sfarmă-l cînd sfarmi şi vulturul de lut !

Şi-n van se strădui Tarbit să sfîşie ochiurile năvodului, în van

plînse Una și se zbătu Vam. Birgun își desfăcu aripile de liliac și zbură cu prada încredințată lui, în vreme ce pereții de ceață ai Nartazubei se-ntregeau mai repede decît se destrămaseră, în vreme ce rîsul subțirel al lui Pil se-mpletea cu hohotele mulțumite ale narților de seamă, cu chicotelile sfioase ale narților mărunți. Și, pentru întîia oară, Luf se bucură de prețuire.

Iar dacă ajunse sub talgerul pămîntului, pe care uriașul Panca nu-l scapă din vedere nici ziua, nici noaptea, se furișă Birgun pe fundul întunecat al lumii, acolo unde totul e sterp și vînăt, tărîm pustiu din hăurile căruia s-a ridicat puterea lui Ormag. Și-n bezna nesfîrșită nici nu prinse de veste Tarbit cînd Birgun îi smulse din mînă bucata de pămînt ars de fulgerul ochilor lui Vam. Apoi se pomeni apucat și izbit de colțurile pietroase ale fundului de lume și, cînd se dezmetici, vulturul de lut pierise de lîngă el. Împlinind porunca lui Pil, Birgun sfărîmase ciobul, odată cu vulturul ce fusese în stare să-nfrunte tăriile. Și numai spaima, numele lui Ormag, cutreiera acum întinderile sterpe pe care, fără voia lui, ajunsese Tarbit.

Atunci hăurile vuiră și, cutremurîndu-se, înțelese cu durere trista poveste a lumii de demult, aflată din ecourile izbite de bolțile întunecate.

Cum s-a născut Ormag

E mult, atît de mult de-atunci, încît numai povestea mai poartă pe aripile ei albastre amintirea... Nimeni nu despărțise încă cerul de pămînt, uriașul Panca încă nu veghea cumpăna lumii, căci nimeni n-auzise de Ormag.

Cerul și pămîntul erau una. Un singur popor trăia în cer și pe pămînt, bucurîndu-se de veșnica strălucire a lumii roșcat-aurie ca pielița mărului de aur *maun*. Nu se știa de noapte, nu se știa de somn. Nu se știa de moarte. Ca o singură, nemăsurat de mare grădină, lumea înflorea în slavă și cînt, sub aripile nevăzute ale Vihtei. Căci, dintre toți locuitorii Nartazubei, singură pasărea de fum a dragostei se pomenea, pasărea pe care Ormag a silit-o să-și plece înainte-i capul subțire, dar de mușcătura căreia pînă și călărețul norilor negri se teme.

Și nu se aleseseră, pe-atunci, bogații de săraci și robi, oamenii fiind bogați și liberi deopotrivă. Iar cugetele ne-ntinate și inimile ușoare le-ngăduiau, oricînd voiau, să zboare...

Și se afla printre cetățile fără număr ale lumii cetatea cu palate de aur și porți de rubin, Naat. Și-ntr-unul dintre palatele de aur, păstrate pentru fecioarele cetății, trăia fecioara Dlada.

Aurii ca ochii tuturor oamenilor de atunci erau ochii Dladei, iar Vihta însăși îi zugrăvise, cu penele ei, sprîncenele. Gingașe ca niște păsări erau mîinile Dladei. Și cînd, asemenea tuturor oamenilor nemuritori, își îmbrăca straiele de *slam* auriu, părea o floare de aur.

Și iată că sosi sărbătoarea Vihtei, și toți locuitorii cetății cu palate de aur și porți de rubin, Naat, se adunară-n poiana din afara cetății, purtînd ramuri înverzite. Și corul fecioarelor cînta puterea dragostei, iar în fruntea alaiului lor sălta[1] Dlada.

---

[1] *Sălta*, pentru *pășea*, căci oamenii aceștia nu pășeau, nu aduceau un picior înaintea celuilalt, așa cum se întîmplă în mersul obișnuit. Mersul lor, pe care legendele îl atribuie mai tîrziu doar nartților și care constituie și caracteristica zeilor Heladei, constă din deplasarea ambelor picioare simultan, un fel de salt, deci. Grecii explicau chiar poziția picioarelor (lipite unul de altul) la statuile arhaice ale zeilor, prin dorința sculptorilor de a reda mersul acesta caracteristic (explicație falsă, firește, cauza fiind nepriceperea artiștilor primitivi de a reda mersul și de a degaja picioarele).

Bărbații și femeile — căci bătrînețea, sora morții, nu se ivise încă printre oameni, și pămîntenii rămîneau veșnic în putere — bărbații și femeile se așezară-n cerc, închizînd cu trupurile lor poiana. Cu toții aveau tobe și fluiere și, cînd fecioarele își sfîrșiră cîntul, bărbații prinseră a bate din tobe. Atunci, chiuind, veniră-n zbor, peste coroanele copacilor, flăcăii. Ca un fulger de aur strălucea șuvoiul trupurilor tinere, și fulgerul atinse mijlocul poienii, pentru a țîșni apoi din nou, ridicîndu-se de la pămînt. Și-acolo, în văzduh, jucară flăcăii, ca o ploaie de foc, închipuind truda mugurilor și a florilor, biruința rodului. Femeile așezate în poiană suflară apoi în fluiere și, iată, fecioarele se înălțară și ele, intrînd în jocul flăcăilor. Unduirea trupurilor lor îmblînzi fulgerele mișcărilor celor dintîi.

Și, după obicei, în văzduhul de deasupra poienii, atunci, de sărbătoarea Vihtei, fecioarele și flăcăii chemați să-ntemeieze un cămin se văzură pentru întîia oară. Nevăzută fîlfîia din aripi Vihta. Și, una cîte una, perechile coborau în poiană, ținîndu-se de mînă, căci, nesupusă încă poruncilor lui Ormag, pasărea de fum a dragostei alcătuia perechile cu rost și nu se întîmpla să sădească dragostea în inimi nepotrivite, nici să aprindă două inimi pentru o a treia.

Iar Dlada sosi în poiană odată cu Fin, fruntea flăcăilor din cetatea cu palate de aur și porți de rubin, Naat. Pe măsură ce coborau, perechile ocoleau poiana, trecînd pe dinaintea bărbaților și femeilor ce băteau din tobe și suflau în fluiere, pentru ca toți să-i poată vedea, cunoscînd că Vihta îi legase. Și totul se petrecu după obicei, și cea din urmă pereche mai avea să coboare, cînd se întîmplă ceva ciudat. Lip, flăcăul strîmb din pricină că-n copilărie se schilodise, căzînd pe fereastră, Lip coborî singur în poiană și se repezi către Dlada, apucînd-o de mîna stîngă, în vreme ce Fin îi și ținea dreapta. Și nu prinseră

oamenii să-nțeleagă neobișnuita purtare a lui Lip, cînd o văzură pe fecioara Alabuz coborînd singură-n poiană, deși era limpede că Lip ar fi trebuit s-o petreacă, ei doi rămînînd cea din urmă pereche.

Cum de greșise Vihta, mușcîndu-l pe Lip de inimă și sădind într-însa dragostea pentru Dlada, pe care abia o legase de Fin, cum de-o uitase pe Alabuz, nimeni nu știe. Poate că jocul flăcăilor, mai aprig atunci ca nicicînd, o zăpăcise, și-n iureșul trupurilor aurii nu se mai descurcase, poate cîntecul și unduirea fecioarelor să fi fost mai pline de vrajă ca altă dată... cine știe ? Destul că greșise, iar mușcătura Vihtei n-are leac.

— O, Lip, frate, încetează a mai ține mîna Dladei, spuse Fin. Vezi bine că Vihta a greșit, și inima Dladei nu te cunoaște...

— Dar eu o cunosc, omule !

— Calcă-ți pe inimă, Lip, îl rugă și Dlada. Iar, dacă mă iubești cu-adevărat, nu turna pelinul amărăciunii în cupa bucuriilor de azi...

O suflare înghețată îl cuprinse atunci pe Lip, și mîna lui scăpă mîna Dladei, și poiana întreagă se-nvîrti cu el.

— Nu te întrista, Lip, grăiră bărbații ce-alcătuiau sfatul cetății — și el le auzi cuvintele ca de la mare depărtare, căci marea vuia în scoica urechilor lui. Nu se cuvine să-ntîrziem bucuria tuturor perechilor din pricina uneia singure... Dar sfatul se va aduna chiar mîine, chibzuind ce dezlegare poate afla. Așteaptă pînă mîine.

Și fiecare bărbat apucă atunci mîna femeii sale, fiecare flăcău mîna fecioarei ce-i fusese hărăzită, și cu toții se ridicară-n văzduh, plutind lin către steaua Vihtei[1], acolo unde oamenii

[1] Luceafărul, considerat în aproape toate religiile primitive drept steaua iubirii.

sărbătoreau legămîntul dragostei. Şi-n poiană rămase doar Alabuz cu Lip.

Tăcută-n toată vremea stătuse Alabuz, căci inima neînvrednicindu-i-se de muşcătura Vihtei, fecioara nu cunoscuse durerea. Doar ciuda şi ruşinea-i îmbujoraseră obrajii, dar ciuda şi ruşinea sînt mute.

— O, Lip, spuse deci Alabuz, atunci cînd se încredinţă că nimeni nu-i mai poate asculta cuvintele, fii sigur că, dacă Vihta ar fi hotărît cum se cuvine, ochii nu ţi-ar fi fost acum înneguraţi ! Cît de veseli am fi zburat cu ceilalţi... Aşa, partea ta e durerea, partea mea, ruşinea.

— Numai pentru că sînt schilod, strigă Lip, trîntindu-se-n iarba poienii şi ascunzîndu-şi faţa-n palme. O, dacă eram drept ca Fin !

— Eu te-aş fi iubit aşa cum eşti, spuse Alabuz. Dar, desigur, nu ştiu cum gîndeşte Dlada...

— Vai, ştiu prea bine, gemu Lip De n-aş fi ştiut !

Atunci Alabuz se lăsă în iarbă şi, apropiindu-şi buzele de urechea lui, şopti pătimaş :

— Ruşinea noastră, o, Lip, ne înfrăţeşte, şi iată de ce cutez să-ţi picur în ureche gîndul pe care nu m-aş încumeta să ţi-l împărtăşesc cu glas tare : şi dacă sfatul cetăţii nu va afla dezlegare ruşinii noastre ?

— Nici nu e cu putinţă...

— Aşa-i ? Te-ai gîndit şi tu, deci... Ei bine, ascultă părerea mea. Dacă sfatul nu ne va putea ajuta, ne vom ajuta singuri !

Mirat, Lip îşi ridică fruntea şi o privi. Ciudat scînteiau privirile fecioarei ! Căci pînă-ntr-atît se-aseamănă înfăţişarea patimilor, că ura-i aprinsese privirile, asemenea dragostei.

— Să trecem peste cuvîntul sfatului ? întrebă Lip.

În clipa aceea se ivi în poiană Bolob, giuvaergiul. Nu se

înălțase cu ceilalți, și-i pîndise-n toată vremea pe Alabuz și Lip, ascuns pe după trunchiul unui copac.

— Să vă faceți dreptate, spuse el. Tu, Lip, alege doi bărbați pricepuți, dintre cei ce te privesc cu bunăvoință și, după întoarcerea tuturor pe pămînt, înainte de adunarea sfatului, veniți cu toții să chibzuim.

— Unde ? întrebă Lip, fără a se mai împotrivi. Știi bine că dacă se află...

— Nimeni nu va afla vreodată, căci locul pe care l-am ales îi îndepărtează pînă și pe cei mai viteji.

— Nu știu decît un singur asemenea loc... șopti Lip, simțind din nou o mirare fără margini.

— Întocmai.

Tăcut, flăcăul rămase pe gînduri. Și nici unul dintre ei nu mai rosti un cuvînt, și se despărțiră în tăcere. Căci locul ales era o peșteră rece și întunecată, deschisă-n malul de piatră ce sprijinea spatele cetății cu palate de aur și porți de rubin, Naat. Și nimeni, de cînd se ținea minte, nu se apropiase de Peștera Rece, din care ieșeau miasme.

Și iată că la vremea potrivită, Alabuz — sosită cea dintîi — îl văzu pe Lip apropiindu-se cu trei bărbați, pe care-i recunoscu îndată. Erau Lamar, cîntărețul, Zrug, cel ce pierduse cea din urmă întrecere la trîntă, cu care se încheia sărbătoarea Vihtei, și Bolob, giuvaergiul cel gras, meșter în ciocănitul aurului.

— Gînduri bune ! o întîmpină Lip, dîndu-i binețe, așa cum se obișnuia atunci, dar Alabuz rîse scurt și fără veselie, iar Lip își dădu seama că urarea nu-i era potrivită.

— Gînduri iscusite, ură Bolob, făcîndu-i cu ochiul.

Intrară cu toții în peștera neprimitoare, înfrîngîndu-și neplăcerea, dar, după cîțiva pași, Alabuz șovăi.

— Înainte, spuse Zrug.

— Abia mai pot răsufla, își ceru iertare fecioara.

Cu toții gîfîiau, ca după un urcuș anevoios, iar întunecimea peșterii îi umplea de adîncă mirare, ca pe unii obișnuiți cu veșnica lumină roșcat-aurie a lumii de atunci. Stîrniți de glasurile lor, liliecii începură a se roti, izbindu-i cu aripi moi și țipînd ascuțit. Fiece cuvînt și fiece țipăt răsunau de nenumărate ori sub bolțile negre, ca și cum guri nevăzute s-ar fi grăbit să le poarte mai departe, mereu mai departe, pînă-n fundul întunecat al lumii. Căci știau cu toții că peștera răspunde într-adevăr în hăurile necercetate ale adîncurilor, și fusese nevoie de strașnice temeiuri pentru ca fiecare dintre ei să se-ncumete în văgăună.

Îi unea necazul împotriva sfatului cetății cu palate de aur și porți de rubin, Naat. Lamar, cîntărețul, învățase ani mulți să cînte din fluier și ceteră, dar sfatul socotise că-i vrednic doar să bată toba, și nu-l îngăduise în rîndurile cîntăreților vestiți. Zrug, luptătorul, pierduse întrecerea la trîntă, și era încredințat că sfatul nu hotărîse drept, iar Bolob, giuvaergiul, aflase că podoaba de aur, pe care o lucrase pentru cea mai frumoasă pereche unită de Vihta, fusese înlocuită de sfat cu o alta, a unui meșter socotit mai dibaci. Cît despre Alabuz și Lip, păți-seră rușinea cunoscută.

— Nu credeți că ne putem opri ? întrebă deodată Bolob. Am înaintat de ajuns, și nimănui nu-i poate da prin minte să ne caute aici...

Iar toți ceilalți încuviințară și se așezară pe cîte o piatră. Dar, în clipa aceea, o lumină ciudată prinse a pîlpîi, ceva ca un abur sau ca o apă vînătă îi învălui, și li se făcu fără veste atît de frig, încît începură să clănțăne din dinți. Își deslușeau fețele în lumina tulbure, și fețele li se păreau necunoscute. Ar fi vrut să se ridice de pe pietrele reci, dar picioarele nu-i ascultau. Cuvin-

tele li se stingeau pe buze. Şi fiecare simţea cum o mînă de gheaţă-i cuprinde inima, care prinse a bate repede, repede, apăsată de strînsoarea nemaiîncercată.

Cu toţii văzură că aburul sau apa vînătă are margini mişcătoare şi vine din fundul peşterii, căpătînd o culoare din ce în ce mai vie.

Ceaţa vînătă le pătrunse în gură, în nări, şi-o sorbiră fără voie, simţind-o cum li se răspîndeşte în trupurile îngheţate. Dar stropi de sudoare le broboneau pe frunte. Şi cu toţii tresăriră cînd Zrug prinse a vorbi cu un glas care era şi nu era al lui :

— De la începuturile lumii mă tîrîi pe fundul cel mai întunecat al pămîntului...

— ... aşteptînd, urmă Lamar.

— N-am nume în lumina aurie, spuse Alabuz.

— ... dar voi îmi veţi da un nume, întregi Lip.

— Ormag ! strigă atunci Bolob, şi înţeleseră cu toţii că aburul vînăt pusese stăpînire pe ei şi vorbea prin gura lor, înţeleseră că aduseseră în lumea oamenilor o putere tainică şi primejdioasă.

Iar în inimile lor îngheţate se răsuciră îndată simţăminte pe care nici unul, niciodată, nu le încercase.

„Pe veci, pe veci am să rămîn fecioară", îşi spuse Alabuz.

„Singur şi de batjocură voi fi de-a pururi", îşi spuse Lip.

„Au să-mi ia pînă şi toba", îşi spuse Lamar.

„Toţi mă vor birui", îşi spuse Zrug.

„N-au să-mi mai dea aur", îşi spuse Bolob.

Şi, pentru întîia oară, cunoscură puterea şi numele spaimei, Ormag. Iar, cînd grăiră, Ormag grăi cu buzele lor :

— De aici înainte voi fi mereu cu voi...

— ... în voi...

— ... şi vă voi însemna cu pecetea mea...

— ... căci sînt Ormag...

— ... și numele meu e spaima ![1]

Și, cunoscîndu-le spaimele, le făgădui Ormag împlinirea celor mai ascunse dorințe, dacă-i vor asculta poruncile, iar toți cinci jurară, scriind pe peretele peșterii, cu sîngele lor, jurămîntul. Atunci le spuse Ormag ce au de făcut.

Și, dacă ieșiră din peșteră, spaima ieși odată cu ei la lumină, și ei se uitară îndărăt, temîndu-se, priviră strălucirea aurie a lumii și se temură, se văzură unii pe alții și-și plecară privirile, temîndu-se. Iar în sfatul cetății, cînd se cercetă pricina lui Lip și a Alabuzei, nici unul dintre ei nu cuteză să-și spună cuvîntul, și cu toții își ținură privirile plecate, căci oamenii citeau pe atunci în priviri, iar cei patru se înspăimîntau la gîndul că ceilalți ar putea deslușì ceea ce ascundeau în inimile lor. Și Lip tăcu și el, astfel încît, socotind că se mîngîiase, bărbații sfatului nu văzură pentru ce și-ar mai pierde vremea, și ridicară sfatul.

Iar Lip se încredință că bine făcuse, nebizuindu-se pe bărbații din sfat...

Dar spaima cuibărită-n cei cinci nu le dădea pace, și fiecare dintre ei înălță cîte o grămadă de piatră, jertfi cîte un berbec și, aprinzînd focul, arse jertfa pe grămada de piatră pe care o ridicase, urmînd porunca lui Ormag. Și pentru întîia dată suiră-n văzduhul strălucitor cinci fuioare de fum, cinci stîlpi întunecați, ca cinci amenințări tăcute. Căci nimeni pînă atunci nu adusese nimănui jertfe, oamenii nemuritori neplecîndu-și frunțile înaintea nimănui.

Iar, în palatul lor de aur, Dlada și Fin se bucurau întîlnindu-se, se așteptau cît timp treburile-i despărțeau și, îmbătați de mușcătura Vihtei, se regăseau de fiece dată. Dar într-un rînd Alabuz veni cînd Dlada se afla singură și-i grăi astfel :

[1] Încă un exemplu al credinței în puterea numelui — și a cuvîntului, în genere. Ormag nu exista „pentru că nu avea nume". Odată numit, capătă ființă. Vezi și nota de la pag. 115.

— De mult nu ne-am mai văzut, Dlada, și am simțit nevoia să-ți spun că nu-ți port pică pentru întîmplarea cu Lip, care se cuvenea să fie al meu...

Și vorbi astfel multă vreme, fără a o privi în ochi, și Dlada se simți stingherită, așa cum stingheriți — fără să știe de ce — se simțeau acum toți cei ce se-ntîlneau cu Alabuz sau Lip, cu Lamar, Zrug sau Bolob. Nimeni nu pricepea rostul fumurilor pe care aceștia le făceau să suie-n văzduh, dar se obișnuiseră cu ciudățeniile lor, care păreau să nu pricinuiască vreun rău.

— La viitoarea întîlnire din poiană, spuse Dlada, ai să cobori din văzduh cu un flăcău de seamă...

Dar Alabuz își clătină fruntea.

— Cine știe, șopti ea. Dacă a greșit o dată, Vihta mai poate greși... Cumplit ar fi însă să muște pentru a doua oară inima unui bărbat care și-a aflat femeia.

— Glumești, spuse Dlada.

Nici nu-i trecuse prin minte că Fin ar putea iubi o altă femeie, căci asemenea întîmplare nu se pomenise, dar cuvintele Alabuzei o înfiorară. Fecioara îi apucă mîna, și-n clipa aceea Dlada simți cuțitul de gheață al spaimei.

— Nu știu ce simt... bîigui, luptîndu-se cu puterea vînătă a lui Ormag.

Atunci Alabuz îi șopti la ureche :

— Vrei să fii sigură că Vihta nu va greși, îndepărtîndu-l pe Fin de tine ?... Nimic mai lesne : leagă-i în jurul gîtului un fir din părul tău. Dar, înainte de a-l lega, jertfește o găină neagră celui care te va ajuta și a cărui putere e neasemuit mai mare decît puterea Vihtei. Și numele lui e Ormag.

— Ormag...

Din ce în ce mai multe jertfelnice se-aprindeau în cetatea cu palate de aur și porți de rubin, Naat, din ce în ce mai mulți oameni își fereau privirile, și cu toții băgară de seamă că acestora li se schimba culoarea ochilor. Tot mai mulți locuitori ai cetății aveau acum ochi vineți. De teamă că nu va mai fi lăsat să cînte, Lamar cînta la toate adunările, și cîntăreții vestiți nu mai puteau fi ascultați decît arar. De teamă că oricine-l va putea birui, Zrug căuta tuturor pricină și se lupta întruna. De teamă că nu i se va mai da aur, să migălească giuvaeruri, Bolob aduna praf de aur și drugi de aur. De teamă să nu fie luat în derîdere, Lip își bătea joc de toți cei pe care-i întîlnea. Iar jertfelnicele fumegau, întunecînd strălucirea lumii...

Și-ntr-un rînd, cînd sfatul bărbaților se adună, ca de obicei, nu se mai găsi printre ei unul singur cu ochi aurii. Și bărbații cu ochi vineți se priviră-n ochi, nemaiavînd pricini să se ferească unii de alții, și-n clipa aceea înțeleseră că nu-și mai pot citi gîndurile ca-nainte, căci tot ce puteau desluși era doar culoarea vînătă a spaimei, numele lui Ormag. Iar întregul sfat al cetății cu palate de aur și porți de rubin, Naat, se prăbuși cu frunțile-n colb.

După o vreme se adunară bărbații și femeile în poiana din afara cetății, pentru a prăznui sărbătoarea Vihtei. Și cîntară, și jucară, după obicei, dar mai înainte aprinseră jertfelnicele și priviră stîlpii negri ai fumului, suind către cer. Un nor uriaș se

alcătui din fumul jertfelor, și din norul acela se auzi pentru întîia oară bubuitul tunetului, glasul lui Ormag ; îndată, însă, toți cei adunați în poiană văzură un bărbat uriaș, călărind pe norul cel negru. Era înfășurat într-o vînătă mantie de ger, barba neagră-i flutura ca o flamură și-n mînă ținea marea secure de os a puterii.

— Slavă, călăreț al norilor negri ! strigară cei din cetatea cu palate de aur și porți de rubin, Naat, tremurînd și înălțîndu-și brațele.

Iar tunetul hohoti peste capetele lor. Și, cînd cei din poiană voiră să se-nalțe în văzduh, tălpile nu li se mai dezlipiră de pe pămînt, de parcă greutatea spaimei le apăsa tuturor umerii. Doar Alabuz, Lip, Zrug, Lamar și Bolob se ridicară pînă la norul negru, pierind apoi în beznă, căci Ormag înțelesese că nu va putea stăpîni singur lumea și hotărîse să-și întemeieze puterea cu ajutorul celor ce-l scoseseră din fundul întunecat al lumii. Iar, pentru a arăta că erau — și nu mai erau — aceiași, le întoarse numele, așa ca Alabuz să se numească Zubala, Lip — Pil, Zrug — Gurz și Lamar — Ramal, singur Bolob păstrîndu-și vechiul nume, de vreme ce foamea de aur nu se schimba, oricare i-ar fi numele și oricum ar fi citit.

Și-n palatul cu pereții alcătuiți din fumul jertfelor se însoți Ormag cu Zubala, iar fiicei lor îi încredință cumplita pecete cu care Mastara începu să pecetluiască pleoapele oamenilor, ajunși muritori, în vreme ce narții singuri își păstrară nemurirea, putința de a zbura și straiele de *slam*, de care toți oamenii se bucuraseră cîndva.

Iar nimeni, nimeni nu mai ține minte unde se înălțase o dată cetatea cu palate de aur și porți de rubin, Naat, pe cînd cerul și pămîntul erau una și veșnic strălucea lumea, roșcat-aurie ca pielița mărului de aur *maun*...

Așa, singur în bezna fără început a fundului întunecat al lumii, înțelese Tarbit cum s-a născut Ormag și cum s-au înălțat narții peste rînduieli și peste oameni, iar inima i se strînse de jalea cetății cu palate de aur și porți de rubin, Naat, una dintre multele cetăți ale lumii dinaintea venirii lui Ormag...

— Am avut dreptate să vă urăsc, narți ! strigă Tarbit în liniștea neclintită, și fundul lumii vui, și bolțile de piatră-i purtară strigătul, de parcă o pasăre nevăzută le-ar fi străbătut.

Și merse Tarbit pe urma strigătului pe care-l auzea deschizînd cale înainte-i, merse prin beznă. Din cînd în cînd, atunci cînd strigătul i se pierdea în depărtări neștiute, răcnea cuvinte de hulă împotriva narților, și cuvintele-l călăuzeau acolo unde nu se află călăuză, nici drum, nici amintire, cuvintele înlăturau numele lui Ormag, spaima.

Iar dacă bătu astfel o cale pe care doar picioarele-i istovite o puteau măsura, se împiedică Tarbit de un bolovan așezat în mijlocul drumului și căzu cu fața-n jos, cu mîinile întinse. Dar sub palma dreaptă simți ceva cald — și strașnic se miră, căci totul era rece acolo. Ridicîndu-se, apucă deci o bucată de piatră. Și, dacă se mirase simțind-o caldă, mai mult se miră văzînd că-n mîna lui prinde a luci, de parcă ar fi răsfrînt strălucirea unui foc. Iar inima-i bătu cu putere, deslușind pe piatra aceea cuvintele : „Puternicul Ormag e dușmanul lui Vam."

Căci Tarbit n-avea de unde să știe că Ormag însuși ascunsese odinioară acolo bucata de piatră ruptă din lespedea ce acoperise trupul Unei și pe care Vam o purtase la gît. O ascunsese, încredințat că nimeni, niciodată, n-o va găsi pe fundul cel mai întunecat al lumii, de vreme ce nimeni, niciodată, n-ar fi putut și n-ar fi dorit să ajungă acolo. O ascunsese, ferindu-se pînă și de ceilalți narți, într-atît se temea de puterea pietrei netede, încălzită la inima lui Vam și, dacă ar fi știut că piatra se află

acolo, de bună seamă că Pil nu l-ar fi surghiunit pe Tarbit tocmai pe fundul întunecat al lumii. Dar Pil nu știa nimic și, asemeni lui Ormag, socotise locul acela drept singurul ce nu îngăduia să i se răpească ceea ce odată i se încredințase.

Ci Tarbit avea acum în mînă piatra netedă, păstrînd căldura inimii lui Vam. Și-n clipa cînd o lipi de inima lui, știu întreaga poveste a jocului început cîndva de Ormag, cunoscu durerea Unei și viața de chin a Luei.

— Puternicul Ormag e dușmanul lui Tarbit ! strigă flăcăul cu pielea neagră, iar strigătul îi zbură sub bolțile întunecate, împrăștiind o spaimă neștiută, acolo unde se-nstăpînise doar spaima născută de Ormag.

Și strigătul îi deschise mai departe calea, și piatra netedă i-o lumina cu focul ce mistuise inima lui Vam. Un singur gînd, un singur țel îl însuflețea pe Tarbit : să răzbune amărăciunile celor ce-i lăsaseră moștenire durerile lor. Și, cum înainta acum cu piatra netedă în pumnul ridicat, de parc-ar fi purtat o făclie, zări în fața lui, pe peretele stîncos, niște șiruri de slove roșii, pe care le citi.

ÎNAINTEA PUTERNICULUI ORMAG, CU SÎNGELE NOSTRU, AM SCRIS ACEST JURĂMÎNT. CÎTĂ VREME SLOVELE VOR RĂMÎNE VII PE STÎNCĂ, ATÎTA VREME VOM FI ROBII MARELUI ORMAG, STĂPÎNUL NOSTRU. Și ISCĂLIM CU SÎNGE

ALABUZ LAMAR LIP

ZRUG BOLOB

Și citi Tarbit jurămîntul și, cu piatra netedă spartă din lespedea ce acoperise cîndva trupul Unei, rîcîi literele însemnate

cu sînge. Una cîte una piereau slovele jurămîntului, și stînca rămase curînd așa cum fusese odinioară, curată.

Atunci, încruntat, își urmă Tarbit drumul. Și pașii-l duceau pe unde călcaseră pe vremuri cei ce-l scoseseră pe Ormag din hăuri neștiute ; nu trecu mult și flăcăul zări o geană de lumină. Mai merse puțin și se află în gura peșterii căscată-n malul de piatră, de care se sprijinise cu-amar de vreme în urmă cetatea cu palate de aur și porți de rubin, Naat.

Și răsuflă Tarbit, bucurîndu-se de aerul proaspăt, și rămase o clipă locului, mîngîiat de sulițele moi și fierbinți ale lui Saian. Dar, cînd își plimbă privirile asupra a ceea ce fusese cetatea Naat, nu întîlni decît movile de pămînt peste care crescuseră bălării și, din loc în loc, copaci. Sub movilele tăcute, aurul palatelor și rubinul porților fuseseră de mult răpite de cei în inimile cărora Bolob sădise foamea de aur și nestemate, ulițele se stricaseră, puțurile se-astupaseră. Pecetea Mastarei pecetluise pleoapele de lumină ale cetății.

Și rătăci Tarbit printre movilele ce-acopereau cetatea cu palate de aur și porți de rubin, Naat, rătăci mîhnit, aflînd cînd și cînd în iarbă un ciob de oală sau o podoabă, pînă ajunse acolo unde fusese piața cea mare a cetății. O movilă uriașă se ridica în stînga, și Tarbit îi dădu ocol, mîngîind lutul cu degetele și șoptindu-i :

— Saltă, lutule, în lături.

Atunci movila se cutremură, lutul se ridică și se prăbuși într-o parte, descoperind palatul păstrat pentru fecioarele cetății, palatul în care de mult, tare de mult, trăise frumoasa Dlada. Și dacă tăbliile de aur pieriseră, zidurile de piatră care le purtaseră se înălțau încă, falnice ca-n vremea de slavă a cetății Naat ; iar dacă porțile de rubin fuseseră furate, tocurile lor erau încă acolo.

Şi pătrunse Tarbit în palatul în care află paturile fecioarelor, şi se privi în oglinzile înalte, abia brumate, mîngîie ciopliturile meştere din lemnul meselor largi şi deschise scrinurile în care stăruia o mireasmă amăruie. Iar cînd văzu tot ce putea vedea, învins de oboseală, se întinse pe unul dintre paturi, şi Cadumal suflă îndată peste pleoapele-i îngreunate.

O zi şi o noapte dormi Tarbit în palatul fecioarelor din apusa cetate Naat, fără să ştie că-n vremea aceea răzmeriţa cuprinsese clădita peste nori Nartazuba. Căci, scurgîndu-se luna sorocită, Ormag se întoarse într-o bună zi în marea încăpere de ceaţă, în care Pil stăpînea, aşa cum le fusese învoiala.

— A trecut luna, spuse Ormag. Coboară de pe jilţul meu de pîclă şi dă-mi marea secure de os a puterii.

Dar Pil nu se clinti, ci, potrivindu-şi mai bine în jilţ trupul firav, privi batjocoritor către Ormag.

— Ţi-ai ieşit din minţi ? strigă călăreţul norilor negri — şi o mare tăcere se lăsă peste Nartazuba.

Dar Gurz se apropie atunci, legănîndu-şi trupul voinic, şi narţii-l priviră cu ochii măriţi, strîngîndu-şi capetele între umeri.

— Nu striga, mîrîi Gurz. Şi eu ştiu să strig.

Răsuflînd scurt, Ormag îşi roti privirile peste feţele nartelor şi narţilor nemuritori şi se cutremură văzînd că nu citeşte în ochii tuturor spaima. Parte dintre ei priveau în lături, iar pe buzele măruntului nart al pescarilor, Luf, tremura un rînjet sfidător. Atunci, în tăcerea grea din Nartazuba, se auzi deodată fluieratul lui Ramal ; şi atîta batjocură ţîşnea în fluierăturile lui, încît Ormag răcni de se cutremură lumile de sus şi de jos, şi se năpusti fără veste asupra lui Pil smulgîndu-i din mînă marea secure de os a puterii.

— Voi, năpîrci tîrîtoare, v-a fost de-ajuns o lună pentru a uita cine vă e stăpîn ? răcnea Ormag, rotind în pumn marea

secure de os. Sînt Ormag, și numele meu e spaima ! V-ați dezvățat să tremurați înainte-mi ?... Am să scutur cerul cum scuturi un biet pom, de-o să cădeți ca niște poame putrede ! Cît despre cei ce-și calcă jurămîntul...

Și sărea dintr-o parte într-alta, ca un leu încolțit, și mantia vînătă-i juca pe umeri, și marea secure-i fulgera în pumn.

— Degeaba strigi, spuse atunci Bolob, nartul cel gras al bogăției, care se întoarse îndată către Taruna : Ce scrie pe tăblița ta ? Vorbește !

Narta dreptății își clătină capul cărunt și grăi în puține cuvinte :

— Pe tăblița mea nu scrie nimic.

— Jurămîntul scris cu sînge pe peretele stîncos din fundul lumii nu se află pe tăblița ta ? tună glasul lui Ormag. Ia seama, Taruna !

— Odată ce-a fost șters de pe perete, șters e și pe tăblița mea, spuse narta, întinzîndu-i spre încredințare tăblița.

Și, văzînd că are dreptate, își mușcă Ormag buzele.

— Cine a cutezat... ? scrîșni el, iar Pil nu-l lăsă să sfîrșească și-i povesti cum îl închisese pe Tarbit pe fundul întunecat al lumii, păstrîndu-l pentru răzbunarea lui Ormag.

— Numai el a putut șterge jurămîntul, încheie nartul cel strîmb, care adăugă batjocoritor : Oricum, înțelegi, Nartazuba trebuie să cunoască o nouă rînduială...

— E limpede, spuse Ramal.

— Ca apa, întregi Bolob.

— Așa, încuviință și Gurz.

Iar singură Zubala tăcea.

— Și tu ? o înfruntă Ormag.

— Cum hotărăști, așa să fie, zise narta, zîmbind fățarnic, căci încă nu știa de care parte să se așeze, ca una care-i născuse

lui Ormag nenumărate fiice și se bucura de putere și cinste.

Și-n vreme ce nartele și narții nemuritori ascultau, ținîndu-și răsuflările, în vreme ce Pil, Ramal, Gurz și Bolob îl priveau, așteptînd să-l vadă supunîndu-se împrejurării neașteptate, Ormag se repezi fulgerător și, încleștîndu-și mîna în pieptul lui Pil, îl smulse din jilț ca pe-o coajă de ou și-l zvîrli cît colo, așezîndu-se apoi în locul lui. Cînd se dezmeticiră, narții îl văzură pe Ormag așa cum îl știau dintotdeauna, șezînd pe jilțul de pîclă și ținînd marea secure de os a puterii, iar tunetul glasului ce bubui năprasnic între pereții de ceață ai Nartazubei vesti din nou, amenințător :

— Sînt Ormag, și numele meu e spaima !

Atunci narții și nartele își plecară frunțile, Zubala se cuibări lingușitoare la picioarele stăpînului, iar cei patru nu cutezară să i se mai împotrivească fățiș. Căci prea multă vreme fuseseră obișnuiți să se plece înaintea vrerii lui Ormag, pentru a se putea răzvrăti într-adevăr, și prea multă urîciune ascundeau în inimi, pentru a afla acolo putere și-ndemn. Dar nici nu-și părăsiră nădejdile. Și, cînd Ormag prinse a-l căuta pe Tarbit, îl ascunseră de mînia lui, întinzînd un nor peste palatul apusei cetăți Naat, în care se adăpostise. Căci înțeleseseră că singuri nu-i vor putea ține piept lui Ormag și socoteau să-l folosească pe Tarbit în luptă.

Dar flăcăul cu piele neagră nu știa nimic din toate cele ce se petreceau în înălțimile Nartazubei. Și, dacă dormi o zi și o noapte, se deșteptă, simțind lîngă inimă căldura pietrei pe care și-o prinsese la gît, purtînd-o așa cum și Vam o purtase odinioară. Ca un val fierbinte, ura împotriva narților îl cuprinse și simți deodată cît e de singur în palatul pustiu din apusa cetate Naat. Cum putea frînge puterea lui Ormag, cînd n-avea ajutor de nicăieri și nici măcar cu cine să se sfătuiască n-avea... ?

Așa, purtîndu-și gîndurile ca pe niște poveri, rătăci din nou prin palatul tăcut. Încăperi urmau după încăperi, goale și triste ca locurile în care nimeni nu-și poate închipui că au răsunat odată hohote de rîs. Pietrele cenușii ale pereților păreau pietrele unui mormînt, și neînchipuit de adîncă era tăcerea. După o vreme Tarbit se afla într-o încăpere mică, în care se ridica un singur dulap de piatră. Ușile de piatră purtau cioplituri, înfățișînd cîte zece fecioare jucînd în cerc, iar în mijlocul cercului se vedea un cap de leu.

Și, neaflîndu-i încuietoarea, zadarnic încercă Tarbit să deschidă dulapul de piatră. Dar își aminti apoi de meșteșugurile învățate de la Clam, olarul, și-și apăsă degetele peste ochii de piatră ai celor doi lei. Scrîșnind, ușile se deschiseră, răsucindu-se pe țîțînele lor de piatră, și flăcăul fu uimit de-o strălucire

aurie : pe poliţa de piatră rămăseseră două straie de *slam*.

Şi apucă veşmintele aurii, despre care auzise doar, şi văzu că ţesătura ce părea o blană moale era uşoară ca fulgul şi nu putea fi sfîşiată. De-atît amar de vreme fuseseră uitate straiele în dulapul de piatră, şi parcă abia atunci le croise cineva !

Dar, cercetîndu-le Tarbit, îl cuprinse din nou amărăciunea singurătăţii, căci două erau straiele de *slam*...

Atunci îşi lepădă blana de jder, îmbrăcă unul dintre cele două straie aurii şi, cu celălalt pe braţ, se năpusti afară din palat. Şi-şi pregăti o movilă de lut, pe care degetele-i începură îndată s-o mîngîie, în vreme ce flăcăul şoptea rugător :

— Fă-te, lutule, fecioară cu mers lin de căprioară, dar vitează şi frumoasă ; fă-te, lutule, mireasă !

— Porunceşte şi-ascult, căci sîntem de-o seamă, răspunse lutul, şi movila se zbătu o dată ca o făptură-nsufleţită, bucăţi de toată mîna căzură-n lături, şi o fecioară de lut se ivi între palmele lui Tarbit.

Şi era întocmai cum şi-o dorise flăcăul.

Atunci o îmbrăcă Tarbit cu veşmîntul de *slam*, dar înainte îi atinse ochii şi pieptul cu piatra netedă în care Vam îşi săpase ura şi durerea. Apoi se rugă din nou :

— Învie, fecioară de lut !

Şi, sub ochii lui, fecioara de lut îşi încleştă buzele şi păşi cu mers lin de căprioară ; şi era neagră ca Tarbit şi frumoasă ca pămîntul în primăvară, şi-n priviri i se răsfrîngea văpaia inimii.

— O, Milga[1] ! şopti Tarbit, apucînd-o de mînă, şi-n clipa aceea Vihta, sosind la vreme, îi uni prin sărutul ei de foc.

Şi, iată, Tarbit nu mai era singur. Împreună cu Milga colinda acum nenumăratele încăperi ale palatului, povestindu-i despre

[1] Fecioară (în limba Vamiţilor).

cetatea cu palate de aur și porți de rubin, Naat, despre puterea lui Ormag și despre legea narților nemuritori, despre lupta lui Vam, despre Una și Lua, despre apusa cetate Zinu, împrejmuită cu ziduri groase, ce nu-i fuseseră de ajutor, iar povestindu-i despre tot ce-i apăsa inima, simțea inima Milgăi bătînd alături de inima lui, cu zvîcnetul durerii și-al urii.

— O, Tarbit, spunea atunci Milga, narții aceștia sînt puternici, și voi v-ați ridicat singuri împotriva lor. Dar firul de iarbă nu poate răsturna bolovanul, nu știi ?

Și chibzui Tarbit în inima lui și, văzînd că drepte-i erau cuvintele, se sculă într-o bună zi de dimineață și ieși din palat, cuprinzînd cu privirea movilele năpădite de ierburi ce-acopereau cetatea cu palate de aur și porți de rubin, Naat. Apoi rătăci îndelung printre movilele tăcute, speriind iepurii oplosiți prin cotloane ferite, iar gîndurile-i zburau către oamenii cu ochi aurii, pe care nici o putere alta decît a cugetului lor nu-i stăpînise. Și iată că Milga, care-l urmărea de la una dintre ferestrele palatului ce-adăpostise scurta fericire a Dladei, Milga îl văzu plecîndu-se și făcînd parcă semne cu amîndouă palmele întinse peste cîmpia verde. Iar pămîntul se zbătu o dată ca o făptură-nsuflețită, bucăți de toată mîna săriră-n lături și o uliță pietruită se ivi sub palmele lui Tarbit. Bărbatul cu piele neagră făcu apoi semne peste movila cea mai apropiată, și lutul se ridică și de astă dată, dezvelind un palat cu stîlpi de piatră. Cu sufletul la gură privea Milga cum movilă după movilă își sparge găoacea de lut, dînd la iveală palat după palat, și i se părea că movilele sînt niște ouă uriașe pe care niscai pui de piatră le ciocnesc pe dinăuntru, cu ciocuri vii. Într-o singură dimineață ieși astfel din uitare apusa cetate Naat, și turlele-i săgetară înaltul, acolo unde narții răzvrătiți împotriva lui Ormag așternuseră paturi de nori, pentru a-l feri pe Tarbit,

păstrîndu-l pentru răzbunarea lor.

— Pustie și tristă-i cetatea, spuse Tarbit, atunci cînd Milga ieși din palat și i se alătură tăcută. Dar nu va mai fi.

Și merse cu ea către marginea cetății, unde se răsturnase pămîntul ce-acoperise palatele falnice, ulițele și piețele întinse. Acolo se apucă să plămădească oameni de lut, iar Milga îi urmă pilda. Tarbit făcea flăcăi, și Milga făcea fecioare. Unul nu semăna cu altul, una nu semăna cu alta, și toți erau tineri, frumoși ca Milga și Tarbit, toți erau puternici și-și purtau capul drept și aveau pielea neagră, ca pămîntul din care fuseseră plămădiți. Atunci apucă Tarbit și-și scoase de la gît piatra netedă, spartă de Vam din lespedea ce-acoperise trupul neînsuflețit al Unei și-o apăsă pe ochii și piepturile tuturor flăcăilor și tuturor fecioarelor de lut. Și astfel nu mai trebui să roage lutul să prindă viață, căci flacăra durerii și urii ce arsese inima lui Vam trecu în inimile flăcăilor și fecioarelor de lut și le scînteie în priviri. Iar toți, într-un glas, strigară, descleștîndu-și pentru cea dintîi oară buzele, acum înroșite de căldura vieții :

— Puternicul Ormag e dușmanul seminției lui Vam !

Atunci zidurile de piatră ale trezitei cetăți Naat se-acoperiră cu plăci de aur, spărturile porților se umplură cu lespezile sîngerii ale rubinelor, glicina țîșni din pămînt cu ciorchinii viorii ai florilor, și de-a lungul ulițelor crescură pomi rotați, pe crengile cărora strălucea pielița roșcat-aurie a merelor de aur *maun*. Iar în piața cea mai întinsă a cetății cu palate de aur și porți de rubin, Naat, fecioarele alcătuiră în jurul lui Tarbit și al Milgăi un cerc, rotindu-se și mlădiindu-și trupurile subțiri, în vreme ce flăcăii jucau săltînd peste capetele lor, săreau în cercul fecioarelor și chiuiau. Și-n ciuda întunericului ce se lăsa peste cetate, jocul urmă pînă tîrziu în noapte, la lumina merelor de aur *maun*. Atunci pasărea de fum a dragostei se roti pe deasupra

celor din piață, căci Vihta sosește întotdeauna acolo unde inimile bat, și perechi, perechi, tinerii se adăpostiră în palatele de aur ale înviatei cetăți Naat.

Iar în zori, cînd încă mai dormea alături de Milga, Tarbit îl văzu în vis pe strîmbul zeu al șotiilor, Pil.

— Uită ce-a fost între noi, zise nartul. Ai șters slovele sîngerii de pe peretele peșterii, ai dezlegat narții de jurămîntul ce-i ținea legați de Ormag și, pe drept, ți se cuvine o răsplată. Iar cum în lupta împotriva lui Ormag sîntem una, cere ce crezi că-ți lipsește ca să poți birui.

— N-am nevoie de nimic, răspunse Tarbit, dar Pil zîmbi îngăduitor :

— Nu prea ai încredere în cuvîntul narților, așa-i ? Ei bine, îți făgăduiesc împlinirea a trei dorințe. De trei ori vei vedea astfel că, dacă Ormag te dușmănește, Pil ți-e prieten !

Iar, deșteptîndu-se Tarbit, o trezi și pe Milga, povestindu-i visul.

— Sîntem mulți acum în cetatea cu palate de aur și porți de rubin, Naat, spuse Milga, și, cu sau fără voia narților, vom scăpa lumea de puterea lui Ormag. Cu ce-ai voi să-ncepi ?

— Ar trebui să ajung pînă la uriașul Panca...

Dar abia rostise cuvintele, că se pomeni într-un vîrtej sclipitor, care se rotea repede, repede ca un sfredel uriaș. O auzi nedeslușit pe Milga strigînd, dar n-o mai văzu. În vîrtejul sclipitor se răsucea cu-o iuțeală amețitoare și, tot răsucindu-se, simți cum podeaua îi fuge de sub picioare. Se înălță acum, pînă dădu cu capul de tavanul care se desfăcu, însă, îndată, lăsîndu-l să treacă, zări ca prin ceață, sub el, cetatea cu palate de aur și porți de rubin, Naat, apoi Hudu, vîntul, îi vui sălbatic în urechi.

Iar vîrtejul sclipitor îl tîra prin văzduh, suind și coborînd prin vămi neștiute. Întinderi de gheață luceau ucise în dreapta,

în stînga mugeau, prăbușindu-se, talazuri. Fără să-l vateme, străbătu o ploaie de foc cu stropi mari cît oul de gîscă. Apoi se răsuci în bezne și i se păru că trupul i se desface în bucăți, se risipește, topindu-se în întunericul veșnic. Iar cînd nu-și mai simți trupul, și nu era tot decît un gînd învîrtejindu-se-n hăuri, o lumină tăioasă îi biciui privirile, de parcă ace de-argint i-ar fi împuns ochii. Și rămase locului.

Vîrtejul sclipitor se mistuise pe undeva și în jurul lui Tarbit liniștea era apăsătoare, de la-nceputuri nesăgetată de glas de om sau pasăre. Nu se clintea nimic, căci Hudu nu cutezase nicicînd să colinde acolo unde nu se zărea fir de iarbă sau scamă de nor. Cît vedea Tarbit cu ochii se-ntindea un tărîm pustiu, de piatră cenușie. Și, doar dacă se întoarse, băgă de seamă că se afla între doi munți.

Îi cercetă Tarbit și nu puțin se miră, aflîndu-i calzi. Înfățișarea munților era și ea ciudată, piatra fiindu-le netedă și trandafirie, pînă la o mare înălțime, unde se deslușea un soi de streașină sură. Și, cum privea Tarbit, auzi un huiet năprasnic, și munții se mișcară oleacă, rîșcîind, drept care pricepu că Pil nu mințise : ajunsese unde dorise și se afla între două dintre degetele picioarelor uriașului Panca.

Zadarnic îl încercară acum păreri de rău, zadarnic își spuse că se pripise. Îi mai rămîneau doar două dorințe, pe care Pil trebuia să le împlinească, și Tarbit știa că a treia nu putea fi decît aceea de a se putea întoarce în cetatea cu palate de aur și porți de rubin, Naat, acolo unde Milga-l aștepta.

— Vreau să vorbesc cu Panca, strigă deci Tarbit, vreau să-l silesc să țină cumpăna lumii drept, așa ca narții să nu se mai afle mereu deasupra !

Dar în van își spuse Tarbit cea de a doua dorință. Acolo, în înălțimile Nartazubei, Pil îl auzi si strașnic se înspăimîntă

căci, dacă voise ca Tarbit să-i vină de hac lui Ormag, nu se-mpăca defel cu gîndul că puterea narților ar putea fi știrbită.

— Așteaptă mult și bine să te-ajut ! rînji el de aceea, luîndu-și gîndul de la Tarbit și începînd a urzi alte planuri. Ormag trebuie să piară, dar Pil îi va lua locul, moștenindu-i, întreagă, puterea !

De multe ori își strigă Tarbit cea de a doua dorință, și glasul i se pierdu în nemărginirea pustie, ca înecat. Dîndu-și capul pe spate privi în sus, încercînd să zărească fața lui Panca, dar nu putu vedea dincolo de laba piciorului, munte mai înalt decît cei mai înalți munți de pe pămînt. Și-n lumina tăioasă a tărîmului ce nu cunoștea noaptea, deslușì rîpele închipuind cutele pielii lui Panca.

— Prea devreme te bucuri, Pil ! strigă Tarbit, amintindu-și că Una-i proorocise sfîrșitul prin mîna lui Ormag și Pil. Nu mă mai ajuți ? Mă voi ajuta singur... și, apucînd piatra netedă, șlefuită de Vam, vesti în tăcere tărîmului pustiu : Puternicul Ormag e dușmanul seminției lui Vam !

Atunci, pentru întîia oară, întinderile de piatră vuiră, ca și cum cuvintele lui ar fi fost cele dintîi ce plutiseră peste nemărginirea aceea cenușie. Și nu apucă vuietul să se stingă, că Tarbit se repezi și prinse a se cățăra pe un deget al piciorului lui Panca.

Șanțuri adînci brăzdau pielea uriașului, iar Tarbit sui, punîndu-și tălpile pe buza șanțurilor, pînă ajunse la streașina sură pe care-o văzuse de jos. Se agăță cu amîndouă mîinile de streașină și-și făcu vînt, săltînd deasupra. Atunci înțelese că streașina sură era o unghie, întinsă cît o mare încremenită, cu valuri răpuse. Cît vedea cu ochii se boltea unghia, netedă și lunecoasă ca un cîmp de gheață, în care se putea oglindi. Dar își zări chipul slutit, turtit și lăbărțat, de parcă o putere vrăjmașă l-ar fi călcat în picioare.

Ori de cîte ori se avînta pe cîmpul sur al unghiei, luneca îndărăt și se afla în primejdia de a cădea, zdrobindu-și trupul pe întinderea pietroasă de pe care pornise. Puterile-i scădeau întruna și-ntruna se

zvîrlea înainte, lunecînd îndată pe oglinda sură și boltită, pînă ce prinse a se tîrî. Din cînd în cînd se oprea, cu brațele desfăcute în cruce, se odihnea o clipă și din nou, pornea tîrîș, cucerind cu

încăpățînarea melcului pustiul sur al unghiei uriașului Panca.

Așa, fără să poată măsura vremea scursă acolo unde nici o seară nu-ndulcea asprimea luminii, urcă mereu. Și, ajungînd pe culmea unghiei, se așeză și-și dădu drumul să lunece devale, oprindu-se la capătul cîmpiei sure, de unde începea un drum mai lesnicios, pe creasta degetului. Și străbătu Tarbit și drumul acesta, care-l duse pînă la costișa labei și sui, sui fără zăbavă. Pe măsură ce înainta, vedea tot mai lămurit uriașa stîncă a fluierului piciorului. Dar cînd izbuti să se cațere, trecînd și de ea, se pomeni înaintea unui munte împădurit, căci perii de pe piciorul lui Panca păreau trunchiurile unei păduri uscate ; și astfel urcă mai ușor. Se agăța acum de trunchiurile firelor de păr, sălta de pe unul pe altul și se putea odihni călare pe cîte o cracă. Curînd i se păru că deslușește deasupra capului un covor de nori, dar, apropiindu-se, înțelese că Panca purta o zeghe mițoasă.

Rătăcea acum în pădurea albă a zeghei, croindu-și anevoie drum prin hățișul neumblat, ocolind zidurile ivite acolo unde blana se bătucise, împîslindu-se, și nu știa dacă merge pe drumul bun sau dacă se pierde, irosindu-și puterile în van. Cînd, deodată, auzi, ca de la mare depărtare, un huiet prelung. Din nou se lăsă tăcerea peste alba pădure a zeghei, apoi huietul răsună iarăși, abia auzit. Și se bucură Tarbit, înțelegînd că huietul era răsuflarea uriașului Panca și că scăpase de primejdia de a se rătăci în codrul mițelor albe. Căci, îndată ce huietul se auzea mai slab, însemna că pierduse drumul și trebuia să se călăuzească după sunet, așa cum corăbierii știu să nu iasă din vînt.

Tot mai tare huia acum, și pădurea își clătina trunchiurile albe. Răsuflarea lui Panca deșteptă curînd o vijelie cumplită, și Tarbit fu nevoit să se țină de trunchiuri cu amîndouă mîinile pentru a nu se pomeni zvîrlit cît colo. Nici atunci cînd smulge

casele din loc, cînd prăvălește stînci și sfarmă munții, nici atunci nu suflă Hudu pe pămînt cu puterea răsuflării uriașului Panca. Mugea văzduhul și se zbuciumau mițele albe ale zeghei, șuierînd ca o mulțime de balauri, viforul gonea pe herghelii dezlănțuite, ce tropoteau nechezînd, iar trupul lui Panca, zvîcnind de apriga-i răsuflare, se zguduia sub tălpile lui Tarbit, săltîndu-l și prăbușindu-l într-o neînchipuit de crîncenă legănare. Totul vuia, urla, se cutremura de parc-ar fi sosit ziua de pe urmă, și Tarbit mergea în întîmpinarea neasemuitei vijelii. Dar, cît a umblat prin codrul albei zeghi, nimeni nu știe.

Cînd cu prețul unor chinuri fără seamăn se urcă pe umărul uriașului, ieși din apriga vîntoasă și văzu în depărtare chipul lui Panca. Multă vreme rămase Tarbit cu ochii la fața bărboasă a uriașului, neclintită ca veșnicia, și privirile i se pierdură-n ochiul întunecat al lui Panca, mare fără fund, în care nu putea citi. Apoi își coborî privirile și văzu cumpăna lumii cu cele două talgere, talgerul albastru al cerului, pătat de pereții de ceață ai Nartazubei, și talgerul înverzit al pămîntului, ce-ascundea cetatea cu palate de aur și porți de rubin, Naat. Și inima i se strînse de dor.

— Părinte al cumpenei, neasemuitule Panca, apleacă-ți rogu-te urechea și-ascultă glasul celui sosit de pe talgerul pămîntului ! strigă Tarbit, proptindu-și spinarea de unul dintre trunchiurile albe ale zeghei.

Dar Panca nu se clinti. Glasul lui Tarbit n-avea puterea să zboare pînă-n văgăuna urechii lui, și nici măcar mițele zeghii nu tresăriră. Își scoase atunci Tarbit de la gît piatra netedă, încălzită la inima lui Vam și, ridicînd-o-n palmă, o întinse către ochiul întunecat al uriașului. Iar piatra se desprinse din palma lui și pluti. O urmări Tarbit cu privirea și-o văzu atingînd ochiul lui Panca, peste care pleoapa se lăsă mirată, ridicîndu-se

pentru a dezvălui apoi, în colțul ochiului, un nemăsurat de mare bulgăre sclipitor. Și încă nu înțelesese Tarbit că bulgărele era o lacrimă, cînd își zări chipul în uriașa lacrimă a lui Panca. Piatra ce păstrase mărturia urii și durerii lui Vam zbură apoi, cuibărindu-se pentru o clipă în urechea uriașului, și se întoarse în palma lui Tarbit.

Iar chipul lui tremura în cleștarul lacrimei lui Panca. Atunci buzele uriașului se mișcară, și Tarbit îi auzi geamătul, înfiorînd tărîmul pustiu. Ecouri adînci bubuiau în glasul lui Panca, și parcă munți se năruiau și nori lunecau în vorbele ce-i zburau de pe buze.

— O, Tarbit, la ce-mi folosesc oare ochii mari cît marea, dacă nu pot deslușI cu ei chipul durerii ? Cum nu știți voi, pe pămînt, ce chinuri zdrobesc inima furnicii, așa nu știu ce lacrimi vă curg pe față... Cuprind cu privirea pămîntul și cerul, dar nu zăresc nici ce-i în cer, nici ce-i pe pămînt !

Și Tarbit își privi chipul tremurînd în oglinda lacrimei lui Panca și înțelese că piatra spartă din lespedea ce-acoperise trupul neînsuflețit al Unei îl făcuse pe uriaș să știe tot ce-ar fi dorit el să-i spună.

— Părinte al cumpenei, grăi de aceea, talgerul narților se află mereu deasupra și nedreptatea ni-e scrisă de la naștere.

Atunci se făcu tăcere și Panca răsuflă adînc, iar, cînd vorbi din nou, o amară tristețe-i răzbătu în cuvinte :

— O, Tarbit, tîrzie-i părerea de rău, și lacrimile de azi nu pot șterge o singură lacrimă de ieri... Ascultă, totuși, cele ce-ți voi spune și judecă-n inima ta, ascultă :

Povestea uriașului Panca

Departe, departe, dincolo de toate vămile știute și neștiute ale văzduhului, cale de-o sută de ori cîte o sută de veacuri, se află țara uriașilor guduli, țara mea de cremene, Tarbit. Toți oamenii din Gudula sînt neînchipuit de înalți, și eu eram unul dintre cei mai mărunți, drept care nu arareori am fost luat în rîs de frații mei guduli. Dar îi lăsam să rîdă.

Căci nu-mi plăceau nici petrecerile din Gudula, în care uriașii se-ntreceau pentru cinstea de a fi socotiți cei mai straș-nici băutori de *tev*, o zeamă pe care-o scot dintr-o sămînță roșie, mare cît un dovleac de pe pămînt, nici vînătorile în care goneau cîte-un biet *haf*, un fel de cerb cît un gorgan, nici luptele, nici adunările în care rîdeau grosolan, fălindu-se cu glasurile lor tunătoare. Ți-am spus că Gudula-i o țară de cremene. Nu se pomenește acolo nici pămînt, nici iarbă ; totul e de piatră, cenușiu și rece, în afara semințelor roșii din care se face *tevul*. Iar eu, nu știu de ce, nu mă puteam împăca nici cu locuitorii și nici cu țara.

Zile-ntregi stăteam înaintea unui perete de piatră cenușie, încercînd să-l fac mai arătos. Îl lustruiam cu palmele, suflînd asupra pietrei reci, ciopleam în bucata cenușie cercuri și colțuri, mă străduiam pe cît puteam să-i schimb înfățișarea, și niciodată nu eram mulțumit. Atît mi se părea Gudula de posacă și de lipsită de frumusețe, că-ntr-o bună zi mi-am luat inima-n dinți și m-am înfățișat la una dintre petrecerile pe care nu le puteam suferi, dar unde știam că gudulii se află în toane bune.

Amurgea, mi-aduc aminte ca acum, și peste cenușia țară de cremene se lăsase o umbră roșietică. Era cea mai frumoasă vreme din Gudula și n-am putut privi niciodată amurgul fără

să mă înduioșez pentru bieții guduli, atît de grosolani și care nici măcar nu năzuiau către altceva decît blestematul lor *tev*...

Cînd am ajuns la locul petrecerii, larma era în toi. Guduli și gudule, îmbujorați deopotrivă, rîdeau în hohote, zvîrlind cît colo poloboacele goale, căci acesta era încă un fel de a petrece în țara mea de piatră. Poloboacele, de piatră și ele, pocneau, spărgîndu-se și, cu cît era pocnitura mai răsunătoare, cu atît se bucura de mai mare cinste cel ce le zvîrlise.

— Oho, ia priviți cine vine ! strigă o gudulă tînără și roșie la față, văzînd că mă apropii.

— Aduceți *tev* pentru micuțul Panca ! răcniră alții și, cît ai clipi, mă pomenii luat pe sus și așezat în capul unei mese de piatră, pe care ar fi avut loc să se desfășoare cea mai mare dintre oștile pămîntului.

Cum doream din toată inima să le cîștig bunăvoința, pentru a le sădi în inimi dorul după un alt fel de viață, nu mă împotrivii și dusei la buze polobocul. Am sorbit din *tev* și-am așezat polobocul pe masă, dar cei adunați să petreacă nu-nțelegeau să le scap atît de lesne.

— Pînă-n fund, Panca, bea pînă-n fund ! strigau cu toții, izbind cu pumnii în masă și rîzînd pe-ntrecute.

I-am privit, am priceput că orice împotrivire era zadarnică și am dat peste cap polobocul. Dar nu eram obișnuit cu blestematul lor *tev*. Cercuri de foc îmi jucară pe dinaintea ochilor și flăcări îmi curseră prin vine. Mi se părea că am să plesnesc în mii de fărîme, ca un poloboc zvîrlit peste umăr, cînd colo mă simții deodată neasemuit de puternic, îndrăzneț și încredințat că-i de-ajuns să rostesc o singură vorbă, pentru ca toți gudulii și toate gudulele să-mi cadă la picioare, rugîndu-mă să-i învăț cum să trăiască.

— Frați și surori, răcnii atunci, sculîndu-mă-n picioare, mai

isteți decît voi sînt *hafii* pe care-i vînați, pentru că *hafii* au ceva frumos, coarnele, în vreme ce voi nici măcar coarne n-aveți !

Vezi, oftă Panca, azi înțeleg foarte bine că un asemenea fel de a începe vorba nu putea fi pe placul gudulilor mei. Dar blestematul *tev* îmi luase mințile și, crede-mă, nici nu știam ce spun.

— Ce zice, ce zice ? strigau mesenii, nevenindu-le să-și creadă urechilor, în vreme ce eu urmam să grăiesc, sau mai degrabă *tevul* grăia în locul meu :

— Sînteți urîți și proști, frați și surori, iar viața vi-i proastă și urîtă. Oare nu vi se face o dată lehamite de voi înșivă ?

Și poate că aș fi urmat tot așa, cine știe cît, dacă gudulele și gudulii n-ar fi prins a răcni care mai de care, acoperindu-mi glasul :

— Afară din Gudula ! Destul ! În poloboc !

Am uitat să-ți spun, o, Tarbit, că toți locuitorii pietroasei Gudula sînt nemuritori. Cum nu-i pot ucide, așadar, pe cei ce i-au supărat cu ceva, au născocit o pedeapsă cumplită, și răcnetele lor mă vestiră că hotărîseră să mă pedepsească după crîncenul obicei din Gudula. Căci îi închid într-un uriaș poloboc de piatră pe cei de care vor să scape și fac vînt polobocului, zvîrlindu-l în hăul ce se cască la marginile Gudulei. Și-n polobocul lui de piatră bietul gudul osîndit colindă veșnic, trecînd dintr-o vamă a văzduhului într-alta, se prăbușește de-a pururi în prăpastia fără capăt a lumii, ca o pietricică într-un puț fără fund, căci fără-nceput și fără de sfîrșit e lumea.

Și, măcar că pedeapsă mai cumplită nu poate fi, amețit de aburii blestematului *tev*, dar și îndîrjit peste seamă, am urmat să-i înfrunt pe guduli, zvîrlindu-le-n față tot disprețul adunat în inima mea. Iar gudulii s-au posomorît atunci și, începînd a răcni, au adus în grabă un poloboc în care ar fi-ncăput chiar un

uriaș printre uriașii din Gudula. Fără a ține seamă de blestemele și amenințările mele, m-au apucat apoi și m-au vîrît în polobocul de piatră, căruia i-au prins atît de zdravăn capacul, încît pînă astăzi mă-ntreb ce mijloc de cetluire le-a putut născoci ura pe care mi-o purtau. Și, opintindu-se gudului și gudulele, au dat polobocul de-a dura și, într-o tăcere mai cumplită decît cele mai sălbatice chiote, l-au zvîrlit în hău.

Cît a trecut din ziua aceea, Tarbit, nu știu, dar am rămas închis în polobocul de piatră, și-nchis în el mă aflu și acum. Piatra cenușie pe care stau nu-i decît fundul polobocului și, dacă nu-i poți cuprinde cu privirea pereții, e numai pentru că tu ești nespus de mic, iar el nespus de mare. Și-ntocmai ca atunci cînd a fost zvîrlit în hăul fără fund al lumii, polobocul lunecă încă, prăbușindu-se dintr-o vamă a văzduhului într-alta, și-așa va luneca veșnic, nemaioprindu-se nicicînd...

Dar, închis în temnița aceasta de piatră, n-am putut răbda să mă socot înfrînt. Visul meu din Gudula, dorința de-a face viața mai frumoasă, mă urmărea încă, și ades îmi spuneam că trebuie să-mi dovedesc mie însumi de ce eram în stare. Dar ce puteam începe în polobocul meu, singur și fără nici de unele ?

Mult m-am frămîntat, mult am chibzuit. Singura mea sculă era un cuțit de care nu mă despărțeam niciodată și, iată, m-am hotărît să fac totul din nimic. Am rîcîit cu cuțitul pereții de piatră ai polobocului și-am adunat cu grijă așchiile pe care le-am putut desprinde, apoi am amestecat cu răbdare sfărîmăturile, încercînd să le macin între măsele. Ce-i drept, eram încă tînăr pe-atunci și nu mă puteam lăuda cu prea multă răbdare, așa că n-am mestecat destul așchiile de piatră. Cînd m-am apucat să fac un fel de turtiță din făina de piatră pe care-o măcinasem, am băgat de seamă că destule sfărîmături rămăseseră întregi, dar nu m-am mai oprit din pricina lor. Și poate

că bine am făcut, căci dacă turtița aceea avea să ajungă ceea ce voi ați numit *pământ*, așchiile au închipuit munții — iar pământul mi se pare azi mai frumos așa, cu dealuri și munți, decît dacă ar fi ieșit teșit, cum l-am plănuit dintru-nceput.

Țineam acum în palmă turtița și-o priveam, cînd m-a pălit deodată o tristețe fără margini la gîndul că, dacă m-aș fi arătat mai dibaci, aș fi putut înfrumusețea lumea cea mare a Gudulei. Și-așa, privind amărît lumea pe care mă apucasem s-o meșteresc, am început a lăcrăma, și lacrimile-mi picurau peste turtița din palmă, iscînd apele și mările de pe pământ. Cînd am încetat din plîns, jucărioara mea era parcă mai frumoasă, cu lumina ce sclipea pe ape. Dar prea era, totuși, pustie.

Ca s-o-nfrumusețez, am cercetat zadarnic polobocul, căci n-am găsit pe fundul lui decît puțină drojdie de *tev* sîngerie și răspîndind aburi amețitori. Neavînd ce face, am luat drojdia, am subțiat-o cu apă, de care acum nu duceam lipsă pe pământ, și am căpătat astfel o zeamă portocalie, lipsită de aburi vătămători. Am tăiat apoi cît am putut de mărunt cîteva fire din zeghea pe care-o port, le-am muiat în culoarea portocalie și-am presărat firișoarele pe pământ, făcînd să se ivească iarba, care era atunci aurie. Mi-am smuls cîteva fire din barbă și-am făcut astfel trunchiurile celor dintîi copaci, pe care i-am îmbrăcat cu frunze portocalii, încît lumea mea părea acum scăldată într-o lumină aurie. Din ce priveam mai mult la tot ce ivisem din mai nimic, dintr-atît mă bucuram mai tare, încercînd doar părerea de rău că eram singurul care se bucura de pămîntul și apele mele. Atunci îmi dădu în gînd să dăruiesc lumea celor ce o puteau într-adevăr prețui.

Mi-am luat din nou cuțitul și mi-am tăiat o bucățică din sfîrcul urechii drepte, pe care-am cioplit-o cu atîta băgare de seamă, încît bucățica s-a prefăcut sub cuțitul meu într-un bărbat, care

ardea de dorința de a goni pe cîmpiile portocalii ale lumii mele. Din sfîrcul urechii stîngi am cioplit apoi o femeie, și nu mă mai săturam privind cei dintîi oameni, în vinele cărora curgea sîngele meu nemuritor. Curînd am băgat de seamă că toate fărîmele pe care le înlăturasem, cioplind cele două trupuri, căzuseră și ele, care pe pămînt, care în apă, unde începuseră să se zbenguie, de mi-era mai mare dragul. Așa s-au arătat pe pămînt toate dobitoacele, și-n apă toți peștii, mai mari sau mai mici, după cum fusese și fărîma din care se iviseră. Numai balaurii nu sînt rodul mîinilor mele, Tarbit, ci coboară din două gîngănii pe care fără voie le-am adus din Gudula, în mițele zeghei mele, și care-au sărit pe pămînt, pierzîndu-se în desișul codrilor, în vreme ce mă bucuram de oamenii mei fără pereche.

Dar scurtă mi-a fost bucuria, căci femeia fugea de bărbat și bărbatul fugea de femeie, ca și cum nu s-ar fi putut suferi. Și, de unde socotisem că mă voi putea, în sfîrșit, odihni, mă apucai de cea mai gingașă treabă și, din aburii răsuflării mele, plămădii o pasăre cum nu mai zbura prin codrii cu frunze portocalii, o pasăre măiastră, pasărea de fum a dragostei. Cu nevăzute lanțuri legă Vihta femeia de bărbat și bărbatul de femeie. Iar, pentru a le îndulci aerul aspru din Gudula, ce umplea polobocul de piatră în care mă aflam închis, tot din răsuflarea mea le-am făcut cerul, pe care am prins un năsturaș de aur — steaua Vihtei — ca să știe că au a se potrivi poruncilor păsării de fum, singurul stăpîn pe care l-am ales lumii purtată de mine în palmă.

O, de-ai fi văzut atunci pămîntul, Tarbit ! Nici un gînd rău nu-l stricase încă, nici o vină nu-l pătase, nici o rușine nu-l mînjise. Tînăr și proaspăt înflorea în lumina aurie, albastre și limpezi îi erau mările, iar cei dintîi oameni treceau din minune-n minune, căci lumea era un mare palat căruia-i aflau, abia, încăperile...

Şi s-au înmulţit oamenii, de nu le mai ştiam seama. Ca fermecat priveam lumea pe care-o scosesem din nefiinţă şi nu-mi venea să cred că fusesem în stare de-atîta frumuseţe, şi mă-nduioşam pentru fiecare pui de om sau de rîndunică. Dar ochii mei, făcuţi să cuprindă întinderi nemărginite, slăbiră din pricina încordării cu care priveam lumea mititică, oamenii şi gîzele ei. Din ce în ce mai des mi se lăsa pe ochi un soi de ceaţă, şi vedeam ca prin sită, fără să mai pot desluşi mare lucru. Trist şi singur, încercam zadarnic să aflu cum o mai duce lumea, şi mă liniştea doar gîndul că o făcusem cu dragoste şi i-o încredinţasem Vihtei.

Şi multă vreme trecu aşa peste lumea mea aurie...

Dar într-un rînd pămîntul prinse a-mi zvîcni în palmă, ca o făptură însufleţită. Mirat, am încercat să desluşesc ce se petrece, şi n-am văzut decît un soi de vîrtej vînăt, acoperindu-i strălucirea aurie. Iar un glas răsună din vîrtejul vînăt, bubuind năprasnic :

— O, Panca, uriaş bătrîn, rău faci scuturîndu-te de lumea pe care-o porţi în palmă !

— Ce vorbă-i asta ? am strigat mînios. Şi cine iubeşte mai mult decît mine lumea aurie a oamenilor ?

— Frumoasă iubire ! auzii din nou tunînd glasul batjocoritor ce răzbătea din vîrtejul cel vînăt. Cetăţile pămîntului se năruie, oamenii se mint şi se înşeală, uriaşule Panca !

Atunci am înţeles că nu ştiusem cît de ascuţită poate fi suliţa durerii. Am gemut şi mi-am simţit inima rănită, căci ce bucurie şi ce mîngîiere aveam în temniţa mea de piatră, dacă nu lumea oamenilor, în care pusesem tot ce fusese mai bun în mine ? Şi, iată, oamenii îmi înşelaseră nădejdile.

— Cine eşti tu, care-ai înfipt suliţa durerii în inima bătrînului Panca ? am îngăimat, şi pentru cea dintîia oară am auzit atunci strigătul :

— Sînt Ormag, și numele meu e spaima !

Ciudate mi s-au părut vorbele, și neînțelese. În oamenii pe care-i cioplisem pusesem înțelepciune și bărbăție, avînt și sete după dreptate, dar spaima mi-era necunoscută și nu-i puteam înțelege puterea.

— Ce este spaima, și care-i e rostul ? am întrebat atunci, iar glasul ce tuna în inima vîrtejului vînăt îmi răspunse îndată :

— Puterea puterilor e spaima. Numai ea stăpînește popoarele și poate porunci în inima lor. Spaima înalță ziduri de piatră și prăbușește cetăți, născocește arme și statornicește legi.

Buimăcit, ascultam tot ce Ormag punea în seama spaimei, căci pînă atunci socotisem că dreptatea e puterea puterilor.

— Oamenilor le lipsește spaima, urmă să bubuie glasul lui Ormag, și, dacă nu vrei ca lumea ta să se destrame, aidoma unui ghem de ceață, dăruiește-le fericirea spaimei.

Dar cum le puteam eu dărui ceea ce nu știam ?

— Bunule Ormag, l-am rugat de aceea, dăruiește oamenilor această binecuvîntată spaimă, pe care nu m-am învrednicit s-o cunosc, dacă lumea e într-adevăr primejduită, așa cum spui !

— Privește pe pămînt și-ai să-ți dai singur seama, îmi întoarse el vorba, dar zadarnic încercam să mai deslușesc ceva, privirile fiindu-mi încețoșate.

Multă vreme s-a lăsat rugat Ormag.

— Nu eu am făcut lumea, spunea, și cine mă poate învinui că-i rău întocmită ?... Dar, dacă mă amestec, nu voi mai avea decît supărări.

Și l-am rugat, atît de fierbinte l-am rugat să se milostivească de biata mea lume primejduită, încît, pînă la urmă, Ormag, s-a învoit.

— Fii binecuvîntat, am strigat atunci, dar Ormag mi-a cerut încredințări.

— Iată, de hatîrul tău îmi voi arăta puterea în lumea oamenilor, a grăit, dar numai dacă-mi făgăduiești că toți îmi vor da ascultare. Iar pentru ca ascultarea aceasta să fie deplină, și pentru ca tu însuți să nu fii ispitit de cine știe ce vești mincinoase să schimbi vreodată ceea ce singur ai dorit, statornicește-mi puterea în așa fel încît nimeni, niciodată, să n-o poată birui.

Și-atît eram de îndurerat, socotind că lumea mea aurie se putea destrăma, atît de departe de mine era gîndul că Ormag putea să mă înșele, încît i-am încuviințat cererea. Dacă mi-a spus că el și ajutoarele de care avea nevoie vor locui în cerul pe care-l alcătuisem din suflarea mea, i-am făgăduit că — de unde cerul și pămîntul fuseseră una — le voi despărți acum, făurind o cumpănă și așezînd pe un talger cerul, iar pe celălalt pămîntul. Și, măcar că pămîntul va atîrna mai greu în cumpănă, îl voi sili să dea întîietate cerului, așa că de aici înainte pămîntul nu va putea birui cerul, decît dacă un om își va zvîrli inima pe talgerul pămîntului, și inima-i va fi neagră de amărăciune și durere, cum neagră era atunci inima mea. Căci numai astfel voi crede că nu mă minte.

— Fie, se-nvoi Ormag. Nici un om nu va ajunge vreodată pînă la tine, atîta vreme cît pămîntul va sta sub legea mea.

Și iată, Tarbit, abia acum înțeleg că am fost înșelat, căci, năzuind să-mi scap lumea aurie de pieire, am prăbușit-o sub cumplita putere a lui Ormag ! Întruna m-am întrebat de atunci cum de se ivise el în lumea pe care-am făcut-o cu mîinile mele, și doar acum, cînd mulțumită ție aflai adevărul, doar acum, înțelegînd firea lui Ormag, am izbutit să dezleg taina.

Îți mai amintești că, neaflînd nimic altceva în polobocul meu, am fost silit să zugrăvesc frunzele și iarba cu zeama în care topisem drojdie de *tev ?* Dar aburii ei otrăviți n-au pierit, ci

s-au furișat printre degetele mele, oprindu-se pe fundul întunecat al lumii, între palma mea și pămînt, acolo unde au așteptat niște inimi ticăloase, pe care să pună stăpînire. Și, primind un nume, aburii vineți ai *tevului*, otrăvitori pînă și pentru uriașii guduli, au căpătat o putere nimicitoare pe micuțul meu pămînt, adunîndu-se-n acest Ormag, căruia eu, eu i-am statornicit legea, supunînd lumea întunecatei puteri a spaimei.

Și nici o lacrimă de azi nu poate șterge o singură lacrimă de ieri, nimic din ce-a fost nu se mai poate întoarce...

Așa, gemînd deznădăjduit, își sfîrși uriașul Panca povestea, pe care Tarbit o ascultă simțindu-și inima răscolită de ura și durerea străveche.

— Înșelător și ticălos pînă la capăt, scrîșni el, te vei prăbuși, Ormag, și prin mine Vam își va ține făgăduiala !

Atunci își întoarse privirile către talgerul pămîntului, acolo unde în cetatea cu palate de aur și porți de rubin, Naat, îl aștepta Milga. Iar ura și durerea din inima lui se schimbară-ntr-o negrăit de adîncă iubire, și chipul Milgăi se ivi înainte-i.

— Știi cît te iubesc, spuse Tarbit. Pentru zîmbetul buzelor tale aș fi ridicat oamenii pînă la stele, dar trăim sub călcîiul lui Ormag. Zîmbește, Milga, și cînd nu voi mai fi. Dar nu le-ngădui narților să rîdă !

Și, grăind astfel, își desprinse de la gît piatra netedă, încălzită la inima lui Vam, și-și apăsă buzele peste slovele ei. Apoi o ridică în palmă și piatra zbură de pe umărul lui Panca, de trei ori se roti în jurul frunții lui, uriașă cît bolta cerului, și coborî lin către pămînt.

Și i se păru lui Tarbit că pămîntul întinde o mînă și primește piatra, în vreme ce codrii pămîntului vuiau de parcă trunchiurile le-ar fi fost niște buciume, în vreme ce armăsarii talazurilor nechezau în adîncurile întunecate ale mărilor, tropotind ca-nainte de luptă, în vreme ce munții bătrîni prindeau viață, împroșcînd flăcări și trîmbe de fum. Iar vuietul pornit de pe pămînt pluti în jurul uriașului Panca.

Atunci își duse Tarbit amîndouă mîinile la piept și, smucind o dată, își sfîșie pieptul, scoțîndu-și inima, pe care-o zvîrli peste talgerul pămîntului, în cumpăna lumii. Neagră de amărăciune și de durere-i era inima, așa cum neagră fusese inima bătrînului Panca atunci cînd Ormag îl înșelase, statornicindu-și puterea. Talgerul de piatră al pămîntului se cutremură și cumpăna prinse a tremura în mîna uriașului. Înnebunit, acul cumpenei juca, săltînd dintr-o parte într-alta și scoțînd niște sunete prelungi, de clopot, pînă se opri, vădind deplina biruință a pămîn-

tului asupra cerului. Pata întunecată a Nartazubei se micșoră, parcă.

— O, Tarbit, omule ! gemu Panca, și Tarbit avu vreme să-și vadă visul cu ochii.

Dar privirile i se încețoșară. Ca împins de puteri nevăzute se clătină, în vreme ce chipu-i pălea în lacrimile limpezi ale uriașului, se clătină și se prăbuși de pe umărul lui Panca. Și, deși Mastara nu-i pecetlui pleoapele, neputînd ajunge pe tărîmul de piatră al lui Panca, iată cum sfîrșește cu jale și povestea lui Tarbit, rămas pe veci dincolo de marginile lumii ; dar pînă și sfîrșitul acesta e doar un început. Teme-te, Ormag, de tot ce va să vie, iar tu, seminție a omului cu inima arsă, cinstește amintirea celui ce-a împins acul cumpenei cu jertfa inimii lui. Sfîrșitu-acesta-i doar un început, căci de pe acum grăiește Milga, și glasu-i osîndește Nartazuba.

Zîmbetul lui Vam

Zîmbetul lui Vam

Muritorii au viața scurtă, dar faptele lor dau roadă-n urmași :
nepoții le schimbă-n bucurie durerea și ura.

Aci se încheie răfuiala, și omul cu inima arsă zîmbește.
O, zîmbetul acesta, stindard al seminției lui Vam !

Sub alba boltă a norilor, ce-o ascundeau de privirea lui Ormag, cetatea cu palate de aur și porți de rubin, Naat, strălucea în lumina lui Saian. Pe ulițele pietruite forfoteau tinerii și tinerele pe care Milga și Tarbit îi plămădiseră din lutul negru, iar larma glasurilor însufleța trezita cetate, amintindu-i vremurile cînd oameni nemuritori o locuiseră. În mîini cu mere de aur *maun*, scăpărătoare ca niște chipuri ale leului Saian, tinerii se-ndreptau cîntînd către palatul celor ce le dăduseră viață.

— Gînduri bune, Milga ! urară tinerele, aflînd fără să știe cuvintele cu care se-ntîmpinau oamenii înaintea venirii lui Ormag, iar tinerii strigară și ei, într-un glas :

— Gînduri bune, Tarbit !

Atunci Milga se ivi în golul unei ferestre, și toți cei de afară amuțiră, văzîndu-i ochii.

— Părintele nostru, Tarbit[1], a fost răpit din voia narților, vesti Milga.

[1] Milga fusese și ea creată de Tarbit.

Și-n clipa aceea Pil, părăsindu-l pe Tarbit în pustietatea tărîmului de piatră al lui Panca, și întorcîndu-și fața de la cetatea cu palate de aur și porți de rubin, Naat, bolta de ceață — ce-o ferea de mînia lui Ormag — se destrămă.

Ca un chiot sclipi sub fulgerele lui Saian mulțimea palatelor de aur și măreț scăpărară nenumăratele porți de rubin, rănind în înălțimile Nartazubei vinetele priviri ale stăpînului narților nemuritori. O neagră presimțire îl făcu să-și încrunte sprîncenele și tunetul glasului îi bubui năprasnic, cînd întrebă :

— Ce lucește acolo, pe pămînt, Birgun ?

— Nu știu, stăpîne, se tulbură crainicul. Dar poruncește-mi să cercetez !

Și Pil își mușcă buzele, schimbînd priviri cu Gurz, Ramal și Bolob, cînd, Ormag încuviințînd, Birgun se repezi din înălțimile ceții Nartazuba și, bătînd din aripile-i de liliac, se întoarse cît ai clipi în marea încăpere de ceață, vestind cu uimire :

— O, călăreț al norilor negri, strălucirea pornește de la o neasemuită cetate, căci de aur îi sînt palatele, iar porțile, toate, de rubin ![1]

— Naat ? strigă Ormag, nevenindu-i să-și creadă urechilor.

O tăcere înspăimîntată îi însoți strigătul.

— Naat ? se prefăcu uimit și Bolob. Nu-i cu putință...

Dar Ormag ridică atunci marea secure de os a puterii, poruncind încruntat :

---

[1] Uimirea lui Birgun se explică prin faptul că numai Ormag, Zubala, Pil, Ramal, Gurz și Bolob, care alcătuiau tagma „narților de seamă", cunoscuseră vechea cetate Naat. „Narții de rînd", creați după instaurarea puterii „narților de seamă", sînt eroii unor legende integrate mitologiei Vamiților, dar pe care nu le-am publicat aci, mărginindu-ne la transcrierea ciclului lui Vam. Datorită puterii de care dispunea, Mastara a fost ulterior trecută în rîndul „narților de seamă". E totuși semnificativ, pentru antipatia cu care Vamiții își considerau zeii, faptul că în lumea lui Ormag, Taruna, zeița dreptății, aparține tagmei „narților de rînd".

— Narții de rînd — afară ! Să rămînă doar narții de seamă.

Și narții de rînd își vîrîră capetele-ntre umeri și, unul după altul, ieșiră pe marea poartă de ceață a Nartazubei, fără a cuteza să se privească măcar, căci înțeleseseră că ceva înfricoșător se petrecuse. Iar Ormag privi posomorît la narții de seamă, rămași în marea încăpere.

— Ascult, rosti apoi, cu asprime.

— Nu știu nimic... începu Zubala, dar Ormag îi tăie vorba :

— Unde se află Tarbit ?

Atunci Gurz pufni mînios și-și scuturâ lanțurile de aramă, înaintînd cu un pas :

— Sîntem puternicii narți de seamă, Ormag, ia aminte, grăi el, fudul. Nu ne mai leagă nici un jurămînt...

Năprasnic bubui glasul lui Ormag și aprig îi răsunară cuvintele, cînd amenință cu marea secure de os :

— V-am prins uneltind, narți fără minte, și mi-am îngropat mînia, așa cum oamenii-și îngroapă morții cu pleoapele pecetluite de Mastara ! Eu am făcut din voi narți de seamă, tot eu vă pot strivi, o, stropi de noroi, căci numele meu e spaima, și numele acesta e scris pe inimile voastre, acolo unde nimeni, niciodată, nu va mai izbuti să-l șteargă... Dar mi-am îngropat mînia, nevoind să șubrezesc puterea Nartazubei și nădăjduind că Pil, barem, va pricepe unde ați ajunge fără mine. Căci, iată, blestemata Naat s-a ridicat din uitare și Vam își bate joc de legea narților. Priviți !

Și narții-și întoarseră privirile și văzură fulgere țîșnind din privirile omului cu inima arsă. Tremurînd, Ramal se zgribuli, în vreme ce Bolob se prăbușea pe jilțul de pîclă al unui nart mărunt, iar Gurz trăgea în neștire de lanțurile lui de aramă, lăsîndu-se descumpănit de pe un picior pe celălalt. Zubala trecu, hotărîtă, alături de Ormag. Atunci, clipind din ochișorii lui vicleni, Pil

povesti cum Tarbit scosese din uitare cetatea cu palate de aur și porți de rubin, Naat, dar nu cuteză să mărturisească și ajutorul pe care i-l dăduse pentru a ajunge pînă la uriașul Panca.

— Și unde-i acum Tarbit ?

— Nu știu, răspunse Pil, încredințat că, părăsit de el, muritorul cu piele neagră nu mai poate primejdui puterea narților.

Și-și revărsă Ormag mînia, și tunetele glasului său zguduiră pereții de ceață ai Nartazubei, înspăimîntînd narții mărunți ce trăgeau cu urechea, cutremurînd lumea de sus și lumea de jos.

— O, fățarnici și proști, răcnea călărețul norilor negri, zbătîndu-se între pereții de ceață, o, narți bicisnici, cu patimi mărunte ca patimile muritorilor, din rîndul cărora v-am ridicat !

Și mantia de ger îi flutura pe umeri, și valuri vinete de spaimă se răspîndeau în marea încăpere cu pereți de ceață, împresurînd narții care simțeau gheara puterii lui Ormag scurmînd în inimile lor. Iar cînd cei cinci narți de seamă se prăbușiră și-atinseră cu frunțile podelele cețoasei Nartazube, cerșind iertare ca niște robi pocăiți zvîrliți la picioarele stăpînului, Ormag se așeză în jilțul lui de pîclă și ridică marea secure de os a puterii, strigînd :

— Să intre narții de rînd !

Și intră ceata înspăimîntată a narților mărunți și nu cutezară să privească în ochii vineți ai călărețului norilor negri, cînd văzură narții de seamă frînți sub apriga lui putere. Ca fulgerați căzură și ei în genunchi, iar stăpînul netăgăduit al Nartazubei vesti încruntat :

— Sînt Ormag, și numele meu e spaima !

— Îngăduie-ne sub tunetul glasului tău, rostiră cu smerenie narții, simțind dulcea înfiorare a nevolnicului care linge mîna celui ce l-a miluit.

Iar poruncindu-le Ormag ce se cuvenea să poruncească pentru pedepsirea muritorilor răzvrătiți împotriva narților nemu-

ritori, se răspîndiră o parte dintre narți, țîșnind din înălțimile Nartazubei ca puricii din blana cîinelui intrat în apă.

Dar în cetatea cu palate de aur și porți de rubin, Naat, oamenii priveau pentru cea dintîi oară chipul leului Saian și se minunau de neasemuita strălucire a cerului senin, în lumina căruia merele de aur *maun* păreau niște torțe vii, arzînd în palme ca-n lutul împodobit al unor opaițe. Milga însăși ridică priviri mirate către bolta luminată și strigă bucuroasă :

— Semn bun, seminție a lui Vam, căci lumina a izbucnit atunci cînd vesteam răpirea părintelui nostru, Tarbit !

Întorși la mînia pe care cuvintele Milgăi o deșteptase în inimile lor, tinerele și tinerii din înviata cetate Naat răspunseră-ntr-un glas :

— Puternicul Ormag e. dușmanul seminției lui Vam !

Mai viu străluciră merele de aur în palmele lor, mai sclipitor oglindiră pereții de aur ai palatelor lumina lui Saian, mai scăpărător țîșniră focurile roșii ale porților de rubin. Și cu toții văzură-n clipa aceea trei săgeți uriașe năvălind din văzduh, cu toții le auziră mugind peste capetele lor, cum goneau ca trei crainici cumpliți ai Mastarei. Dar săgețile nu căzură asupra cetății cu palate de aur și bolți de rubin, Naat.

Oprite-n văzduh, cu vîrfurile îndreptate către pămînt, jucau pe loc, de parcă o nevăzută pavăză întinsă peste capetele oamenilor le-ar fi împiedicat să-și izbească ținta. Așa jucară o vreme, încercînd zadarnic să străbată văzduhul, mugiră neputincioase și, răsucindu-se, porniră îndărăt, pentru a se mistui curînd în necuprinsul albastru.

Iar, în marea încăpere de ceață a Nartazubei, Gurz se îngălbeni la față, căci pentru întîia oară o putere se dovedea mai mare decît puterea săgeților lui. Și cînd săgețile, dintre care fiecare trebuia să ucidă cîte nouă sute nouăzeci și nouă de muritori, i se

întoarseră în cucura ce-i spînzura la șold, nartul războiului se apropie de Ormag și, cu glasul răgușit, îi dădu seamă de cele petrecute.

Cumplit răcni Ormag la auzul veștii și, ca scos din minți, se năpusti de pe jilțul lui. Atît de neașteptată-i fu săritura, încît Gurz, izbit în piept, se răsturnă pe spate. Și narții rămași între pereții de ceață văzură cu spaimă cum leul cu ghearele de criță se repede și calcă-n picioare trupul puternicului nart al războiului, răcnind sălbatic :

— Pricepi acum, ticălosule și bicisnicule Gurz ?... Pricepi ? Pricepi ?

Atunci, acoperind răcnetele lui Ormag, se înălță în marea încăpere a Nartazubei glasul omului cu inima arsă :

— Îți amintești, Ormag ? Am jurat că pereții Nartazubei se vor destrăma prin mîna mea și că te vei căi. Dar e prea tîrziu.

Un singur salt făcu Ormag, și dîra vînătă a mantiei lui înfioră Nartazuba.

— Vierme ! scrîșni și, înălțînd marea secure de os, izbi în fruntea lui Vam.

Urma loviturii se văzu ca sîngeriul semn al robiei, dar omul cu inima arsă rămase drept în strînsoarea lanțurilor, căci Vam era nemuritor. Iar fulgerul privirii lui orbi, pentru o clipă, narții.

— E prea tîrziu, spuse el din nou și, pentru întîia oară, după ani și ani, zîmbi...

Iar zîmbetul acesta înspăimîntă într-atîta narții, că gemură prelung, și geamătul le semănă cu urletul cîinilor, cînd simt apropierea Mastarei. Zîmbetul acesta era mai puternic decît marea secure de os a puterii, mai netemător decît spada lui Gurz, mai liniștit decît întunericul veșnic de dincolo de pereții de ceață ai Nartazubei. Zîmbetul acesta vestea biruința oamenilor.

Dar, de parcă groaza narţilor i-ar fi înapoiat încrederea în puterea lui vremelnic zdruncinată, Ormag se potoli ca prin farmec.

— Prea tîrziu, spui, vierme ?... Nu, prea devreme te bucuri. Priveşte !

Şi-ntinzînd mîna, arătă către pămînt. Iar privind încotro se-ndrepta degetul lui Ormag, văzu Vam în mijlocul Mării celei Mari un fir de nisip şi înţelese că acela e ostrovul pe care se înălţa Cetatea Roşie. Un val se umflă deodată pe întinsul neted al mării şi, iată, pe culmea valului se ivi trupul verde al lui Dumvur. Nartul mării îşi mişca braţele ca o căpetenie de oşti, şi

rînduri, rînduri de valuri se deşteptară la porunca lui, prinzînd a năvăli. Cît ai clipi, ostrovul fu înghiţit de oştile apei, care se bulucirăapoi, dînd iureş asupra ţărmului. În urma valurilor ce-nchipuiau pedestrimea se rostogoleau talazurile, călăreţii lui Dumvur, iar în coada tuturor veneau, ameninţătoare ca nişte care de luptă, trîmbe de apă cît un palat regesc. Tăcută părea, văzută din înălţimile Nartazubei, năvala oştilor de apă.

Dar pe pămînt se au-

zeau urletele valurilor, nechezatul talazurilor și uruitul greoi al trîmbelor înspumate. Hudu, vîntul, apucase harapnice și biciuia din zbor oștile lui Dumvur, mînîndu-le înainte și chiuind, în vreme ce Zubala își așternea pe cer, în plină zi, mantaua albastră, acoperind lumina lui Saian. Și, cam în aceeași vreme, marea se năpusti asupra apusei cetăți Zinu, din care nu rămăsese nici piatră pe piatră, și asupra Agrei, așezarea trăitorilor pe apă.

Pe cel mai înalt taluz călărea acum Dumvur. Oștile se repeziră sub brațul întins al nartului și mugetele mării acoperiră stri-

gătele oamenilor, care săreau în ciobacele trase la mal. Iar numele lui Ormag plutea peste Agra.

În bezna lăsată peste lume fratele nu-și recunoștea sora, părinții își pierdeau copiii și lupii goneau pe uliți, laolaltă cu oamenii. Colibele de stuf erau luate de apă și stîlpii de lemn se năruiau. Într-o larmă nemaiauzită se-amestecau răcnetele lui Dumvur și chiotele lui Hudu, strigătele oamenilor, țipetele dobitoacelor și mugetele mării. Valurile răsturnară ciobacele ca pe niște coji de nucă, și oamenii se prinseră de bîrnele plutind pe apă. Dar multe leșuri lunecau pe lîngă bîrne.

Regele din Agra, cel ce măturase dușumelele palatului din Zinu cu barba dușmanului și le spălase cu buzele lui, se urcase pe acoperișul palatului, unde pusese să i se aducă vistieria. Înconjurat de străjeri, privea, la lumina faclelor, cum suie apa și cum Agranii se luptă zadarnic să-și scape viețile, dar poruncea străjerilor să nu le îngăduie să intre în palat. Mame deznădăjduite încercau să-și arunce pruncii pe acoperișul înalt, străjerii-i zvîrleau îndărăt, în fierberea apelor mînioase. Marea ajunse curînd la cinci coți de acoperiș, învîrtejindu-se-n jur, ca-n jurul unui ostrov, iar cei mai viguroși dintre Agrani se agățară de marginea lui, dar străjile le retezară mîinile cu securile și apa fură trupurile neputincioase. Înspăimîntat de creșterea valurilor, regele se urcă pe sacii de piele în care păstra aurul și nestematele, rugîndu-se lui Bolob să-i scape viața. Una cîte una se stingeau faclele, iar, cînd apa-i înghiți și cel din urmă străjer, regele din Agra se pomeni singur pe sacii lui cu aur și nestemate. Hohotul lui Dumvur îi îngheță sîngele-n vine.

— Mărire narților nemuritori ! răcni regele. Cu aurul pe care stau le voi înălța zece temple, mai mîndre decît toate templele înălțate vreodată !

— Luați-l, spuse însă Dumvur, și un talaz tropoti năprasnic, cînd trecu peste trupul vînăt de spaimă al regelui din apusa așezare Agra.

Cît vedeai cu ochii, oștile lui Dumvur acopereau întinsul și se buluceau mereu, mugind ca niște fiare flămînde. Nesătule, înghițiră semănături și pomi grei de roadă, cirezi, turme și păsări, bordeie și palate, oameni și chipuri de narți ciopliți în piatră. Mînate de poruncile lui Dumvur și de harapnicele lui Hudu, valuri, talazuri și trîmbe de apă porneau să cucerească lumea, potopind omenirea din rîndurile căreia se ridicase răzvrătirea împotriva legii lui Ormag. Iar dacă pămîntul fu înecat. se repeziră apele asupra cetății cu palate de aur și porți de rubin, Naat.

În înviata cetate, adunați în jurul Milgăi, tinerele și tinerii se sfătuiau, chibzuind asupra felului cum ar putea sili narții să li-l înapoieze pe Tarbit. Și iată că auziră un muget îndepărtat, și mugetul răsună tot mai puternic. Apoi se întunecă, dar merele de aur *maum* urmară să lumineze cetatea.

Curînd deslușiră cu toții vuietul mării și văzură, pe culmea unei trîmbe, trupul verde al lui Dumvur. O namilă bărboasă se ivi lîngă el, și namila amenința cu o spadă uriașă, ridicată-n brațul strîns în inele de aramă.

— Ucide ! Ucide ! răcnea Gurz, în vreme ce Ramal, care-i însoțea, cînta numele lui Ormag, spaima.

Aspră și poruncitoare se-nălța vocea nartului, și cîntecu-i era întretăiat de strigătul de luptă al lui Gurz, de răcnetele lui Dumvur, de urletele oștilor de apă. Chipul Zubalei se ivi apoi pe bolta-ntunecată, și fiicele ei zănatice jucară pe valuri, iscînd din amăgiri făptura lui Tarbit.

— O, Milga, striga Tarbit, întinzîndu-și brațele către cetatea cu palate de aur și porți de rubin, Naat, greșit-am cu gîndul și

fapta ! Puternic e Ormag, și-naintea numelui său cuvine-se să ne plecăm genunchii...

Tăcuți priveau tinerele și tinerii din Naat făptura lui Tarbit plutind peste ape, iar Milga răspunse încetișor :

— Cumplit trebuie să te chinuie narții, Tarbit al meu, dacă asemenea cuvinte pot trece de pragul buzelor tale...

— Nu narții mă chinuiesc, ci faptele mele nesăbuite, Milga, grăi Tarbit. Minciună e numele lui Vam și minciună...

Dar Milga nu-l lăsă să-și sfîrșească vorbele. Cu amîndouă mîinile își apăsă pieptul, înăbușindu-și bătăile înfiorate ale inimii, și glasul îi răsună în cetate, limpede și neșovăitor :

— Puternicul Ormag e dușmanul lui Vam ! Iar tu, tu nu ești Tarbit...

Atunci fiicele zănatice ale Zubalei se topiră-n noapte, și răcnetele lui Dumvur porunciră oștilor lui de apă să năvălească.

— O clipă, strigă însă Pil, ivindu-se pe neașteptate. Întreg pămîntul se află sub apă, oameni din Naat, căci cumplită mînie a aflat Ormag în inima lui împotriva muritorilor. Voi singuri sînteți vrednici să ridicați cetăți, și doar pe voi a hotărît să vă cruțe, căci sînteți netemători și drepți ca părintele neamului vostru, bunul Vam, pe care Ormag îl găzduiește între pereții cețoasei Nartazuba. Jertfiți-i dar un singur bivol, o singură oaie, și mîna lui Ormag se va întinde asupra cetății Naat. Un singur fuior de fum să urce spre cer, și apele vor intra în albiile lor !

Și, pentru o clipă, narții își opriră răsuflarea, căci nu cutezau să se apropie de cetatea cu palate de aur și porți de rubin, ieșită de sub legea lui Ormag. Și Milga se pregătea să-i răspundă strîmbului zeu al șotiilor, cînd mantaua întunecată a Zubalei fu străpunsă de-o mare lumină, și piatra netedă, spartă de Vam din lespedea ce acoperise trupul neînsuflețit al Unei, piatra pe care

Tarbit o purtase la gît și pe care — de pe umărul lui Panca — o trimisese către pămînt, pluti peste cetate și coborî în palma Milgăi, întinsă s-o primească.

Iar Milga-și simți ochii arși de sarea lacrimilor, și inima i se strînse și gemu, căci înțelese că Tarbit își lua rămas bun de la ea și-i încredința de aci înainte durerea și ura. Îndată apoi glasul lui îi răsună la ureche, și Milga-l ascultă, în vreme ce lacrimile-i șiroiau pe obraji.

— Știi cît te iubesc, spunea Tarbit. Pentru zîmbetul buzelor tale aș fi ridicat oamenii pînă la stele, dar trăim sub călcîiul lui Ormag. Zîmbește, Milga, și cînd nu voi mai fi. Dar nu le-ngădui narților să rîdă !

— Fii pe pace, Tarbit, răspunse Milga. Apoi își prinse la gît piatra netedă și strigă, cu glasul încă răgușit din pricina lacrimilor : Seminția lui Vam e dușmana puternicului Ormag ! Nici un jertfelnic nu se va aprinde în cetatea Naat, dar ura și durerea noastră vor izbi în pereții Nartazubei.

— Înainte ! răcni Dumvur, și Gurz își mișcă spada, răcnind și el :

— Ucide ! Ucide !

Atunci, urlînd, oștile de apă se năpustiră. Căci narții, care încercaseră să-și deschidă prin vicleșug drum în Naat, înțeleseră că nu le mai rămînea decît să-și dovedească puterea. Cumplită era năvala apelor dezlănțuite, și-asurzitoare larma !

— Iureș ! porunci Dumvur, și Hudu pocni din răsputeri, izbind cu harapnicele lui, dar nici un val nu izbuti să pătrundă în cetate, nici un talaz nu-i mătură ulițele, nici o trîmbă de apă nu-i spulberă palatele de aur.

Ca și cum un zid nevăzut ar fi-mprejmuit înviata cetate, marea spumega în jurul ei, înălțînd pereți întunecoși, fără ca un singur strop să se reverse, căci o putere neasemuit mai mare

decît puterea lui Ormag ținea în frîu uriașele poveri ale apei. Dumvur își rotea brațele și Gurz amenința cu spada, Hudu pocnea din harapnice, Ramal cînta mai departe numele lui Ormag, care e spaima, dar valurile se-ncălecau mugind, talazurile zideau clădiri de apă și trîmbele urcau către cer turle cu creștete de spumă, iar cetatea cu palate de aur și porți de rubin, Naat, strălucea în lumina merelor de aur *maun*.

— Înainte, poruncea, spumegînd, Dumvur, înainte !

Căci zidul apelor se ridica acum pînă la înălțimea palatelor de aur, și narții nădăjduiau că de acolo se va prăvăli, acoperind pe veci cetatea Naat. Dar, în cetate, oamenii priveau în liniște creșterea apelor întunecate. O singură inimă nu se frînse, un singur cuget nu șovăi, plecîndu-se înaintea numelui lui Ormag. Ținîndu-se de mînă, tinerele și tinerii alcătuiră cu trupurile lor un cerc viu, ocolind cetatea, iar Milga se prinse și ea în cercul lor. Și-n clipa cînd zidul de apă trecu de pereții palatelor de aur și prinse a se legăna amenințător, în clipa cînd narții strigară, îmbătați de nădejdea biruinței, fără ca cineva să le fi poruncit, dar toți într-un glas, cei din cetate își lăsară capetele pe spate și prinseră a cînta.

Nimeni nu-i învățase cîntecul și toți cîntau fără cuvinte măreția omului, mîndria celui ce se știe mai puternic decît narții nemuritori. Era cîntecul pe care Lua îl cîntase cîndva în satul pescarilor, Gargand, cîntecul care nu mai era doar un îndemn la răscoală, ci însăși Răscoala, marea înfruntare.

Iar atunci, spre spaima fără leac a narților nemuritori, întreaga cetate cu palate de aur și porți de rubin, Naat, se ridică asemenea unei uriașe corăbii sclipitoare, se desprinse de la pămînt și, înălțîndu-se peste crestele înspumate ale zidului întunecat al apelor, începu a pluti... Căci inima lui Tarbit făcuse să se miște acul din cumpăna lumii.

Ca zgîlțîite de-o mînă nevăzută se cutremurară tăriile cînd tunetul bubui, rostogolindu-se prin vămile văzduhului, dar nici o făptură omenească, nici o fiară și nici o pasăre nu-și simți inima cuprinsă de numele lui Ormag : nici o inimă nu mai bătea pe pămîntul năpădit de ape, în afara inimilor neînfricate ale seminției lui Vam. Și-n înălțimile Nartazubei, singur pe jilțul lui de pîclă, călărețul norilor negri văzu cum pereții de ceață prind a se destrăma.

Fumul de veacuri al tuturor jertfelnicelor, aprinse pe pămînt de cînd Ormag își întemeiase puterea, se mistuia deodată. Bucăți întregi de perete se topeau ca zăpada privită de Saian, se destrămau curgînd în șuvițe murdare și piereau în întunericul veșnic. Semeața Nartazuba se plecă pe-o rînă. Și văzduhul răsună de gemete și șuierături, de vaiete nedeslușite, cînd nartele și narții, trimiși de Ormag să frîngă-mpotrivirea cetății cu palate de aur și porți de rubin, Naat, se-nghesuiră-naintea marei porți de ceață.

Ca o ceată de umbre dintre umbrele Mastarei păreau narții. Sfîșiate le erau nemuritoarele straie de *slam*, și rătăcite privirile.

— Apune Nartazuba ! gemu Ramal, iar nartele și narții se tînguiră într-un glas, zgîriindu-și cu unghiile obrajii :

— Apune Nartazuba, apune...

— Tăcere ! porunci atunci Ormag.

Ca un stîlp vînăt se ridică în picioare, și turma narților se prăbuși cu fruntea pe podeaua cețoasă, rugîndu-se cu deznădejde :

— Mîntuie Nartazuba, leu cu gheare de criță ! Întărește-i pereții, călăreț al norilor negri !

— Prea tîrziu, răsună atunci limpede glasul lui Vam, iar Una rosti încetișor :

— E prea tîrziu, într-adevăr, o, narți...

Și, ca pentru a le întări cuvintele, lanțurile de aramă cu care fuseseră legați de mult zornăiră, căzîndu-le la picioare ca niște șerpi uciși. Amarnic țipară nartele și narții, strîngîndu-se unii într-alții, iar pe umerii lui Ormag mantia de ger se zbîrci, strîmtîndu-se parcă.

— Prea tîrziu e doar cînd Mastara pecetluiește pleoapele muritorilor, zvîrli el printre buze cuvintele șuierătoare. Așteptați aici, narți, și păziți-mi perechea aceasta, pe care cu mîna mea o voi înlănțui îndată ce voi cufunda în mare blestemata cetate Naat !

Și, astfel grăind, ridică în pumn marea secure de os a puterii și se năpusti din înălțimile Nartazubei, înfiorînd văzduhul, care tremură în cercuri largi, cum tremură apa tulburată de căderea unui bolovan. Și, ajungînd deasupra cetății cu palate de aur și porți de rubin, Naat, răcni sălbatic :

— Tremurați, oameni din Naat, cum înaintea privirii mele pămîntul tremură ca o căprioară, căci sînt Ormag, și numele meu e spaima !

Năprasnic bubui tunetul glasului, și apele-ntunecate, pe care corabia cetății plutea, îi înmulțiră răsunetul, ca și cum sute de narți ar fi strigat în bezna lăsată peste lume. Dar merele de aur *maun* luminau fețele liniștite ale celor din cetate. Atunci, scrîșnind din dinți, Ormag înălță marea secure de os și-o repezi asupra Milgăi, tunînd :

— Primește, Mastara, și pecetluiește !

Cumplit vîjîi securea, și cu neînchipuită putere o izbi în piept pe Milga. Dar ca o jucărie de nisip se spulberă în mii și mii de fărîme, căci marea secure de os atinse piatra netedă, încălzită la inima lui Vam ; și Milga rămase în picioare, dreaptă și nevătămată.

— N-ai nume în cetatea cu palate de aur și porți de rubin,

o, Vînătule, strigă Milga, și-n clipa aceea vicleana Zubala își strînse de pe cer mantaua întunecată și, părăsindu-și stăpînul, se ascunse în cea mai ferită încăpere a palatului ei.

Pe dată leul de aur Saian se arătă pe boltă, și toți cei adunați în jurul Milgăi văzură cum din trupul lui Ormag ies aburi vineți. Ca aripa unei păsări lovite i se zbătu mantia și aburi vineți țîșniră din vinetele-i priviri, fluierînd ascuțit. Încă o dată mai tună înăbușit glasul celui ce ținuse sub călcîi cerul și pămîntul, apoi trupul nu-i mai fu decît o tremurătoare șuviță de ceață vînătă, otrăvitoarea putere a drojdiei de *tæv* din care făptura lui Ormag se închegase, căpătînd, în lumea oamenilor, nume.

Atunci pereții de ceață ai Nartazubei se destrămară cu totul și podeaua căscă hăuri sub tălpile nartelor și narților, care se prăbușiră, ca niște momîi, în adîncurile fără fund ale apelor întunecate. Iar Mastara, chemată de glasul lui Ormag, își ridică brațul ostenit și pecetlui pleoapele boțite ale narților, căci nemuritori erau cei ce locuiau între pereții de ceață doar atîta vreme cît nemuritoare era Nartazuba. Scăpară deci, în ziua aceea a prăbușirii narților, Mastara, Cadumal și Saian, care locuiau în adîncurile neatinse ale Mastazubei, Zubala și fiicele ei zănatice, adăpostite-n palatul puternicei narte a nopții, a fățărniciei și a vrăjilor, scăpă Dumvur, pe care nimeni nu-l putea ajunge în afundu-i palat de apă.

Și, odată cu nartele și narții, căzură, ținîndu-se de mînă și plutind legănat ca două frunze, ca doi fulgi de zăpadă, Una și Vam. Prin văzduhul albastru plutiră peste cetatea cu palate de aur și porți de rubin, Naat, și lin coborîră în cea mai întinsă piață, atingînd ușor, ca două buze, pămîntul.

Atunci, nevăzută de cei din cetate, amuțiți și încremeniți, Mastara se apropie. Aspru ca de obicei îi fulgeră argintul capacelor tăcerii, dar stăpîna negrei Mastazube își aminti că Vam îi

înapoiase părintele lui Cadumal.

— Ai spart cercul de gheață ce-mi ținea ferecată inima, Vam, spuse Mastara, și inima mea nu te-a uitat. Iată pentru ce nu mă pot hotărî să te tîrăsc în răcoarea uneia dintre peșterile apărate de marea poartă neagră, dindărătul căreia nimeni, niciodată, nu se mai întoarce.

— Îngăduie-mi să rămîn în mijlocul seminției mele, se rugă Vam, iar Mastara își plecă fruntea, încuviințînd.

Și, cu degetele cu care apucă neagra pecete, atinse pe rînd pleoapele Unei și pleoapele lui Vam. Iar amîndoi încremeniră în cea mai întinsă piață a cetății cu palate de aur și porți de rubin, Naat, prefăcîndu-se în două chipuri de marmură albă. Și, cum se țineau de mînă, de mînă se țineau și acum, zîmbind.

Atunci Milga se apropie de chipurile lor încremenite și le sărută pe rînd dreapta, grăind :

— O, părinți ai noștri, iată că pămîntul a fost izbăvit de sub puterea celui Vînăt, și ne legăm să nu-l mai aducem printre noi nicicînd, pentru ca oamenii să se înalțe slobod în aurul luminii lui Saian. Și poate va veni din nou o zi cînd oamenii nemuritori vor putea zbura. Fie ca atunci să se afle printre cetățile pămîntului cineva care să le amintească de Una și Vam, de Lua și de Tarbit. Căci, fără ei, oamenii n-ar fi fost oameni.

Așa grăi Milga, și două lacrimi i se scurseră pe obraji.

...Iar cetatea cu palate de aur și porți de rubin, Naat, pluti vreme de șapte zile și de șapte nopți, pînă ce marea se trase îndărăt și uscatul se ivi din nou. Atunci cetatea se opri pe pămîntul pustiu și oamenii ieșiră din cetate, răspîndindu-se pe tot pămîntul, căci socoteau că oamenii trebuiau să-l cucerească din nou. Și numai o parte rămase la vechea vatră.

Iar dacă strălucirea fără seamăn a palatelor de aur le îndulci

cu vremea culoarea neagră a pielii și făcu părul femeilor bălai ca spicul copt, ochii tuturor rămaseră negri, în amintirea pământului din care cu toții fuseseră plămădiți. Și iată că pe lume se iviră oameni albi și oameni negri, dar nici o dușmănie nu-i asmuțea pe unii împotriva celorlalți, căci frați erau, ramuri ale aceluiași trunchi, și cu toții jurară să nu mai îngăduie aburilor vineți ai spaimei să se strecoare, de pe fundul întunecat al lumii, în inimile lor... Și astfel sfîrșește cu slavă povestea marei răfuieli a pământului cu cerul. Dar și sfîrșitul acesta e doar un început, o, seminție a lui Vam ! Urmarea o scriu, încă azi, inimile noastre fierbinți.

La sfîrșitul ciclului de legende legate de lupta seminției lui Vam împotriva puterii lui Ormag, socotim nimerit să dăm unele amănunte asupra poporului Vamit, răspunzînd astfel curiozității legitime a tînărului cititor, căruia i se adresează această ediție. Dacă știrile de care dispunem deocamdată sînt, din păcate, încă puține, cercetările nu vor întîrzia să completeze cunoștințele noastre despre viața, obiceiurile și istoria Vamiților, căci publicarea mitologiei lor a deșteptat un interes explicabil în rîndurile oamenilor de știință din lumea întreagă. Ce știm, așadar, la ora actuală, despre seminția lui Vam și ce a determinat interesul oamenilor de știință pentru „poporul" acesta, răsărit pe neașteptate din negurile istoriei ?

Cercetările arheologice aflîndu-se abia în faza incipientă, știrile noastre provin aproape în exclusivitate din ceea ce Vamiții înșiși ne spun despre ei (de remarcat, totuși, că pînă acum datele arheologice confirmă datele mitologice și că nu s-a găsit încă nici un element care să infirme realitatea istorică a condițiilor de viață zugrăvite în legendele vamite). În fond, ne aflăm în situația în care s-ar fi aflat acum un secol omul de știință care ar fi încercat să evoce viața din Mycene, pe baza Iliadei, fără sprijinul argumentelor arheologice.

Atunci cînd aflăm despre existența lor, Vamiții se găsesc pe teritoriul nordic al Dobrogei de azi, și putem afirma că sînt băștinași, sau că au imigrat din cele mai vechi timpuri dintr-o regiune necunoscută. Dintre așezările lor ne sînt familiare cetățile Zinu și Naat (nelocalizate), precum și Cetatea Roșie, de pe ostrovul asimilat — ipotetic — cu actuala Insula Șerpilor, principala insulă din Marea Neagră. Știm că pe acest ostrov se înălța un faimos templu, numit *Clopotul lui Ormag*, iar faptul că, sub numele de Leuce, Insula Șerpilor a fost binecunoscută de greci, care au înălțat aci celebrul templu de marmură albă, închinat lui Ahile, reprezintă, poate, un argument în plus pentru identificarea propusă, locurile

considerate „sfinte" fiind de obicei preluate de către noile religii, de la cele precedente.

Alte două aşezări, Agra şi Gargand, aparţin unui „popor" denumit Agran, şi au fost, tot ipotetic, localizate în delta Dunării, mai degrabă decît în bălţile fluviului, pentru că astfel sînt situate mai aproape de Insula Şerpilor, unde se crede că ar fi fost principalul centru religios al închinătorilor lui Ormag. Într-adevăr, deşi par să manifeste o predilecţie marcată pentru cultul Zubalei, credinţele Agranilor nu diferă în fond de cele ale Vamiţilor, ceea ce ne face să considerăm aceste „popoare" drept două triburi înrudite.

Singurele metale pe care Vamiţii le cunosc sînt aurul şi arama. Momentul istoric în care trebuie plasaţi e deci perioada de trecere de la epoca nouă a pietrei (neolitic) la cea a bronzului, perioadă situată acum aproximativ 4 000 de ani şi cunoscută uneori sub denumirea de eneolitic. Pentru această datare pledează şi menţinerea ritualului înmormîntărilor cu ocru (pulberea galbenă a uitării, din legendele vamite), obicei atestat încă din etapa finală a neoliticului din ţara noastră (culturile Gumelniţa şi Cernavoda I), dar mai cunoscut din perioada de tranziţie către perioada bronzului, îndeosebi prin înmormîntările cu ocru roşu, care sînt legate de inhumaţia în poziţie chircită (nepomenită în legende) şi puse în legătură cu pătrunderea pe teritoriul României a triburilor de păstori nomazi din stepele nord-pontice. Înmormîntarea în poziţie întinsă (atestată de legende) e în schimb predominantă la purtătorii vechii culturi Hamangia, e drept, fără intervenţia ocrului. Dar odată cu datarea propusă, care nu pare a întîmpina împotriviri, încep adevăratele surprize.

Legendele vamite vorbesc, într-adevăr, despre existenţa unor *cetăţi* (Zinu, Naat) spre deosebire de *aşezările* (satele) Agra şi Gargand, iar că nu e vorba despre o greşeală de traducere, reiese din faptul că textele pomenesc explicit „zidurile groase" ale cetăţii Zinu, „uliţe pietruite, palate şi pieţe". Avem de-a face, prin urmare, cu o civilizaţie evoluată, întru totul surprinzătoare, reflectînd o realitate socială în care aflăm regi, un sfat al dregătorilor sau bătrînilor, oameni liberi şi robi. Aceste date contrazic cunoştinţele noastre de pînă acum asupra populaţiilor din perioada amintită şi ne obligă la o revizuire fundamentală, deschizătoare de noi perspective.

Cea mai mare surpriză o constituie descoperirea scrierii şi a legendelor

vamite, atît de diferite — ca mentalitate — de legendele celorlalte popoare antice, pe care le cunoaștem.

După cum se știe, Aheii au năvălit în Creta, distrugînd cultura minoică și dezvoltînd apoi cultura myceniană, distrusă la rîndul ei de către Dorieni. Atît Aheii cît și Dorienii au năvălit în Grecia, din nord. Dar faptul că textul legendelor vamite este scris cu caractere ale scrierii cretane lineare A, sensibil mai arhaice decît cele mai vechi caractere de acest tip cunoscute în Creta, pune în mod neașteptat problema originii cretanilor din minoicul mijlociu (cînd apare scrierea lineară A), indicînd totodată soluția : deși au fost considerați băștinași, și aceștia au coborît din nord, și anume dintr-o regiune măcar vecină, dacă nu chiar din regiunea locuită de Vamiți. Altminteri, scrierea lineară A, cu caracter arhaic față de cea minoică, nu putea fi găsită la Vamiți. Deosebirile dintre credințele celor două popoare — deși credințele minoicului cretan ne sînt cunoscute îndeosebi prin analogie cu cele myceniene, pe care le *bănuim* inspirate de cele dintîi, fără a avea prea multe dovezi în acest sens și înșelîndu-ne, poate, în chip grosolan — deosebirile acestea se explică lesne, dacă admitem cretanilor și Vamiților origini sau chiar rase diferite, tradiții și mentalități deosebite, principalul factor comun rămînînd scrierea (lineară A), împrumutată de unii de la ceilalți, datorită vecinătății (dacă Vamiții au împrumutat-o de la viitori cretani, sau aceștia de la Vamiți, e o problemă pe care n-o putem soluționa în faza actuală a cunoștințelor noastre, dar nimic nu ne împiedică să ne arătăm preferința pentru Vamiți, ale căror concepții ne apar net superioare). Ceea ce știm cu siguranță e că în Creta securea dublă era obiectul unui cult deosebit și nu putem considera decît cel puțin tulburătoare coincidența care face ca simbolul lui Ormag să fie „marea secure de os a puterii", atît de des amintită în legendele vamite.

Ceea ce rămîne fără explicație e pricina pentru care societatea împărțită în clase, palatele, cetățile și caracterele linearului A apar în Creta abia în minoicul mijlociu (atunci cînd în Creta se răspîndea folosirea bronzului), în vreme ce Vamiții le cunosc cam în aceeași perioadă (sec. XX î.e.n.) dar grefate încă pe o cultură de tip eneolitic. Singura explicație, care nu găsește însă sprijinul arheologilor, ar consta în acceptarea ipotezei unei discontinuități de populație atît între minoicul timpuriu și cel mijlociu, cît și în cadrul acestuia din urmă. Peste cretanii minoicului timpuriu ar fi năvălit, cu alte cuvinte, în valuri succesive, populația minoicului

mijlociu, aducînd cu ea scrierea lineară A (din patria comună cu Vamiții) și tehnica bronzului (învățată de la o populație rămasă misterioasă — pelasgii ? — în vremea parcurgerii Greciei continentale).

Această nouă surpriză, pe care ne-o aduce străvechiul pămînt al Dobrogei, e amplificată încă, dacă cercetăm fondul legendelor seminției lui Vam. Arătam că ele se deosebesc în chip radical de cele similare, pînă acum cunoscute ; principala deosebire constă în faptul că legendele Vamiților alcătuiesc o mitologie a *omului*, spre deosebire de toate celelalte mitologii, care narează și glorifică, în primul rînd, faptele zeilor. În mod evident, simpatia se îndreaptă de astă dată către oamenii care izbutesc să-nfrîngă puterea zeilor, întemeiată pe spaimă. E de asemenea semnificativă învățătura ce se desprinde din istoricul luptei lui Vam, aceea că un singur om nu poate birui, în vreme ce o colectivitate, animată de aceleași năzuințe, e invincibilă.

Dacă se înțelege de la sine că nu putem cere unei mitologii, sintetizînd credințele și cunoștințele unor oameni care au trăit acum patru mii de ani, să corespundă datelor furnizate de știința modernă, nu e mai puțin uimitor faptul că legendele Vamiților încearcă să explice apariția religiei și că explicația lor corespunde, în linii mari, adevărului, atunci cînd descoperă originea religiei în spaima de necunoscut și în nădejdea realizării unor dorințe. Deși sugerează legătura interesată dintre stăpînitori (regi) și cult, legendele nu se ridică totuși pînă la demascarea caracterului șarlatanesc al religiei. În condițiile istorice date, lucrul nici n-ar fi fost cu putință, de vreme ce Vamiții luptă *efectiv* împotriva lui Ormag, îl consideră o putere *reală*. Epoca îndoielilor, întîi, și apoi a negării existenței așa-ziselor forțe supranaturale e cu mult ulterioară eneoliticului, și nu putem cere Vamiților să gîndească în afara coordonatelor ce-i limitează. Cosmogonia lor, de asemenea, poartă pecetea depărtatelor timpuri cînd a fost creată și, dacă astăzi oricare școlar zîmbește aflînd cum a făurit uriașul Panca lumea, explicațiile Vamiților nu sînt totuși mai naive decît multe dintre teoriile „științifice" ale celebrului Pliniu, care și-a scris tratatele cu trei mii de ani după ei.

Esențială rămîne poziția lor de principiu și faptul că au simțit nevoia să explice apariția religiei, în care au văzut o putere negativă, după cum au păstrat amintirea vremurilor de dreptate ale comunei primitive. Căci lumea scăldată într-o veșnică lumină aurie, lumea în care nu existau bogați

și săraci, lumea dinaintea ivirii lui Ormag nu reprezintă altceva decît idealizarea societății lipsită de clase, pe care Vamiții nu o mai cunoșteau decît ca o legendă, de felul „vîrstei de aur" a grecilor sau a lumii „paradisiace" din legendele vechiului testament.

Oamenii de știință au fost viu interesați de faptul că noile texte cuprind o versiune inedită a cunoscutei legende a „potopului". Se știe că această legendă apare la Sumerienii din Mesopotamia, de la care a fost preluată de greci și evrei. Faptul că o regăsim, esențial modificată, printre credințele vamite, pare a da o nouă confirmare ipotezei arheologului J. de Morgan, după care „potopul" n-ar reprezenta transfigurarea prin legendă a unei inundații catastrofale, pricinuită de revărsarea Tigrului și Eufratului, ci amintirea uriașelor inundații ce au urmat ultimei perioade glaciare (8 000 î.e.n.). Descoperirea de către savanții români a așa-numitei „culturi de prund" în țara noastră, ceea ce înseamnă că teritoriul R.S.R. face parte dintre pămînturile pe care au apărut primii oameni, dă și mai mult temei ipotezei lui Morgan : au existat deci *aci* oameni care au *trăit* „potopul" post-glaciar și care au transmis urmașilor, printre care și Vamiții, amintirea acestui cataclism, împodobind-o cu plăsmuirile bogatei lor închipuiri. Tocmai datorită existenței legendei potopului se poate considera că Vamiții reprezintă o populație băștinașă, făcînd parte — în orice caz — dintre purtătorii culturii Gumelnița, și probabil chiar Hamangia, cu care viața neolitică a început în Dobrogea (din păcate n-avem încă știri din paleoliticul dobrogean).

Ceea ce deosebește însă versiunea vamită de toate cele pînă azi cunoscute e viziunea diametral opusă a legendei lor ; într-adevăr, dacă în versiunea „clasică" divinitatea pedepsește omenirea „plină de păcate", cruțîndu-l doar pe un singur credincios (Ziusudra, Umnapiști, Noe sau Deucalion), Vamiții îi fac să piară pe cei ce trăiesc sub legea lui Ormag, scăpîndu-i tocmai pe locuitorii din Naat, care-și atrăseseră mînia zeului. Dintr-o biruință a divinității „potopul" devine acum prilejul unei strălucite biruințe a omului, în urma căreia se descotorosește de nartii asupritori.

Se cuvine remarcat, de asemeni, că legendele dau o explicație mitică existenței raselor albă și neagră. Dacă nu ne poate mira necunoașterea celorlalte rase, rămîne deocamdată o enigmă faptul că Vamiții din actuala Dobroge au avut contact cu negrii — și încă un contact prietenesc, justificînd dragostea cu care textele îi înfățișează. Să nu uităm, totuși, că

arheologii au descoperit schelete cu caractere „negroide" — dintr-o epocă mult anterioară — în grotele de la Grimaldi din Italia.

În sfîrșit, n-am vrea să trecem peste o trăsătură caracteristică a acestui popor, care ni-l face deosebit de apropiat : simpatia cu care privește robii și, în genere, nedreptățiții, apriga lui sete de dreptate. Într-o epocă aspră, bîntuită de războaie de jaf, într-o epocă pe care o cunoaștem drept crudă și primitivă, Vamiții se ridică împotriva războiului și iau partea oamenilor simpli, muncitori și cinstiți. Pînă și pretextul care declanșează acțiunea lui Vam e o ridicare împotriva nedreptății și arbitrarului divinității.

Această trăsătură caracteristică a legendelor e atît de neobișnuită pentru epoca respectivă, încît prof. Vasile Theodorescu, descoperitorul culturii vamite, a emis ipoteza că textele ajunse pînă la noi împodobesc cu faldurile legendei lupta de eliberare pe care Vamiții ar fi purtat-o împotriva unei alte populații, al cărei conducător ar fi devenit, în imaginația populară, „puternicul Ormag". Pe fondul unor realități istorice și sociale s-ar fi grefat, deci, credințele, tradițiile și încercările de explicare a lumii, pe care un popor îndrăzneț, talentat și plin de fantezie ni le-a transmis. Iar, dacă așa stau realmente lucrurile, atunci putem numi, fără șovăială, poporul ce se închina lui Ormag și pe care Vamiții l-au izgonit, cucerindu-și libertatea : e, fără doar și poate, cel care avea să creeze, în Creta, cultura minoicului mijlociu.[1]

[1] Cu tot riscul de a-l dezamăgi pe cititorul care s-a familiarizat cu lumea Vamiților, redacția ține să precizeze că această lume e în întregime închipuită de autor. Nici un document, atestînd existența Vamiților, nu a fost descoperit, prof. V. Theodorescu e un personaj născocit, și aparența „științifică" a comentariilor ce însoțesc legendele vamite nu constituie decît un procedeu literar. Dacă lupta seminției lui Vam pentru libertate și demnitate umană va lăsa totuși urme în amintirea cititorului, dacă ecoul măreței lupte a omului împotriva spaimei, cu tot cortegiul ei de fantasme, nu se va stinge curînd, atunci socotim că autorul și-a atins ținta. (N.R.).

CUPRINS

LISTA PERSONAJELOR PRINCIPALE ALE LEGENDELOR 2

CUVÎNT ÎNAINTE 3

ȘOARECELE LUI ORMAG
(PROLOG ÎN CER) 5

OMUL CU INIMA ARSĂ 11
1 — „Aspapur Ormag ruc u Vam“ . . . 12
2 — Calea lacrimilor 37
— Povestea strălucitorului Saian și-a preafrumoasei Mastara . . . 49

LUA-CEA-LEGATĂ-LA-OCHI 89
1 — Ura lui Ormag 90
2 — Întrecerea cu Ramal 109

INIMA LUI TARBIT 129
1 — Sfîrșitul slăvitei cetăți 130
2 — Cumpăna lumii 152
— Cum s-a născut Ormag 155
— Povestea uriașului Panca 185

ZÎMBETUL LUI VAM 197

POSTFAȚĂ 217

Lector : DELIA DAMIRESCU
Tehnoredactor : KLARA GALIUC
Bun de tipar 6.VI.1986 Apărut 1986
Data ediţiilor anterioare 1961—1974
Coli de tipar 14
Întreprinderea Poligrafică „Oltenia" Craiova
Cd. 272

Lei 12,50